

25
ΧΡΟΝΙΑ

ΤΕΥΧΟΣ 136

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

1980

ΠΑΙΣΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΧΕΙΜΑΡΑΣ

ΙΛΙΣΟΣ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ

♦
1980

ΕΙΚΟΣΤΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ
ΕΤΟΣ

ΕΝ ΤΟ ΠΑΝ ★ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ
ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ
ΑΝΕΥ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΣ ΦΥΛΗΣ
ΠΙΣΤΕΩΣ ΤΑΞΕΩΣ ΓΕΝΟΥΣ
ΧΡΩΜΑΤΟΣ ★ ΟΥΔΕΜΙΑ ΘΡΗ-
ΣΚΕΙΑ ΑΝΩΤΕΡΑ ΤΗΣ ΑΛΗ-
ΘΕΙΑΣ ★ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΣΚΕΨΕΩΣ
ΑΝΤΙ ΦΑΝΑΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΒΙΑΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ ΥΛΗΣ
ΧΡΙΣΤΟΣ ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ
Δραγατσανίου 6 (Πλ. Κλαυθμῶνος), ΑΘΗΝΑΙ - 122
Τηλ. 32.46.837

Διευθυντής ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ
Ἐπιμελητής ὕλης ΧΡΙΣΤΟΣ ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΤΟΣ 25ον ♦ Ἰανουάριος — Φεβρουάριος 1980 ♦ ΤΕΥΧΟΣ 136

ΑΡΓΥΡΟΥΝ ΙΩΒΗΛΑΙΟΝ

Μὲ τὸ ἀνά χεῖρας τεῦχος, ὁ ΙΛΙΣΟΣ εἰσέρχεται στὸ 25ον ἀπὸ τῆς ἐκδόσεώς του ἔτος.

Κατὰ τὴν ΣΥΜΒΟΛΙΚΗ, τὸ χρῶμα τοῦ Ἀργύρου, τὸ ΛΕΥΚΟΝ, ἐκφράζει τὴν ἀγνότητα, τὸ καθαρὸ φῶς, τὴν διαύγεια, τὴν καθαρότητα τῆς συνειδήσεως καὶ τῶν προθέσεων, τὴν εἰλικρίνεια, τὴν εὐθύτητα καὶ τὴν πιστότητα. Τὸ Λευκὸν εἶναι τὸ χρῶμα τῶν πρώτων βημάτων τοῦ Μαθητοῦ. Τὸ ἀπόλυτον Λευκὸν εἶναι τὸ χρῶμα τοῦ τελείου Μύστου. «Καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ (τοῦ Ἰησοῦ) ἐγένετο στίλβοντα, λευκὰ λίαν ὡς ἡ χιών, οἷα γναφεὺς ἐπὶ τῆς Γῆς οὐ δύναται οὕτω λευκᾶναι». (Μαρκ. 9.3)

Ὁ ΙΛΙΣΟΣ προσπαθεῖ — μὲ ἀγνότητα προθέσεων καὶ ἀνιδιοτέλεια, νὰ μεταβίβασῃ ἀπὸ τῆς αἰώνιες πηγές τῆς Σοφίας πρὸς τοὺς ἀναγνώστας του, μερικὲς ἀκτίνες ἀπὸ τὸ καθαρὸ φῶς τῆς Ἐλευθέρας Σκέψεως ἐπὶ τῆς Ἀτραπιτοῦ πρὸς κάποια πνευματικὴ Μύση.

Οἱ ἐργάται τοῦ ΙΛΙΣΟΥ αἰσθάνονται ἱκανοποιημένοι ἀπὸ τὴν ἀνταπόκριση στὸ ἔργον τους. Σήμερα, ὅμως, μὲ τὴν εἴσοδο στὸ 25ον ἔτος, εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ ζητήσουν ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀναγνώστας μιὰ μεγαλύτερη προσπάθεια. Παρὰ τὴν συνεχή

αύξηση τῶν δαπανῶν ἐκδόσεως, ἡ συνδρομὴ διετηρήθη στὸ ἐπίπεδο τῶν 200 δραχμῶν, γιὰ νὰ εἶναι προσιτὸ τὸ περιοδικό μας ἰδιαίτερα στοὺς μισθобиώτους καὶ συνταξιούχους. Οἱ συνδρομηταὶ ἀφίνονται ἐλεύθεροι νὰ προσφέρουν — ἐὰν τοὺς εἶναι εὐκόλο — μὰ ἀνώτερη ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΦΙΛΙΑΣ ἢ ΥΠΟΣΤΗ-ΡΙΞΕΩΣ. ΠΡΟ ΠΑΝΤΟΣ ὅμως, παρακαλοῦνται ΝΑ ΕΓΓΡΑ-ΨΟΥΝ Ο ΕΝΑΣ ΑΛΛΟΝ ΕΝΑ συνδρομητὴ καὶ ἔτσι νὰ σταθεροποιήσουν τὴν ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ μας προσπάθεια.

Καλοῦμε ὅλους νὰ κάμουν μερικὰ βήματα πιὸ κοντὰ στὸν ἀγαπητό τους ΙΛΙΣΟ:

1.—'Αποστολὴ τῆς ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ τῶν 200 δραχμῶν γιὰ τὸ 1980 ΑΜΕΣΩΣ, διότι καὶ ἡ καθυστέρηση κοστίζει.

2.—'Αποστολὴ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΦΙΛΙΑΣ μὲ τὴν ΕΛΕΥΘΕ-ΡΗ καὶ ΑΒΙΑΣΤΗ κρίση ἐκάστου.

3.—'Εγγραφὴ ΕΝΟΣ ΑΛΛΟΥ συνδρομητοῦ.

Νὰ ἐορτάσωμε ὅλοι μαζί

ΤΟ ΑΡΓΥΡΟΥΝ ΙΩΒΗΛΑΙΟΝ

ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

“ΤΑ ΒΗΜΑΤΑ

ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ..

Τόμος Β΄.

‘Από τὴν ‘Αναγέννηση ὡς τοὺς σημερινούς

Τιμᾶται δρχ. 150

Σὲ φωτεινότερους κόσμους

Dr. JOHN COATS

Θλιβερό ἄγγελμα ἔφθασε στὴν ἔδρα τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας ἐν Ἑλλάδι, τὴν παραμονὴ τῆς Πρωτοχρονιάς, ἀπὸ τὸ Ἄντυαρ, ἔδρα τῆς παγκοσμίου Ἑταιρίας. Ὁ δόκτωρ Τζὼν Κόουτς, παγκόσμιος πρόεδρος, εἶχε τερματίσει τὸν γήινον βίον του τὴν ἐπομένη τῶν Χριστουγέννων, ἐπειτα ἀπο καρδιακὴ προσβολή. Ἡ μετάσταση του ἐπροξένησε βαθεῖα θλίψη στοὺς ἐν Ἑλλάδι πολλοὺς φίλους του, ποὺ τὸν εἶχαν γνωρίσει κατὰ τὶς ἐπισκέψεις του καὶ ἐκτιμῆσει ἀπὸ τὰ φιλοσοφικά του ἀρθρα στὸν «ΛΙΣΟ».

Ὁ Τζὼν Κόουτς ἐγεννήθη τὸ 1906 στὴ Σκωτία. Ὑπῆρξε πτυχιούχος τοῦ Κολλεγίου τοῦ Ἦτον. Τὸ 1932 ἔγινε μέλος τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας, στοὺς κόλπους τῆς ὁποίας ἀνέπτυξε σημαντικὴ δράση. Συργάτης δύο παγκοσμίων προέδρων (Ἀρανταίηλ καὶ Ζιναραγιαντάσα), πρόεδρος τοῦ ἀγγλικοῦ ἐθνικοῦ τμήματος (1941—46), γραμματεὺς τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ὀμοσπονδίας (1953—59), πρόεδρος τῆς (1959—68), μέλος τοῦ παγκοσμίου Συμβουλίου (1941—46 καὶ συνεχῶς ἀπὸ τοῦ 1961), ἐξελέγη παγκόσμιος πρόεδρος τὸ 1973 γιὰ μιὰ ἑπταετία, ποὺ δὲν προλαβε νὰ τὴν συμπληρώσῃ...

Εἶχε ταξιδέψῃ σ' ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, δίδοντας διαλέξεις καὶ εἶχε ἔλθει στὴν Ἀθήνα κατ' ἐπαναληψιν. Ὑπῆρξε καὶ ἐπισκοπος τῆς Φιλελευθέρως Καθολικῆς Ἐκκλησίας (ὅπως καὶ ὁ Τζώρτζ Ἀρανταίηλ) ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐκλογὴ του ὡς παγκοσμίου προέδρου τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας, γιὰ νὰ ὑπογραμμίσῃ τὴν ανεξίτηρσκειαν της, εἶχε ζητήσῃ νὰ προσφωνῆται ἀπλῶς ὡς δόκτωρ Κόουτς.

Ὁ Τζὼν Κόουτς μετεστῆ τὴν ἡμέρα τῆς ἐναρξέως τοῦ 104ου διεθνoῦς συνεδρίου τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας, ἡ ὁποία καὶ ἀνεβλήθη γιὰ τὴν ἐπομένη. Ὅταν ἡ σορὸς του ἐξετέθη στὸ Ἄντυαρ, ὅλα τὰ μέλη τοῦ συνεδρίου υπεκλίθησαν πρὸ τοῦ βoυ παγκοσμίου προέδρου καὶ προσεκόμισαν, κατὰ τὸ ἰνδικὸ ἔθιμον, γιρλάντες ἀπὸ ἄνθη. Ὁ Κυβερνήτης τοῦ κρατιδίου τοῦ Μαδράς, κ. Πραβχούδας Πατβαρὶ προσήλθε καὶ ἀπέτισε φόρον τιμῆς, ἐνῶ ὁ Δαλάι Λάμας ἀπέστειλε τηλεγράφημα.

Ἡ ἀποτέφρωσις ἐγίνε στὸν Κῆπο τῶν Ἀναμνήσεων, κοντὰ στὴ

συμβολή του ποταμού "Ανταρ και της θαλάσσης. 'Ο Κῆπος τῶν Ἄναμνήσεων εἶναι τόπος μεγάλου σεβασμοῦ, διότι ἐκεῖ ἔχουν κατατεθῆ οἱ τέφρες τῶν διαδοχικῶν προέδρων τῆς Θεοσοφικῆς Ἐταιρίας Ἄντι Μπέζαντ, Ἄρανταίηλ, Ζιναραγιαντάσα, Ν. Σρί Ράμ, ὅπως καὶ τοῦ Λεντμπήτερ. Τώρα, ἡ τέφρα τοῦ βου παγκοσμίου προέδρου Τζῶν Κόουτς, ἔγει κι' αὐτὴ ἀνάμιχθῆ στὸ χῶμα τοῦ Ἄνταρ.

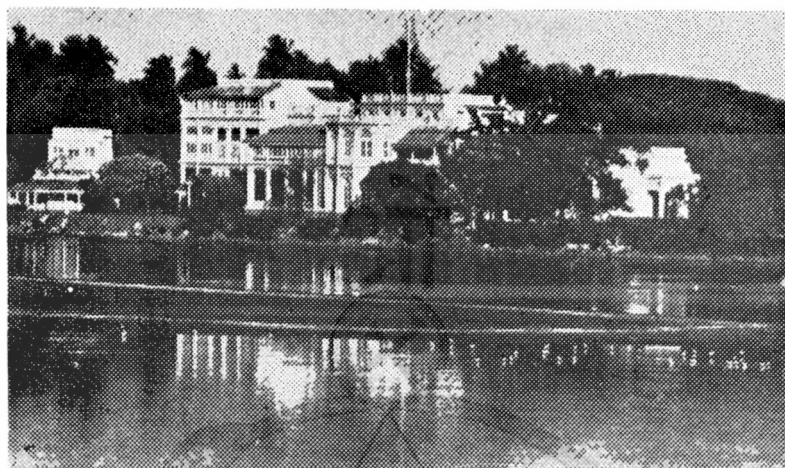
'Ο δόκτωρ Κόουτς διεκρίνετο γιὰ τὸν ἀξιαγάπητο χαρακτῆρα του. Θὰ λείψῃ σ' ὄλους μας ἡ φυσικὴ μορφή του. Ἄλλὰ τὸ πνεῦμα του θὰ παραμείνῃ σταθερὰ ἀνάμεσά μας, ὡς ἐγκαρδίωσις καὶ παρότρυνσις σὲ μιὰ ὑψηλότερη ζωή.

'Ἡ Θεοσοφικὴ Ἐταιρία ἐν Ἑλλάδι καὶ ἡ σύνταξις τοῦ ΙΛΙΣΟΥ εἰσπευθύνουν πρὸς τὴν σύζυγο τοῦ μεταστάντος, κυρία Μπήτσαμ Κόουτς, καὶ τὰ τέκνα τους, τὴν ἔκφραση τῆς βαθειᾶς συμπαθείας των. Δὲν θὰ λησμονήσουμε, ὅσο ζοῦμε, τὸν ἐξαιρετικὸ διδάσκαλο καὶ καλὸ φίλο.

Στὸ ἐπόμενο τεῦχος, θὰ ὑπάρξῃ εἰδικὸ ἀφιέρωμα εἰς μνήμην του.

Η «ΗΜΕΡΑ ΤΟΥ ΑΝΤΥΑΡ»,

Στις 24 Ἀπριλίου 1882, ἡ κυρία Μπλαβάτσκι καὶ ὁ Συνταγματάρχης Ὀλκοττ, περιοδεύοντας τὴν Ἰνδία, ἔφθασαν μὲ πλοῖο ἀπὸ τὴν Καλκούτα στὸ Μαδράς. Τὸς ὑποδεχθηκαν οἱ φίλοι τους καὶ τοὺς ἐφιλοξένησαν στὸ σπίτι τοῦ Σρί Μαντγάδα Ρόου. Ἐδώσαν διαλέξεις καὶ ἔκαμαν μύσεις στὴ Θεοσοφία. Μεταξὺ τῶν μυηθέντων ἦταν καὶ ὁ γιὸς τοῦ δικαστοῦ Μουτουσουάμι, Σούμπια Γκέττυ, ὁ ὁποῖος ἔγινε ἰσότιμο μέλος τῆς Ἐταιρίας. Ὁ Γκέττυ ἐξέφρασε τὴν γνώμη τῆς μεταφοράς τῆς ἕδρας τῆς Ἐταιρίας ἀπὸ τὴν Βομβόαι στὸ Μαδράς καὶ μαζί μὲ τὸν ἀδελφὸ του ὑπέδειξαν ἓνα κατάλληλο μέρος στὸ Ἄντυαρ. Ὑπῆρχε ἐκεῖ ἓνα ὄρατο κτῆμα 27 στρεμματίων μὲ πολλὰ ὀπωροφόρα δένδρα, μία μεγάλη κατοικία καὶ ἄλλες βοηθητικὲς γιὰ τὸ προσωπικὸ τῆς ἀγροικίας. Ὅπως

ἀναφέρει ὁ Ὀλκοττ στὰ «Φύλλα Ἡμερολογίου», ἡ Μπλαβάτσκι ἐξέφρασε τὴν ἰκανοποίησή της καὶ εἶπε στὸν Γκέττυ γὰρ τὸ ἀγοράση, διότι «ὁ Διδάσκαλος τὸ ἐνέκρινε». Μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ δικαστοῦ καὶ ἄλλων φίλων συνεκκεντρώθη τὸ ποσὸν καὶ ἐστὶ ἑπτὰ χρόνια μετὰ τὴν ἰδρυση τῆς Θεοσοφικῆς Ἐταιρίας στὴ Νέα Ὑόρκη, ἀποκοιτοῦσε στὶς 17 Νοεμβρίου 1882 τὴν ἔκτοτε διεθινὴ ἕδρῃ της.

Ἡ κυρία Ἴριμα ντὲ Μαξίαρλό τὸ 1922, εἰσηγγήθηκε νὰ ἐορτάζεται ἡ 17η Φεβρουαρίου ὡς «Ἡμέρα τοῦ Ἄντυαρ».

Ἀλλὰ ἡ 17η Φεβρουαρίου συνδέεται καὶ μὲ ἄλλα γεγονότα:

1. 1600, 17 Φεβρουαρίου: Ἐξετελείτο διὰ πυρᾶς ὁ μεγάλος Ἴταλὸς φιλόσοφος Τζιορτζάνο Μπροῦνο.

2. 1907, 17 Φεβρουαρίου: Ἄ-

ποδημοῦσε σὲ ὑψηλότερη ζωὴ ὁ
Συνταγματάρχης "Ολκοττ, συν-
ιδρυτὴς τῆς Θεοσοφικῆς Ἑται-
ρίας.

3. 1847, 17 Φεβρουαρίου: Ἐ-
γεννάτο ὁ Τσάρλς Γουέμπστερ
Λεντιμπήτερ, μετέπειτα ἐπίσκο-
πος τῆς Φιλελευθέρως Καθολικῆς
Ἐκκλησίας καὶ συνεργάτης τῆς
"Ανν: Μπέζαντ ἐπὶ 40 καὶ πλέον
ἔτη.

"Ὅπως εἶπε ὁ προτελευταῖος
Πρόεδρος Ν. Σπὶ Ράμ, τὸ "Αν-
τυαρ ἐξεκίνησε ὡς ἓνα ἀπλὸ δι-
οικητικὸ κέντρο τῆς Θ.Ε. ἔταν
ἦταν ἀκόμη στὴν ἐφηβικὴ τῆς
ἡλικία, μὲ τὸν καιρὸ ὅμως μετε-
βλήθη σ' ἓνα παγκόσμιον ἴδρυμα
μεγάλῃς πνευματικῆς ἀκτινοβο-
λίας. Ὁ Ζιναραγιαντάσα ἐχαρ-
κτήρησε τὸ "Αντυαρ ὡς ὄραμα
ἐλπίδος γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα,
διότι ἀπὸ ἐκεῖ ξεκινοῦν πρὸς ὅλο
τὸν κόσμον αἱ ἰδέαι τῆς ἀδελφο-
σύνης τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς
πνευματικῆς ἀνατάσεως.

Στὸν γῶρον τοῦ "Αντυαρ, ἐκτός
ἀπὸ τὰ διεθνή γραφεῖα τῆς Ἑ-
ταιρίας, ὑπάρχουν γαοὶ ὄλων τῶν
θρησκείων, μεγάλη βιβλιοθήκη
καὶ ὠραιότατοι κήποι. Ἐκεῖ συ-
νέροεταί κάθε χρόνο τὸ παγκό-
σμιον συνέδριον τῶν θεοσόφων.

Σκοποὶ τῆς Θεοσοφικῆς Ἑται-
ρίας:

1. Ὁ σχηματισμὸς πυρῆνος

παγκοσμίου ἀδελφότητος στὴν
ἀνθρωπότητα ἄνευ διακρίσεως
φυλῆς, πίστεως, τάξεως, γένους,
χρώματος.

2. Ἡ ἐνθάρρυνσις τῆς συγκρι-
τικῆς μελέτης τῶν θρησκείων,
τῆς φιλοσοφίας, τῶν ἐπιστημῶν.

3. Ἡ μελέτη τῶν ἀνεριμηνεύ-
των νόμων τῆς Φύσεως καὶ τῶν
δυνάμεων ποὺ εὐρίσκονται εἰς
λαυθάνουσαν κατάστασιν ἐντὸς
τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ ἐλευθερία σκέψεως εἶναι
θεμελιώδης κανὼν τῆς Ἑται-
ρίας: Ἐπειδὴ ἡ Θ.Ε. ἔχει ἐπε-
κταθῆ σ' ὅλον τὸν κόσμον καὶ ἔ-
γιναν μέλη τῆς πιστοὶ διαφόρων
θρησκείων, χωρὶς νὰ ἀπομακρυν-
θοῦν ἀπὸ τὰ δόγματα καὶ τίς δι-
δασκαλίαι τῆς θρησκείας εἰς τὴν
ὁποίαν ἕκαστος ἀνήκει, διεκη-
ρύχθη, μὲ ἀπόφασιν τοῦ Γενικοῦ
Συμβουλίου τῆς Θ.Ε. ὅτι οὐδεμία
διδασκαλία ἢ ἀποφίσις, ἀπὸ ὅποιον
καὶ ἂν διατυπώνεται, εἶναι δυνα-
τὸν νὰ δεσμεύσῃ ἓνα μέλος τῆς
Ἑταιρίας. Κάθε μέλος εἶναι ἐλευ-
θερο νὰ δεχθῆ ἢ νὰ ἀπορρίψῃ ὅ-
ποιανδήποτε διδασκαλία ἢ γνώ-
μη. Ὁ μόνος ὄρος παραμονῆς του
στὴν Ἑταιρία εἶναι ν' ἀναγνω-
ρίζῃ καὶ στοὺς ἄλλους τὴν ἴδια
ἐλευθερία σκέψεως, ποὺ διεκδι-
κεῖ γιὰ τὸν ἑαυτὸ του καὶ νὰ αἰ-
σθάνεται ἀδελφικὰ πρὸς κάθε
ἀνθρωπο.

ΠΙΘΑΓΟΡΕΙΑ

Τοῦ Καθηγητοῦ Εὐάγγ. Σ. ΣΤΑΜΑΤΗ

1. Τὸ κίνημα τοῦ Πυθαγόρου τοῦ Σαμίου, ὁ ὁποῖος ἤκμασε περὶ τὸ ἔτος 540 π.Χ., ἦτο πολιτικόν, θρησκευτικόν, ἠθικόν, ἐπισημονικόν. Ὁ Πυθαγόρας ἐπίστευεν εἰς τὴν τελειοποίησιν τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῆς διδασκαλίας, τῆς δοκιμασίας καὶ τῆς συνεχοῦς ἐργασίας. Αἱ διδασκαλαίαι του φαίνεται, ὅτι ἐξένισαν τοὺς ἀρχοντας τῆς πόλεως Κρότων, τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος, τῆς κάτω Ἰταλίας. Οἱ νέοι ὅμως, μαθηταὶ τοῦ Πυθαγόρου, ὠμίλουν εἰς τοὺς γονεῖς των μὲ ἐνθουσιασμὸν διὰ τὸν διδάσκαλον. Κατόπιν τῆς φήμης αὐτῆς, τὸ Δικαστήριον τῶν χιλιῶν τοῦ Κρότωνος ἐπήνεσε τὸν Πυθαγόραν καὶ τοῦ συνέστησε νὰ συνεχίσῃ τὸ κοινωφελές, παιδευτικόν του ἔργον. Ὁ Πυθαγόρας ἐχρησιμοποίησε κατὰ τὴν διδασκαλίαν του πολλοὺς συμβολισμοὺς. Ἐὰν οἱ συμβολισμοὶ κατὰ τὴν πρὸ τῆς δίκης διδασκαλίαν ἦσαν ἐπιβεβλημένοι, ἕνεκα τῆς ἀμαθείας καὶ τοῦ σκότους, τὸ ὁποῖον ἐκάλυπτε τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀκροατῶν τοῦ διδασκάλου, μετὰ τὴν δίκην κατέστησαν ἀναγκαῖον, στοιχειῶδες μέτρον προστασίας κατὰ τῆς ἀδιστάκτου πολιτικῆς δημιουργίας.

2. Οἱ μαθηταί, μετὰ τὸν ἔπαινον τοῦ Πυθαγόρου ὑπὸ τοῦ Δικαστηρίου τῶν χιλιῶν, προήρχοντο ἀθροοὶ ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος. Οὗτοι διηρέθησαν εἰς δύο κατηγορίας. Εἰς τοὺς ἀκροατικούς, δηλ. τοὺς ἀκροατάς, καὶ εἰς τοὺς μαθηματικούς, δηλ. τοὺς τακτικούς μαθητάς. Οἱ ἀκροαταὶ ἐπὶ πέντε ἔτη ἤκουον μόνον τὴν διδασκαλίαν τοῦ Πυθαγόρου, χωρὶς νὰ ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ἐρωτοῦν. Μετὰ τὴν πάροδον τῶν πέντε ἐτῶν, ὑπεβάλλοντο εἰς αὐστηρὰς δοκιμασίας καί, κατόπιν ἐπιτυχίας εἰς αὐτάς, ἐνεγράφοντο εἰς τοὺς τακτικούς μαθητάς. Ἡ μυστικότης τῶν ἐργασιῶν τῆς Σχολῆς ἦτο κατοχυρωμένη δι' ὄρκου. Σχεδὸν τίποτε δὲν ἐγνώσθη ὑπὸ τῶν ἀμυήτων διὰ τὸ τυπικὸν μέρος τῶν ἐργασιῶν τῆς Σχολῆς. Ὅταν ὁ περίφημος μαθηματικὸς, Ἰππασος, μαθητῆς τοῦ Πυθαγόρου, ἠναγκά-

σθη ἔνεκα πτωχείας νὰ παραδίδη μαθήματα Γεωμετρίας εἰς πλουσίους νέους, ἀπεβλήθη ἐκ τῆς Σχολῆς καὶ παρὰ τὴν εἴσοδον αὐτῆς ἰδρύθη τάφος του. Διὰ τοὺς Πυθαγορείους, ὁ Ἴππασος ἦτο νεκρός. Κατ' ἄλλην παράδοσιν, ὁ Ἴππασος ἐπνίγη εἰς ναυάγιον, τιμωρηθεὶς ὑπὸ τῆς θείας Δίκης διὰ τὴν προδοσίαν τῶν μυστικῶν τῆς Σχολῆς εἰς τοὺς ἀμυήτους νέους.

3. Δύο ἦσαν οἱ λόγοι τῆς εἰσαγωγῆς τῶν συμβόλων εἰς τὴν Πυθαγόρειον διδασκαλίαν. Ὁ εἷς ἦτο ὁ φόβος τῆς παρεξηγήσεως καὶ κακῆς ἐρμηνείας τῶν λεγομένων ἐλευθέρως εἰς τὴν Σχολήν. Ὁ ἄλλος ἦτο καθαρῶς παιδαγωγικὸς καὶ ψυχολογικός. Ἡ διδασκαλία ἔπρεπε νὰ παρέχεται σταδιακῶς, ἐκ τῶν εὐκολωτέρων πρὸς τὰ δυσκολώτερα, καὶ τοῦτο ἐπεδιώκετο διὰ διαφόρων συμβολισμῶν. Ἐδῶ γεννᾶται τὸ ἐρώτημα, πῶς γνωρίζομεν τὰς πληροφορίας αὐτάς, ἀφοῦ αἱ ἐργασίαι τῆς Σχολῆς περιβάλλοντο ὑπὸ μυστικότητος. Αἱ πηγαί, τὰς ὁποίας διαθέτομεν, παρέχουν μόνον ἐνδείξεις καὶ εἰκασίας. Προέρχονται δὲ αὐταὶ ἀπὸ ἀποσπάσματα συγγραφέων, οἱ ὁποῖοι ἔζησαν ἀρκετοὺς αἰῶνας, ὀκτὼ περίπου, μετὰ τὸν Πυθαγόραν.

Οἱ συμβολισμοὶ τῶν Πυθαγορείων ἀνευρίσκονται εἰς δύο μέρη ἐκφράσεως. Τὸ μὲν εἰς τοὺς ἀριθμοὺς καὶ τὰ γεωμετρικὰ σχήματα, τὸ δὲ εἰς τὰς ἀλληγορικῶς περιεχομένου φράσεις. Καὶ οἱ ἀριθμοὶ καὶ τὰ γεωμετρικὰ σχήματα, καὶ αἱ ἀλληγορικῶς περιεχομένου φράσεις, ἀποσκοποῦν εἰς τὴν ἠθικὴν τελειοποίησιν τοῦ ἀνθρώπου, διὰ τῆς πληρεστερας, εἰ δυνατόν, κατανοήσεως τῆς ἐννοίας τοῦ θεοῦ. Ἐξ ὅλων τῶν διασωθεισῶν πληροφοριῶν συνάγεται τὸ πιθανώτερον συμπέρασμα, ὅτι ὁ Πυθαγόρας ἐπίστευεν, ὅτι διὰ τῆς ἐρεῦνης τῶν μαθηματικῶν νόμων, εἶναι δυνατόν νὰ ἀτενίσῃ κανεὶς πλησιέστερον πρὸς τὸ θεῖον. Αὕτη ἡ σκέψις, αὐτὸ τὸ κίνητρον ὤθησε τὸν Πυθαγόραν καὶ τοὺς Πυθαγορείους εἰς τὴν μεγάλην ἀνάπτυξιν τῶν Μαθηματικῶν. Κάθε νέος ἀνακαλυπτόμενος μαθηματικὸς νόμος, κάθε νέον θεώρημα, ἀπετέλει διὰ τοὺς Πυθαγορείους νέον βῆμα εἰς τὴν πλησίαν τῆς ἰδέας τοῦ θεοῦ.

4. Ἐκ τῆς Σχολῆς τῆς Μιλήτου (600 π.Χ. περίπου), ὁ Θαλῆς ἐπρέσβευεν, ὅτι ἀρχὴ καὶ στοιχεῖον τῶν ὄντων εἶναι τὸ ὕδωρ. Ὁ Ἀναξίμανδρος ἐπρέσβευεν ἀντὶ τοῦ ὕδατος τὸ ἀπειρον, ὡς ἀρχὴν καὶ στοιχεῖον τῶν ὄντων. Κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τῶν νεωτέρων, διὰ τοῦ ὄρου «ἄπειρον», ὁ Ἀναξίμανδρος ἐννόει τὴν ἐνέργειαν. Ὁ πρῶτος διευθυντὴς τῆς Σχολῆς τῆς Μιλήτου, ὁ Ἀναξίμενης, ἐπρέσβευεν ὡς ἀρχὴν καὶ στοιχεῖον τῶν ὄντων, τὸν ἀέρα. Ὁ Πυθαγόρας ἐθεώρησεν ὡς ἀρχὴν καὶ στοιχεῖα τῶν ὄντων, τοὺς ἀριθμοὺς. Πῶς ἀκριβῶς ἐννόει τοῦτο, εἶναι ἀδύνατον νὰ μάθωμεν. Ἀποσπάσματά τινα μεταγενεστέρων συγγραφέων μᾶς δίδουν συναφῶς μερικὰς ἐνδείξεις. Ὁ

Ἀριστοτέλης π.χ. λέγει, ὅτι τὰ ὄντα κατὰ τοὺς Πυθαγορείους εἶναι ἀπομιμήσεις τῶν ἀριθμῶν. (Μετὰ τὰ Φυσικά, Α 6. 967 b 10) καὶ προσθέτει ἐν συνεχείᾳ, ὅτι ἀριθμοὶ εἶναι αὐτὰ τοῦτα τὰ πράγματα. Κατὰ τοὺς Πυθαγορείους, διὰ τῶν ἀριθμῶν, ἐκφράζονται τὰ πάντα ἐν τῷ κόσμῳ. («ἀριθμῷ δὲ πάντ' ἐπέσκειν»).

5. Ἐνδιαφερούσας πληροφορίας διὰ τὴν ὄντολογικὴν θεωρίαν τῶν Πυθαγορείων, διέσωσεν εἰς ἡμᾶς ὁ Ἄεπος, συγγραφεὺς τοῦ πρώτου π.Χ. αἰῶνος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, λέγων τὰ ἑξῆς: Ὁ Πυθαγόρας ὁ Σάμιος, υἱὸς τοῦ Μνησάρχου, πρῶτος δώσας τὸ ὄνομα φιλοσοφία εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ ὄντολογικοῦ προβλήματος, θεωρεῖ ἀρχὰς τῶν ὄντων τοὺς ἀριθμοὺς καὶ τὰς συμμετρίας, αἱ ὁποῖαι ὑπάρχουν εἰς αὐτούς, τὰς ὁποῖας καὶ καλεῖ ἀρμονίας· τὰ ἐκ τῶν ἀριθμῶν δὲ καὶ τῶν συμμετριῶν προκύπτοντα, τὰ καλεῖ σύνθετα στοιχεῖα, τὰ ὀνομαζόμενα καὶ γεωμετρικά. Καθορίζει δὲ αὐτὸς τὴν μὲν μίαν ἐκ τῶν ἀρχῶν ὡς εἰδικὸν καὶ ποιητικὸν αἴτιον, τὸ ὁποῖον εἶναι νοῦς, ὁ θεός, τὴν δὲ ἄλλην ὡς παθητικὸν καὶ ὑλικὸν αἴτιον, τὸ ὁποῖον εἶναι ὁ ὄρατος κόσμος. Εἶναι δὲ ἡ ἀντιπροσωπευτικὴ φύσις τοῦ ἀριθμοῦ, ὁ ἀριθμὸς δέκα. Διότι μέχρι τοῦ δέκα ἀριθμοῦν ὅλοι οἱ Ἕλληνες καὶ ὅλοι οἱ βάρβαροι, καὶ ἀφοῦ φθάσουν ἕως ἐκεῖ, ἀρρίζουν πάλιν ἀπὸ τὴν μονάδα. Καὶ τῶν δέκα ἡ δύναμις ὑπάρχει εἰς τὸν ἀριθμὸν τέσσαρα καὶ τὴν τετράδα. Ἔνεκα τοῦ λόγου τούτου, οἱ Πυθαγόρειοι ἐθεώρουν ὡς μέγιστον ὄρκον τὴν τετράδα, λέγοντες:

«οὐ μὰ τὸν ἀμετέρα γενεᾶ παραδόντα τετρακτύν,
παγὰν ἀνάου φύσεως ρίζωμά τ' ἔχουσαν»,

δηλ. ὀρκίζομαι, ὅτι δὲν θὰ προδώσω ἐκείνον, ὅστις παρέδωκεν εἰς τὴν γενεάν μας τὴν τετρακτύν, πηγὴν αἰωνίου φύσεως, ἔχουσαν ἀκατάβλητον δύναμιν (ρίζαν). (Δοξογράφοι Diels, σελ. 280 - 282).

6. Τὸ ἄθροισμα τῶν πρώτων τεσσάρων ἀριθμῶν εἶναι δέκα ($1+2+3+4 = 10$). Διὰ τοῦ δέκα γίνεται κατόπιν ἡ ἀριθμῆσις. Δέκα δεκάδες, δέκα ἑκατοντάδες, δέκα χιλιάδες, δέκα μυριάδες κλπ. Ἴδου λοιπὸν ἡ ἐννοία τῆς δεκάδος καὶ ἡ φυσικὴ δύναμις τῆς τετραδος, δηλ. τῆς τετρακτους. Εἰς τοὺς ἀριθμοὺς, οἱ Πυθαγόρειοι ἐβλεπον μυστηριώδεις δυνάμεις κυριαρχούσας τοῦ κόσμου καὶ τῆς ζωῆς. Ἴδου ἡ ἐννοία καὶ ὁ συμβολισμὸς τῶν τεσσάρων πρώτων ἀριθμῶν τῆς δεκάδος:

1. Μονάδα. Ἡ λέξις γίνεται ἐκ τοῦ μένειν. Πᾶν οὐσίημα πλήθους εἰδοποιεῖται ἐκ τῆς μονάδος. Μία δεκάς, μία ἑκατοντάς, μία χιλιάς κλπ. Μόνον διὰ τῆς μονάδος δύναται νὰ ἐκφρασθῆ, ὅτι ὁ θεὸς εἶναι εἷς. Ἐαυτὴν γεννᾷ καὶ ἐξ ἑαυτῆς γεννᾶται, ὡς αὐτοτελής, ἄναρχος καὶ ἀτελεύτητος. Οἱ Πυθαγό-

ρειοι λέγουν τὴν μονάδα θεόν, νοῦν δημιουργικόν, οὐσίαν καὶ αἴτιον τῆς ἀληθείας, δημιουργὸν τῆς ζωῆς, ἀρσενόθηλυ.

2. Ἡ δὺάς. Δύο σὺν δύο ἴσον τέσσαρα. Δύο ἐπὶ δύο ἴσον τέσσαρα. Μόνον ἡ δυὰς ἔχει αὐτὴν τὴν ιδιότητα νὰ δίδῃ διὰ προσθέσεως ἢ πολλαπλασιασμοῦ τοῦ ἑαυτοῦ της, τὸν αὐτὸν ἀριθμόν. Εἶναι ὁ πρῶτος ἀριθμός, ὁ ἀποτελούμενος ἐκ μονάδων. Δι' αὐτὸ ἐκάλουν αὐτὴν οἱ Πυθαγόρειοι καὶ τόλμην, διότι ἐτόλμησε νὰ διαχωρίσῃ τὸν ἑαυτόν της ἐκ τῆς μονάδος. Ἐκάλουν δὲ αὐτὴν καὶ ὀρμὴν καὶ κίνησιν καὶ μεταβολὴν καὶ σύνθεσιν καὶ μῆκος καὶ αὐξησιν καὶ ἀναλογίαν. Διότι, κατὰ τὸν Ἀνατόλιον (Μητροπολίτην Λαοδικείας τῷ 267 μ.Χ.), ἡ σχέση δύο ἀριθμῶν εἶναι πανσχήμων. Εἶναι ἡ δυὰς ἀόριστος καὶ ἀσχημάτιστος, διὸ ἐκφράζει καὶ τὴν φθοράν. Ἐκ τῆς τομῆς εἰς δύο μονάδας, καλεῖται ἡ δυὰς καὶ Δίκη. Ἡ δυὰς ἐκφράζει τὸ θῆλυ.

3. Ἡ τριάς. Ὅτι ἡ τριάς ἐξ ὄλων τῶν ἀριθμῶν ἔχει λάβει κάποιον ἐξαιρετικὸν κάλλος καὶ εὐπρέπειαν, φαίνεται ἐκ τοῦ ὅτι αὐτὴ ἔδωκε τὴν ἔνωση καὶ τὸ πέρας καὶ εἰς τὰ νοητὰ καὶ εἰς τὰ αἰσθητὰ. Παρελθόν — παρὸν — μέλλον. Γέννησις — ζωὴ — θάνατος. Τὰ αἰσθητὰ ἄνευ τοῦ τρία εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάρχουν. Τὸ ἀπλούστερον τῶν γεωμετρικῶν σχημάτων εἶναι τὸ τρίγωνον, ἐκ τοῦ ὁποίου ὁ Πλάτων, ἀκολουθῶν τοὺς Πυθαγορείους, λέγει ὅτι σχηματίζονται ὅλα τὰ σώματα. Ἡ τριάς καλεῖται καὶ εὐβουλία. Ἐκφράζει δὲ καὶ τὸ ὑπερμέγεθος, τὸ ὑπερφυσικόν. Τρεῖς μέγιστος, τρεῖς μάκαρ, τρικυμία, ἐκφράζουν τὸ ὑπερμέγεθος, τὸν πανευδαίμονα, τὴν μεγάλην θαλασσοταραχὴν, ἀντιστοιχῶς. Τριχθὰ δὲ πάντα δέδωσται, λέγει ὁ Ὅμηρος (Ἰλιάς Ο 189), ἦτοι διὰ τοῦ τρία ἐμοιράσθη ὁ κόσμος (ὑπὸ τοῦ Διός, τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τοῦ Πλούτωνος).

4. Ἡ τετράς. Ὁ Πυθαγόρας, εἰς τὸ ἀπολεσθὲν σύγγραμμά του Περὶ θεῶν, ὀρίζει τὴν τετράδα ὡς ἐξῆς (ὡς διέσωσαν μεταγενέστεροι συγγραφεῖς):

«τέσσαρες εἶναι αἱ ἐπιβάθραι τῆς σοφίας, ἀριθμητικά, μουσικά, γεωμετρικά, σφαιρικά», ἦτοι, τὰ βάθρα τῆς σοφίας εἶναι τέσσαρα, ἡ ἀριθμητικὴ, ἡ μουσικὴ, ἡ γεωμετρία, ἡ ἀστρονομία. Τέσσαρες εἶναι αἱ κύρια διευθύνσεις τοῦ ὀρίζοντος, Ἀναπολὴ — Δύσις — Βορρᾶς — Νότος. Ἐκ τῶν τεσσάρων πρώτων ἀριθμῶν τῶν 1, 2, 3, 4 σχηματίζεται ἡ δεκάς, ἐκ τῆς ὁποίας σχηματίζονται ὅλοι οἱ ἀριθμοί. Δι' αὐτό, ἡ δεκάς ἐνομιζέτο ὑπὸ τῶν Πυθαγορείων ἀριθμὸς τέλειος, ὄχι ὅμως ἀπὸ μαθηματικῆς ἀπόψεως, ἀλλὰ ἀπὸ συμβολικῆς. Τέσσαρα εἶναι τὰ κύρια ἀπλᾶ στοιχεῖα, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται, κατὰ τοὺς Πυθαγορείους, ὁ κόσμος: Πῦρ, ἀήρ, ὕδωρ, γῆ. Ἐπειδὴ τὸ τετράγωνον, τοῦ

ὁποίου τὸ μήκος εἶναι τέσσαρες μονάδες, ἔχει περίμετρον 16 ($4+4+4+4$) καὶ ἐμβαδὸν πάλιν 16 (4×4), οἱ Πυθαγόρειοι ἐκάλουν τὴν τετράδα καὶ Δικαιοσύνην.

Εἶναι ἐνδιαφέρον νὰ σημειώσωμεν διὰ τοὺς μελετητὰς τῶν Πυθαγορείων δογμάτων, τὴν κάτωθι σχετικὴν βιβλιογραφίαν: 1) Ἰαμβλίου, Περί τοῦ Πυθαγορικοῦ βίου. 2) Θεολογούμενα τῆς Ἀριθμητικῆς Ἰαμβλίου καὶ τοῦ Μητροπολίτου Ἀναπλίου, 3) Ἐπιταδικαὶ ἔρευναι, Ἰωάννου Καλλιτσούνακη, 4) Ὁ ἀριθμὸς 7, ὑπὸ Μιχαὴλ Ἰατροῦ, 5) Ἀρχιτεκτονικὴ - Θρησκεία - Συμβολισμὸς, ὑπὸ Σωτηρίου Μαγιάση, εἰς τὴν Γαλλικὴν. Τὸ ἔργον τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ δύο τόμων, ἐκ 1270 σελίδων, ἐξεδόθη δὲ ἐν Ἀθήναις τῷ 1964 καὶ εἶναι περίφημον εἰς τὸ εἶδος του. Ὁ Γαλλικὸς τίτλος του εἶναι: S. Mayasis, Architecture, Religion, Symbolism.

Ἄδειασε τὸν ἑαυτὸ σου...

Ἄδειασε ἀπὸ κάθε τι τὸν ἑαυτὸ σου.

Καὶ τὴ γαλήνη χάρισε στὸ νοῦ σου.

Δέκα χιλιάδες πραγματια δύνουν καὶ ἀνατέλλουν
καθὼς τὸ Ἐγὼ προσμένει τὴν ἐπιστροφὴ τους,
ἀκμάζουν καὶ ἀναπτύσσονται καὶ στὴν πηγὴ γυρίζουν.

Ἡ πηγὴ τους εἶναι ἡ ἡρεμία, τῆς φύσεως ὁ δρόμος.

Δρόμος τῆς φύσεως ἀμεταβλητος.

Γῆς γνώσεως ἢ σταθερότης εἶναι ἐντὸς μας.

Σε συμφορὰ ὀδηγεῖ ἡ ἀσταθεια.

Τῆς γνώσεως ἢ σταθερότης, τὸ νοῦ φωτίζει.

Με φωτισμένο νοῦ, ἡ καρδιὰ ἀνοίγει.

Με ἀνοικτὴ καρδιὰ, βασιλικὴ εἶναι ἡ δρασίς.

Τὸ θεῖον ἐγγίζει ἢ βασιλικὴ ὁδός.

Ἡ θεία ἰδιότης προσεγγίζει πρὸς τὸ Ταό.

Καὶ μὲ τὸ Ταό ἡ ἔνωσις εἶναι πῶ ἀιώνια.

Τὸ σῶμα θά πεθάνῃ, ἀλλὰ τὸ Ταό ποτὲ δὲ θά ἐκλείψῃ.

(Tao Te Ching)

Λ α ὀ - Τ σ ἔ

ἌΚΤΙΝΕΣ τῶν ἀρχαίων Γραφῶν

Ὁ Ρίσι Γιαγκαναβάλα εἶπε: «Ἡ ἀγοπή γιὰ ἰδιοκτησία καὶ πλοῦτο δένει τὸν ἄνθρωπο στὴ γῆ». Καὶ προσέθεσε: «Τὰ ἀληθινὰ ἀγαθὰ εἶναι τὸ τρυφερὸ αἶσθημα τῆς ἀγάπης, ἡ συμπάθεια καὶ ἡ ἀγαθοεργία, ἡ καλωσύνη καὶ τὸ ἔλεος».

Ὁ Βυάσα πὺν ἔγραψε 18 Πουράνας, εἶπε: «Τὸ καταστάλαγμα ὄλων τῶν διδασκαλιῶν εἶναι δύο μόνον ἀποφθέγματα. Ὁ ἄλτρονισμὸς εἶναι ἡ μόνη καλὴ ἀρετὴ καὶ τὸ προξενοῦν πόνου στοὺς ἄλλους εἶναι τὸ μόνον ἀμάρτημα».

Ὁ Κρισνά εἶπε: «Ἡ ἐλεημοσύνη δὲν πρέπει νὰ σταματάει ποτέ, γιὰτὶ ἐξαγνίζει τὸν ἄνθρωπο».

Ὁ Ἄλτρονισμὸς εἶναι ἡ βάση τοῦ Ζωροαστριμοῦ. Ἡ ἀγαθοεργία εἶναι ἡ βάση τῆς Ζωροαστρικῆς Θρησκείας.

Ἡ Ζέντ - Ἀβέστα λέγει: «Τὰ ἀμαρτήματα δὲν ἐξιλεώνονται μονάχα μὲ πίστη καὶ προσευχή, ἀλλὰ μὲ ἐλεήμονες πράξεις».

Ὁ Μωϋσῆς εἶπε: «Οὐκ ἔσται ἐν σοὶ ἐνδεής, ὅτι εὐλογῶν εὐλογήσει σε Κύριος ὁ Θεός σου ἐν τῇ γῇ δίδωσί σοι ἐν κλήρῳ κατακληρονομησαὶ αὐτήν. Ἐὰν δὲ γένηται ἐν σοὶ ἐνδεής τῶν ἀδελφῶν σου ἐν μιᾷ τῶν πόλεων σου ἐν τῇ γῇ, οὐκ ἀποστέρῃς τὴν καρδίαν σου, οὐδ' οὐ μὴ συσφίγῃς τὴν χεῖρά σου ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ σου τοῦ ἐπιδεδωμένου... Οὐ γὰρ μὴ ἐκλίπῃ ἐνδεής ἀπὸ τῆς γῆς διὰ τοῦτο ἐγὼ σοὶ ἐντέλλομαι ποιεῖν τὸ ρῆμα τοῦτο λέγων. Ἀνοίγων ἀνοίξεις τὰς χεῖράς σου τῷ ἀδελφῷ σου τῷ πέννητι καὶ τῷ ἐπιδεδωμένῳ τῷ ἐπὶ τῆς γῆς σου» (Λευτ. 15. 4-11).

Ὁ Χριστὸς εἶπε: «Ὅπως ἦ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ Πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ», (Ματθ. 6. 4). «Ἐὶ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἔξεις Θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ». (Ματθ. 19. 21). «Καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον» (Ματθ. 5. 40).

Ὁ προφήτης Μωάμεθ εἶπε: «Θρέψε τὸν πεινῶντα. λάβε τὸ μέρος του καὶ προστάτευσέ τον. Ἡ ὑπηρεσία πρὸς τὸν ἄνθρωπο εἶναι ὑπηρεσία πρὸς τὸν Θεό».

Ὁ Γκουρὸν Νανάκ εἶπε: «Τροφὴ σου κάμε τὴν γνώση καὶ μοίρασε τὸν πλοῦτο ἐλεύθερα σὲ ὄλους, ἄφησε νὰ τὸν ἀπολαύσουν οἱ ἄλλοι».

Ἡ ἀξία τῆς Σιγῆς

Τῆς Sonia RITCHMOND

Silentio et tenebris animus alitur — Σιωπή και σκοταδι τρέφουν τὸ πνεῦμα. Πλίνιος ὁ νεώτερος (12 - 114 μ.Χ.)

Ζοῦμε σ' ἓναν θορυβώδη αἰῶνα και ὅσοι ζοῦμε σὲ μεγάλες πόλεις, ἔχομε συνηθίσει σὲ βαθυο, πὸν ἀδυνατοῦμε νὰ ἀντιληφθοῦμε πόσα «ντίν» ἐπιτίθενται κατὰ τῆς ἀκοῆς μας ἀπὸ τὴν αὐγὴ ὡς τὸ βράδυ.

Ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς τεχνολογίας, τὰ ἐπιτεύγματα τοῦ παρόντος αἰῶνος ξεπερνοῦν κάθε φαντασία, ἀλλὰ ἡ κοινωνία ἐπλήρωσε βαρὺ τίμημα γιὰ τὶς φυσικὲς μας ἀνάσεις — μὲ ἐλξη, ἡμικρανίες, καρδιακὲς παθήσεις και ὑπέρταση, γιὰ νὰ μὴν ἀναφέρωμε, παρὰ ἓνα μέρος μόνον τῶν παθήσεων τῆς ἐποχῆς, πὸν εἶναι ἀποτοκοι τοῦ τροποῦ ζωῆς μας. Θὰ ἔπρεπε νὰ προσθέσωμε, στὸν ψυχολογικὸν τομέα, τὴν νευροπάθεια, τὴν ἀπνία και τὶς διανοητικὲς ταραχές. Οἱ ψυχίατροι ἐργάζονται ὑπερωριακά και οἱ νευρολογικὲς κλινικὲς δὲν ἔχουν κρεβάτια διαθέσιμα. Συνηθίζομε νὰ θεωροῦμε ἔνοχο τὸ συγκεκριμένο περιβάλλον μας. Ἄν ζοῦμε κοντὰ σ' ἓνα ἀεροδρόμιο, μᾶς φταίει ὁ θορυβὸς τῶν ἀεροπλάνων. Ἄν χρειαζομαστε τὸ τραῖνο γιὰ νὰ πάμε στὴν ἐργασία μας, εἶναι ὁ θορυβὸς τῶν σιδηρῶν. Ἡ τηλεόρασις, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν θορυβὸ πὸν προκαλεῖ, μᾶς ζημιώνει με τὶς δια-

φημίσεις, πὸν μᾶς προξενοῦν κάποιον ἀνικανοποίητο και μᾶς παρωθοῦν ν' ἀποκτήσωμε κάτι ἄλλο, ἢ περισσότερο. Ἡ διαφήμισις εἶναι κοινωνικὸς παραγωγὸν, διότι μᾶς πληροφοροῦει τι εἶναι προσιτὸ στὴν ἀγορά, ὁμως συχνὰ μᾶς κάνει νὰ χάσωμε τὸ αἶσθημα τῆς ἀναλογίας. Καὶ αὐτὸ εἶναι ἀντίθετο σὲ βασικὴ ὄρχη τῆς Γιόγκα, ὅτι ἐκεῖνος προσεγγίζει τὴν εἰρήνη, ὅταν εἶναι ἀπαλλαγμένος ἀπὸ τὸ αἶσθημα τοῦ «ἐγὼ» και «δικὸ μου» και ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία (Μπαγκαβάντ Γκιτὰ, κεφ. 11).

Ἔτσι, οὐδέποτε ἄλλοτε ἦταν ἡ Γιόγκα τόσο ἀναγκαία, ὅσο σήμερα. Προσφέρει ἓνα ἀντίδοτὸ στὴν ἐκνευρικοτική τὴσι τῆς ἐποχῆς. Ἡ ἀξία τῆς σιωπῆς τονίζεται στὴν Μπαγκαβάντ Γκιτὰ, τὶς Βέδες, τὶς Οὐπανισάντ και ὅλα τὰ ἀρχαία και σπουδαία βιβλία τῆς Ἰνδίας. Ἐξ ἄλλου, μεγάλοι στοχαστὰ διαφόρων χωρῶν ἔχουν ἐκφρασθῆ ὑπὲρ τῆς σιγῆς.

Ἡ σιγὴ εἶναι ὑψητέρα τῆς Ἀληθείας. — Ντισραῆλι.

Ἡ σιγὴ δὲν κάνει λάθη. — Ἰνδικὴ παροιμία.

Τὸ δένδρο τῆς σιγῆς παράγει καρποὺς εἰρήνης. — Ἀραβικὴ παροιμία.

Ἐν τῇ ἡσυχίᾳ καὶ πεποιθήσει ἔσται ἡ δύναμις ὑμῶν. — Ἡσαΐας, 30. 15.

Ὁ λόγος εἶναι ἐκ τοῦ χρόνου, ἡ σιγή ἐκ τῆς αἰωνιότητος. — Θωμᾶς Καρλάυλ.

Ὁ κινούμενος στὸν κόσμον τῶν αισθησέων, ὀφείλει νὰ τις κρατᾷ σὲ ἄρμονία, καὶ τότε ἐξασφαλίζει τὴν γαλήνην. Στὴ γαλήνην ἐξαφανίζεται ἡ θλίψις καὶ ἀνευρίσκεται ἡ σοφία. — Μπαγκαβάντ Γκιτά.

Πιὸ καλὰ ἀπὸ χίλιες ἀνώφελες λέξεις, μιὰ μονάχα σωστὴ λέξις δίνει τὴν εἰρήνην. — Δαμμαπάδα.

Οὐδέποτε μετάνιωσε ὁ σιωπήσας, ἀλλὰ σχεδὸν πάντοτε ὁ ὀμιλήσας. — Κάτων.

Ἐνα εὐνοούμενο ἀπὸ τοὺς μα-

θητάς μου κείμενο εἶναι μιὰ παράγραφος τοῦ Σέρ Τόμας Μπράουν:

— Γίνε ἱκανὸς νὰ μένης μόνος. Μὴ χάνεις τὸ πλεονέκτημα τῆς μονοξιάς καὶ τὴν κοινωνία τοῦ ἑαυτοῦ σου, καὶ μὴν εἶσαι ἄπλῶς ἱκανοποιημένος, ἀλλὰ γοητευμένος ἀπὸ τὸ νὰ μένης μόνος καὶ σιωπηλὸς ἐνώπιον τῆς Πανταχοῦ Παρουσίας. Ὅποιος ἔτσι προετοιμάζεται, δὲν θὰ αἰσθάνεται ἀνήσυχον τὴν ἡμέρα, οὔτε μαύρον τὴ νύχτα. Τὸ σκοτάδι δεσμεύει τὰ μάτια, ὄχι τὴ φαντασία. Καὶ ξαπλωμένος εἰς τὸ κρεβάτι του μπορεῖ κανεὶς νὰ ἀντικρῦξῃ τὸ σύμπαν καὶ ν' ἀπολαμβάνῃ ὅλον τὸν κόσμον στὸ κληροδότημα τοῦ ἑαυτοῦ του.

«Theosophy in new Zealand»

Ὅλες οἱ ἐκέψεις καὶ ὅλες οἱ δοξασίες...

Ὅλες οἱ σκέψεις, ὅλες οἱ πίστεις καὶ ὅλα τὰ ὄνειρα εἶναι ἀληθινά.

Ὅλα τὰ δράματα, παράξενα καὶ ἄγρια.

Γιὰ κάθε ἀλήθεια μέτρον ὁ ἄνθρωπος ἐντὸς του. Καὶ ἡ ἀλήθεια εἶναι Ἀλλαγὴ:

Οἱ ἄνθρωποι ὅλοι στὸν ὕπνον περπατοῦν καὶ τὰ ὄνειρα τὰ πιστεύουν ὅλοι.

Γιὰ τὴν πρᾶγμα εἶναι ὅπως τὰ νομίζον καὶ ὅλα τὰ πρᾶγματα κυλοῦνε σὰν ποτάμι.

Χωρὶς ἀνάπαυση, διακοπὴ, γαλήνη, χωρὶς ἀσθένεια ἢ καλωσύνη, οὔτε σκοτάδι, οὔτε φῶς, ὅλα σ' αἰώνιους νόμους πειθαρχοῦν.

Τίποτε δὲν ὑπάρχει καὶ γίνεται τὸ πᾶν.

Μὰ σὰν ὄνειρευτῶ πῶς ὅλα ὑπάρχουν, γιὰ μένα ὑπάρχουν μιὰ καὶ ὄνειρεύθηκα.

Γιὰ τὴν πρᾶγμα εἶναι ὅπως τὰ βλέπω

Καὶ ὅλα τὰ πρᾶγματα κυλοῦνε σὰν ποτάμι.

Τέ ν ν υ σ ο ν

Ἡ Ἔνδον Ἀτλαντίς

«Αμφισβητῶ ὅτι ὁ ἀποκρυφισμὸς — τοῦ ὁποῖου ὁ μεγάλος μαγικὸς κόσμος τῆς Μαντάμ Μπλαβάτσκι εἶναι ἴσως ἡ καλύτερη ἔκφρασις — εἶναι τίποτε περισσότερο ἢ λιγώτερο ἀπὸ μυθολογία — γράφει στὸ ἄρθρο του «Remythologising the Occult», πὸν ἐδημοσιεύθη στὸ περιοδικὸ «The Canadian Feration News» ὁ Stephen A. Hoeller.

«Ἡ δὴλωσίς μου αὐτὴ — συνεχίζει — θὰ ἐληφθῆ ἀπὸ πολλοὺς ἀπληροφόρητους ὡς ἔνδειξις ὅτι ὁ ἀποκρυφισμὸς δὲν εἶναι ἀληθής, ἀφοῦ ὁ μῦθος περιέχει τὸ παραμῦθι ἢ τὸ ἀναληθές. Ὅποιος ὅμως σκέπτεται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο, θὰ ἔπρεπε νὰ ξαναγυρίσῃ στὸ σχολεῖο γιὰ νὰ μάθῃ τί συνέβη μὲ τὴν περὶ μύθων ἀντίληψη, ἔπειτα ἀπὸ τὶς ἔρευνες τοῦ Γιούγκ. τοῦ Μισσέα Ἡλιάδη καὶ ἄλλων. Σήμερα ὁ μῦθος δὲν θεωρεῖται οὔτε ὡς κάτι τὸ ἀναληθές, οὔτε ὡς πρωτόγονη προσπάθεια «ἐξηγήσεως» τῶν φυσικῶν φαινομένων, ἀλλὰ ὡς ἔκφρασις ἀληθείας σὲ ἐπίτεδο βαθύτερο ἀπὸ τὴν φυσικὴ πραγματικότητα, ἢ τὴν λογικὴ συνειδητότητα. Ὁ μῦθος περιέχει μιὰ ἀλήθεια βαθύτερη καὶ διαρκέστερη ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη, διότι ἡ ἐπιστήμη ἐπὶ τῆς ἀτελοῦς ἀνθρωποποίητου ἀντιλήψεως τῆς ἔξωτερικῆς πραγματικότητος, καὶ ἐνίοτε οἱ θεωρίες της, ὅταν καταλήγουν στὰ βιβλία, εἶναι ἀπαρχαιωμέναι ἀπὸ τὸν χρόνον, ἐνῶ ὁ μῦθος ἀπειθύνεται πρὸς τὶς πραγματικότητες τῆς

ψυχῆς, τοῦ εἶναι ἄχρονοι καὶ ἀμάραντες.

Αὐτὸ μπορεῖ νὰ καταδειχθῆ μὲ μερικὰ παραδείγματα. Ἡ ἐπιστήμη οὐδέποτε θὰ ἀνακαλύψῃ τὴν Ἀτλαντίδα, ἐνῶ μὲ τὴν διόραση, τὴν δημιουργικὴ φαντασία καὶ τὸ αἶσθημα μποροῦμε ν' ἀνακαλύψουμε τὴν ΕΝΤΟΣ ΗΜΩΝ ΑΤΛΑΝΤΙΔΑ, ἢ ὅποια εἶναι περισσότερο πολύτιμη ἀπὸ τὴν ἀνακάλυψη μερικῶν ἀρχαίων συντρυμιμάτων ὑπὸ τὰ κύματα, διότι ἐκεῖνη εἶναι ἡ βυθισμένη ἀρχαία ὄντοτης τῆς ὑποσυνειδητοῦ ὑπάρξεώς μας. Οἱ φωτογραφικὲς μηχανὲς ἀδυνατοῦν νὰ φωτογραφίσουν τὸ ἀστρικό σῶμα, ἀλλὰ ἡ προβολὴ τῆς συνειδητότητος πρὸς ἐκείνους, στοὺς ὁποίους ἀποτείνονται, μὲ ἔντονα αἰσθήματα, εἶναι ἀναμφισβήτητῃ ἀντικειμενικὴ πραγματικότητα. Ἡ Σαμπαλάζ μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι μιὰ τρωικὴ πόλις στὴν ἔρημο Γκόμπι (ἢ ὅποια διασχίζεται τώρα ἀπὸ δρόμους καὶ εἶναι ἐξερευνημένη σὲ κάθε τετραγωνικὸ μίλι της), ἀλλὰ θὰ εἶναι πάντοτε ἡ συμβολικὴ καὶ ἀνώλεσθη ἱερὴ νῆσος, στὸ μυθολογικὸ σῆμαπ τῶν ἰδῶν ἡμῶν μυστικοῦ ἑαυτοῦ. Ἡ μορφή τοῦ Βούδδα εἶναι ἀπίθανο νὰ μοιάξῃ φυσικῶς μὲ κανέναν ἀπὸ τοὺς λευχειμονοῦντες μοναχοὺς σὲ κάποια μυστικὴ κοιλάδα τοῦ Θιβέτ κατὰ τὴ νύχτα τοῦ Βεζάκ, ἀλλὰ ἡ μυθολογικὴ πραγματικότης ἐνὸς τέτοιου ψυχικοῦ (καίτοι ὄχι φυσικοῦ) ἀληθινοῦ γεγονότος, δὲν δύναται νὰ ἀναιρεθῆ.

ΣΑΡΑΝΤΟΣ ΠΑΥΛΕΑΣ

PENTE ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Χρησμός

Δὲν εἶσασταν λοιπὸν καλεσμένοι στοὺς γάμους τοῦ Κάδμου καὶ τῆς Ἄρμονίας.

Ἐκεῖ, στὰ πλούσια τ' ἀνάκτορα τῆς Θήβας;

Ἐκεῖ ὁ μαρτυρικός Οἰδίποδας γιόρταζε τὴ δεσποτική του τὴν ἀγνοία, σὰν σκότωσε τὸν πατέρα του, ὅταν συναντήθηκαν σ' ἓνα τρίστρατο, σκονισμένον ἀπὸ τὶς διαγωνιζόμενες, θαρρεῖς, ταχύτατες ὄπλεις τῶν ἵππων τους. Ἄ, ἐκεῖνα τὰ χρησμικά τ' ἀμάξια τὰ γεμάτα μὲ τοῦ Ἄπόλλωνα τὸ χρησμὸ, γιὰ νὰ σκεπάζει σκοτεινὴ μὲ τὰ ἴδια του τὰ χέρια, κατόπιν ὁ Οἰδίποδας, τὴν ὄψη τῆς ἡμέρας καὶ νὰ φεύγει, νὰ φεύγει, νὰ φεύγει καὶ νὰ ἔχει γιὰ παρηγοριά καὶ φῶς τοῦ δρόμου του τὰ δακρυσμένα, τὰ γενναῖα μῦτια τῆς Ἀντιγόης του.

Ἀντικατοπτρισμοὶ

Ντρέπομαι γιὰ σένα ἥλιε ἀδερφάκι μου
τ' ὀμομήτριο καὶ ὀμοπάτριον ἀδερφάκι μου
ντρέπομαι γιὰτὶ μιὰ βορεινὴ καταχνιά ἐδῶ
σὲ μεταμόρφωσε σ' ἓνα δίσκον ἀσημένιο
σὰ νὰ ἔσουν ἓνας ἀρχοντοξεπεσμένος εὐγενῆς
ποῦ ζητιανεύει μέσα στὴν παλαιὰ καταστραμμένη του τὴν ἀρχοντιὰν
ἐλεημοσύνη ἀπὸ τοὺς διαβάτες.

Ντρέπομαι γιὰ σένα, καλέ μου ἥλιε, ἀδερφέ,
μὰ ἡ πρώτη ἀλήθεια φωνάζει μέσα μου πῶς δὲν εἶσαι ἓνας ἥλιος
πραγματικός

παρὰ ἓνας ἥλιος μαγικός, παραμυθένιος
ἓνας ἥλιος - φάντασμα ἀνάμεσα σ' ἄλλους ἥλιους -
φάντασματα, ἀντικατοπτρισμὸς μέσα στοὺς ἀντικατοπτρισμοὺς στὴν
οὐράνιον ἔρημον, μαγικός ἀντικατοπτρισμὸς μέσα στοὺς ἀντι-
κατοπτρισμοὺς,
σὲ μιὰ θέση τῆς ἐρήμου.

Λεπτομέρεια

Δυο μεγάλα μαύρα πουλιά ταίρι - ταίρι,
πετούσαν με την αναπνοή τών φτερών τους ενωμένη
καί ποτε τὸ ένα πλησίαζε κι ἄγγιζε τὸ ἄλλο πολλές φορές
χωρίς νὰ κουνῶν καθόλου τὰ ἴσα τὰ μεγάλα τους φτερά
μέσα στὸν ἥσυχο, τὸ βραδινὸν ἀγέρα
τὸν ἀραγμένο, ποὺ ἔμοιαζε σὰ μιά λίμνη κοιμισμένη
μὲ τ' ἀκίνητα φτερά της στὸν ὕπνο της διπλωμένη.

Ἑλληνικὸ περπάτημα

Χρόνια καί χρόνια περπατούσαμε σκυμμένοι
καί μᾶς ἔλεγε τὸ βῆμα τῶν ρητόρων
πῶς αὐτὸ ἦταν
τὸ ἀνθεκτικὸ μας περπάτημα.
Μὰ ἐμεῖς πιστεύαμε πῶς δεν ἦταν αὐτὸ τὸ δικό μας τὸ περπάτημα
καί προσπαθοῦσαμε τῆ δική μας περπατησιὰ νὰ βροῦμε.
Μὰ καθημερινὰ μᾶς νόθευαν τὸ δικό μας τὸ περπάτημα
κι εἶχαμε ἓνα ξένο κι ὄχι δικό μας περπάτημα.
Κι εἶπαμε, ὄχι, ἐμεῖς διαλεγούμεε τὴν ἑλληνική,
τὴν ἀρχαία μας περπατησιὰ τὴν ὄρθια,
τὰ μέτωπά μας τὰ ἑλληνικά νὰ κοιτάζουν ὄρθια τὸ γαλανὸ μας
οὐρανὸ, τὸ πρῶτὸ του ν' ἀνατέλλει καί τὸ βράδυ
νὰ δυεῖ μ' ἓναν ἥλιο ξεχειλισμένον ἀπὸ ἐκλεκτὸ καί γνήσιον, ἑλλη-
νικὸ, θαλασσινὸ κινναβαρι.

Κι' ἐμεῖς

Σκοτεινὸ χωρὶς φῶς ἦταν τὸ χτίσιμο τῆς ψυχῆς μας μέσα στὸ σῶμα μας,
για νὰ μὴ βλέπει πολὺ ἀπεριόριστα μὲ πόνον ἡ ψυχὴ καί τὸ πολὺ
μᾶκρος τῶν Ἀπέραντων τῶν Αἰωνιοτήτων τῆς ξαναθυμᾶται.
Κι ἐμεῖς με τὴν κακὴ μας τὴν προαίρεση μαυρίζαμε, τὴ μαυρίζαμε
συνεχῶς με τὴν κακία μας καί τῶν ἀπληστιῶν μας τὴν εὐρυχωρία,
ἀφανίζοντας σιγα - σιγα τὴν πρώτη της τὴ γελαστὴ τῆς ὄψης.
Κι ἦταν σὰ νὰ μᾶσταν ἐδῶ πεθαμένοι πιά κι ἄς εἶχαμε πλασθεῖ
μ' αὐτὸ τὸ φῶς τὸ Ἑλληνικὸ, τὸ βορειὸ καί τὸ νότιο,
τὸ τουριστικὸν αὐτὸ φῶς τὸ Ἑλληνικὸ, τῶν θαλασσῶν μας καί τῆς πέ-
τρας τὸ φῶς,
τὸ φῶς τῆς πέτρας καί τῶν θαλασσῶν μας.
Νεκρὸς κανεὶς δε φτάνει νὰ πλησιάσει ποτὲ τὴν ὄψιν τοῦ Θεοῦ.
Κανένας νεκρὸς δεν ἔχει στὸ στόμα του τὸ τραγουδι τοῦ Θεοῦ μας.
Κι ἐμεῖς ὅσο ζοῦσαμε εἶμασταν μὲ τῆς πλάνης τὴν καλλιέργεια
καί τὴν ἀπιστία μας ντυμένοι
σὰν πεθαμένοι πραγματικὰ εἶμασταν, ὅσο ζοῦσαμε,
ἀλίμονο, Θεέ μου, εἶμασταν πραγματικὰ σὰν πεθαμένοι.

Υ Π Α Τ Ι Α

Η ΜΕΓΑΛΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΗ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ

Ύπο Αιμιλίας ΙΒΟΥ

Ὁ τέταρτος μετὰ τὸν Χριστὸ αἰώνας εἶναι ἀποφασιστικὸς γιὰ τὴν τύχη τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Ὁ ἀγώνας πού εἶχε ἀρχίσει πρὶν ἀπὸ τρισκόσια περίπου χρόνια, ἀνάμεσα στὶς δύο θρησκείες, τὴ θρησκεία τοῦ ἀρχαίου κόσμου, τὴν Ἑλληνικὴν, τὴ λεγόμενὴ καὶ Ἑθνικὴν, καὶ τὴ νέα θρησκεία, τὴ Χριστιανικὴν, τὴν ἐποχὴ αὐτὴ ἔχει ὀρυστικὰ κριθῆ. Μὲ ὀρμη-

τῆρι τὸ Χριστιανικὸ θεοκρατούμενο Βυζάντιο, ὁ Χριστιανισμὸς καταφέρνει τὴν τελευταία πλῆγματὰ στὰ λείψανα τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Τὸ κήρυγμα τῆς ἀγάπης τῆς νέας θρησκείας δὲν εἶναι ἱκανὸ νὰ ἀναγκαιώσει τὸν φανατισμὸ, τὰ πάθη καὶ τὶς ὀξύτητες, κι' οἱ Χριστιανοί, διώκτες τὴν αὐτὴν οἱ ἴδιοι κάθε ξένης θρησκείας, ζητοῦν νὰ πάρουν πίσω

μ' ἐκδίχηση τὸ αἷμα τῶν σκληρῶν διωγμῶν τους.

Ἡ Ἑλλάδα, πνευματικὸς ἥλιος τοῦ ἀρχαίου κόσμου, φέρεται τώρα ὀριστικὰ πρὸς τὴν κατιοῦσα τῆς παρακμῆς καὶ τῆς Δύσης τῆς. Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ ἡ Ἑλλάδα δὲν ἀποτελεῖ παρά ἓνα θέμα, μιὰ ὑπόθεση, μιὰ ἀσήμαντη ἐπαρχία τῆς ἀπέραντης Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, ἀποκλεισμένη ἀπὸ κάθε πνευματικὸ ἐνδιαφέρον τῆς ἐποχῆς. Οἱ διώξεις, οἱ καταπίεσεις κι' οἱ θυσασταχοὶ φόροι, ἔχουν ἐπιφέρει ὄχι μόνον τὸν οἰκονομικὸ, ἀλλὰ καὶ τὸν πνευματικὸ μαρασμὸ καὶ τὴν ἠθικὴ παράλυση. Κι' ὁ λαὸς αὐτός, ὁ πάντα νέος, μὲ τὴν ἔμφυτη κλίση πρὸς τὸ ὠραῖο, ὁ θρημμένος ἐπὶ αἰῶνες μὲ τὰ ὑψηλὰ ἰδανικὰ καὶ τίς λεπτεὲς πνευματικὲς ἀπολαύσεις, μέρα μὲ τὴ μέρα φθίνει, χάνει τὴ ζωτικότητά του κι' ὀδηγεῖται μοιραῖα πρὸς τὴν ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ ἀποσύνθεση.

Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς, θαθεῖα διαποτισμένος μὲ τίς ἰδέες τῆς πνευματικῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀνεξέθρησκείας, δὲν εἶχε λάθει ποτὲ ὁ ἴδιος μέρες στοὺς διωγμοὺς τῶν πρώτων Χριστιανῶν. Τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα ὅμως, ἡ τέχνη καὶ τὰ γράμματα, ἄμεσα συνφασμένα μὲ τὴν ἀρχαία θρησκεία, εἶναι ὁ στόχος τοῦ θὰ πληρώσει τώρα τὴ σκληρότητα τῶν Ρωμαϊκῶν Λεγεῶνων πρὸς τοὺς πρώτους Χριστιανούς. Διατάγματα ἐξαιποστέλλονται κάθε τόσο μετὰ ἀπὸ τὸ Ἱερὸν Παλάτιον, ὑπαγορευμένα ἀπὸ φανατισμένους τοῦ Χριστιανισμοῦ Αὐτοκράτορες γιὰ ν' ἀπαγγεῖλουν τὴ θανατικὴ καταδίκη στὴν πιὸ μεγάλη κι' ανεπα-

νάληπτη πνευματικὴ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ ἐπιδρομὴ τῶν Γότθων στὴν Ἑλλάδα τὸ 395 μ.Χ. καὶ οἱ λεηλασίες τοῦ τὴν ἀκολουθοῦν, θὰ συμπληρώσουν τὴν καταστροφή, τὴν ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ παρακμὴ. Τὰ μεγάλα θρησκευτικὰ κέντρα τῆς Ἑλλάδος θὰ σιγήσουν, τὸ ἓνα κατόπιν τοῦ ἄλλου. Στὴν Ἱερὴ Ἐλευσίνα, τὰ τελευταῖα Ἱερατεῖα: Ἱεροφάντης Νεστόριος... Ἱεροφάντης Πρίσκος, γέρος, ἐνενηντα χρονῶν, δὲν μπορεῖ νὰ ἀντέξει στὴν κοσμοϊστορικὴ ἀλλαγὴ τοῦ βλέπουν τὰ μάτια του. Στοὺς Δελφοὺς οἱ τελευταῖοι γρηγομοί... Καὶ στὴν Ὀλυμπία, οἱ τελευταῖοι Ὀλυμπιάδες.

Κι' ὅμως, εἶναι τόσο μεγάλη ἡ αἴγλη, τοῦ τὸ Ἑλληνικὸ θαῦμα ἔχει ἀκτισβολήσει στὸν κόσμον, τοῦ καὶ τώρα, τὴν ἐποχὴ αὐτὴ τῆς σκληρῆς παρακμῆς, ἔρχονται στὴν Ἀθῆνα ἀπ' ὅλα τὰ μέρη μεγάλοι ἄνδρες, φιλόσοφοι, πολιτικοί, αὐτοκράτορες. Ἐρχονται τὸν μαγνητισμένον νὰ γνωρίσουν, ἔστω καὶ ρημαγμένη καὶ μ' ἐξόριστους τοὺς μεγάλους θεοὺς, τὴν κλεινὴν πολιτείαν. Ἐρχονται ἀκόμη ἐκλεκτοὶ νέοι νὰ φοιτήσουν στὴν ἔακουσμένη Ἀκαδημία, ὅπου οἱ σκίεο τῶν μεγάλων δασκάλων περιπλανοῦνται περίλυτοι κι' ὅπου διδάσκουν ἀκόμη οἱ τελευταῖοι σχολάρχες, ὁ νεοπλατωνικὸς Πλοῦταρχος, ὁ Ἰμέριος, ὁ Ἱεροκλῆς, ὁ Πρόκλος. Ἀνάμεσα στοὺς τελευταῖους σπουδαστὰς τῆς Ἀκαδημίας, ὑπάρχουν νέοι, τοῦ προσαρμόζοντας τὴν ἑλληνικὴν τους παιδείαν πρὸς τὴν ἠθικὴ καὶ μεταφυσικὴ διδα-

σκαλία του Ἰησοῦ, θὰ γίνουν ἀρ-
γότερα οἱ ἐμπνευσμένοι κήρυκες
καὶ στυλοβάτες τῆς νέας θρησκεί-
ας, ὁ Μέγας Βασιλεὺς, ὁ Μέγας
Ἀθανάσιος, ὁ Γρηγόριος ὁ Θεο-
λόγος. Ἀνάμεσα στοὺς τελευταί-
ους σπουδαστὲς τῆς Ἀκαδημείας,
ὁ νεαρὸς Ἰουλιανός, ὁ τραγικὸς
Αὐτοκράτορας τοῦ Βυζαντίου, πού
ἐμπνευσμένος ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ
μόρφωσή του, θύμα ὁ ἴδιος τῆς
δολοπλοκίας καὶ τοῦ ἐγκλήματος,
πού διαπράττονται μέσα στὸ Ἱε-
ρόν Παλάτιον, ἀποδύεται στὸν μά-
ταιον ἀγώνα ν' ἀναστήσει καὶ πάλι
στὸν κόσμον τὸν Ἑλληνικὸν
Ὀλυμπο.

***

Στὸ σταυροδρόμι τῶν δύο αὐ-
τῶν ἀντιμαχόμενων κόσμων, τὴν
ἐποχὴ αὐτὴ ὑπάρχει ἀκόμη ἕνας
ἄλλος κόσμος, ἕνα τρίτο μεγάλο
πνευματικὸ κέντρο.

Χτισμένη ἀπὸ τὴ διορατικότη-
τα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου,
στὴν τοποθεσίᾳ πού τοῦ εἶχε ὑ-
ποδείξει: «καθ' ὕπνους» ὁ θεῖος
Ὅμηρος, στὴ θόρυβον ἀκτὴ τῆς
Αἰγύπτου, ὅπου ὁ Ἱερός Νεῖλος
συναντιεῖται μὲ τὴ Μεσόγειο, σχε-
διασμένη ἀπὸ τὸν ἴδιον στὸ σχῆμα
τῆς κοντῆς Μακεδονικῆς του χλα-
μύδας, ἡ Ἀλεξάνδρεια, πόλις ἑλ-
ληνική, φιλοδοξεῖ ἀπὸ τὰ πρῶτα
τῆς χρόνια νὰ συναγωνιστῇ αὐ-
τὴν τὴν ἀσυναγώνιστῃ Ἀθήνα.

Παράλληλα μὲ τὸν τεράστιο
φυσικὸ της πλοῦτο, ἔχει καὶ αὐ-
τὴ νὰ ἐπιδείξει λαμπρὰ μνημεῖα,
πού ὄχι μόνον ὁ μέγας ἱδρυ-
τῆς της, ἀλλὰ καὶ ἀργότερα ὁ ζῆ-
λος τῶν Πτολεμαίων τῆς ἔχουν
χαρίσει. Ὑπάρχει στὸ λιμάνι της
ὁ περίφημος μαρμαρίνος Πύργος,
ἕνα ἀπὸ τὰ ἑπτὰ θαύματα τοῦ

τότε κόσμου. Ἡ μοναδικὴ στὸν
κόσμο Βιβλιοθήκη καὶ τὸ Σερά-
πειον, ὅπου συγκεντρώνεται καὶ
ταξινομεῖται: σὲ χιλιάδες τόμους
ἢ σοφία τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὅπου
σχυμμένοι: εἰδικοί ἀντιγραφεῖς με-
ταφέρουν ἀκούραστα ἐπάνω στοὺς
ἐγχώριους παπύρους τοὺς θησαυ-
ροὺς τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος.
Ὑπάρχει: τὸ Μουσεῖον, ἕνα μονα-
δικὸ στὸ εἶδος τοῦ Ἱδρυμα κάτω
ἀπὸ τὴν προστασίᾳ τῶν Μουσῶν,
ὄχι μόνον γιὰ τὴ φιλοσοφία καὶ
τὴν τέχνη, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἐπι-
στήμη τῆς ἐποχῆς, τὰ μαθημα-
τικὰ καὶ τὴν γεωμετρία. τὴν ἀ-
στρονομία, τὴ φυσικὴ, τὴν ἱα-
τρικὴ. Στὴν Ἀλεξάνδρεια, ὑπάρ-
χουν ναὶ γιὰ ὅλες τῆς θρησκεί-
ες, ἀπὸ τὴν ἀρχαία Αἰγυπτιακὴ
θρησκεία, ὡς τὴν Ἑλληνικὴ, τὴν
Ἰουδαϊκὴ καὶ τὴ Χριστιανικὴ.
Γιὰ τὴ νεοσύστατη ἀκόμη θρη-
σκεία τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὑπάρ-
χει ἐκεῖ ἡ περίφημη Κατηχητικὴ
Σχολή, πού ἱδρυμένη ἀπὸ τὸν
Εὐαγγελιστὴ Μάρκο, θὰ ἐξελιχθῇ
σὲ ἐπίσημο θεολογικὸ κέντρο, μὲ
φημισμένους διδάσκαλους, τὸν
Πανταῖνο, τὸν Κλήμη, τὸν Ὠρι-
γένη, τὸν Ἄρειο.

Ἄν καὶ ὁ λαὸς τῆς Ἀλεξάν-
δρειας δὲν φθάνει τὸ πνευματικὸ
ἐπίπεδο τοῦ Ἑλληνικοῦ, ὁ τρό-
πος ζωῆς, ὡστόσο, στὴν Ἀλεξάν-
δρεια εἶναι σὲ ὅλα ἑλληνικὸς.
Δὲν λείπουν τὰ θέατρα καὶ τὰ
ἀμφιθέατρα, τὰ γυμναστήρια καὶ
τὰ στάδια, κατὰ τὰ ἑλληνικὰ πρό-
τυπα. Καὶ ἀκόμα, ἡ Ἀλεξάνδρεια
μπορεῖ νὰ καυχηθῇ μπρὸς στὴν
Ἀθήνα γιὰ τοὺς ὠραίους, πλα-
τεῖς δρόμους, τῆς φημισμένους λεω-
φόρους της, πού θαμπώνουν τὸν
ἐπισκέπτη, μὲ τῆς διπλῆς σειρῆς

τούς μαριμάρινους κίονες και τις καλλιτεχνικές δειροστοιχίες.

Με τέτοιον λαμπρό εξοπλισμό, ή πόλη αυτή έχει γρήγορα εξελιχθή, όχι μονάχα σε μιὰ μεγάλη και διεθνή ἐμπορική πολιτεία, αλλά και σ' ένα αξιόλογο πνευματικό κέντρο, ένα ἐλεύθερο στίβο, όπου συναντῶνται τὰ φιλοσοφικά ρεύματα και οἱ ἐπιστήμες τῆς ἐποχῆς, οἱ θρησκείες, τὰ δόγματα κι' οἱ αἱρέσεις. Ἔτσι, μετά τὴν παρακμὴ τῆς Ἀθήνας, τοὺς πρώτους μεταχριστιανικοὺς αἰῶνες, ἡ Ἀλεξάνδρεια, κληρονόμος, ὄχι μόνον τοῦ πανάρχαιου Αἰγυπτιακοῦ, ἀλλὰ και τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, θ' ἀναπτύξει ἕνα δικό της, ἰδιόμορφο πολιτισμό, μιὰν ἐποχὴ με ξεχωριστὴ φυσιογνωμία, πού θὰ περάσει στὴν ἱστορία με τὴν ὀνομασία «Ἀλεξανδρινὴ Ἐποχὴ».

Μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἐποχὴ, τὸ 4ο μετὰ τὸν Χριστὸ αἰῶνα, τὸν ταραχμένον ἀπὸ τὴν θρησκευτικὴν ἀντιθέσει, ἀπὸ τὸν χριστιανικὸ φανατισμὸ και τὴν αἱρέσει, ἡ ἱστορία μιὰς ἔχει παραδώσει, με ἑλάχιστες, ἀλλὰ ζωηρὴς και χαρακτηριστικὴς γραμμῆς, τὴ μορφὴ μιὰς μεγάλῃς Ἀλεξανδρινῆς φιλοσόφου, τῆς Νεοπλατωνικῆς Ὑπατίας.

Εἶναι τόσοσ ὁ θαυμασμός, ἡ τιμὴ και τὸ σέβας, πού ὄλοι οἱ ἱστορικοί, τόσο οἱ σύγχρονοι, καθὼς κι' οἱ μεταγενέστεροι, μιλοῦν γιὰ τὴν ξεχωριστὴ αὐτὴ γυναικεία προσωπικότητά, ὥστε νὰ μὴν μπορεῖ νὰ γίνῃ σύγκρισή με κανένα ἀπὸ τὰ γνωστὰ πρότυπα μεγάλων γυναικῶν ὄλων τῶν ἐποχῶν. Γιατί ἡ Ὑπατία δὲν εἶ-

ναι μόνον ἡ εὐνοημένη με μιὰν ἐξαιρετὴ φυσικὴ ὀμορφιά γυναικῆ, ἡ «σφόδρα καλὴ τε και εὐειδής» κατὰ τὸν Σουῦδα. «Ἡ ἐνάρετῆ, ἡ συνετὴ και ἡ σώφρων, ἡ εἰς ἄκρον ἀναβάσα τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς, δικαία τε και σώφρων γεγονυία». Ἡ σοφὴ, «ἡ ὑπερακοντίσασα μήτοιγε τοὺς κατ' αὐτὴν φιλοσόφους, ἀλλὰ και τοὺς ἐκ πολλοῦ γεγεννημένους» κατὰ τὸν Νικηφόρο τὸν Κάλλιστο. Ἀλλὰ πάνω ἀπ' ὄλα αὐτὰ εἶναι ἡ «θειοστάτη» και «θεοφιλεστάτη» Ὑπατία, ἡ θεοδίδακτος φιλόσοφος, μιὰ ἐμπνευσμένη και ἀκτινοβολοῦσα ἀπὸ θεικὴ γνώση μορφὴ, «ἄστρο λαμπρὸ θείας σοφίας»:

«Ὅταν βλέπω Σέ, προσκυνῶ και τοὺς λόγους,

Ἐἰς οὐρανὸν γὰρ ἐστὶ σου τὰ πράγματα,

«Ὑπατίῃ σεμνῆ, τῶν λόγων εὐμορφία,

ἄχραντον ἄστρον σοφῆς παιδείας.»

λέγει κάποιο ἐπίγραμμα τῆς ἐποχῆς, πιθανῶς τοῦ μαθητῆ τῆς Παλλάδα.

Με τὴν ὀραία ἐμπνευσμένη μορφὴ τῆς, τὸ νεανικό της σῶμα, τυλιγμένο στὸν ἄσπρο φιλοσοφικὸν τρίβωνα, ἡ φιλόσοφος περιέρχεται στοὺς δρόμους τῆς Ἀλεξάνδρειας, ἀπλὴ και ταπεινὴ, παρὰ τὴν ἀριστοκρατικὴ καταγωγὴ τῆς, και χρησιμοποιώντας τὴ διαλεκτικὴ, ἐξηγεῖ κι' ἀναπτύσσει σ' ὅσους ἐνδιαφέρονται, ἢ τὸν Πλάτωνα ἢ τὸν Ἀριστοτέλη, ἢ τοὺς ἄλλους φιλοσόφους. Ἡ παρυσία μιὰς τόσο νέας γυναικῆς ἀνάμεσα στοὺς ἄνδρες τὴν ἐποχὴ αὐτὴ δὲν προκαλεῖ σκάνδαλο, μιὰς λέγει ὁ σύγχρονός της ἱστο-

ρικός Σωκράτης: «Διὰ τὴν προ-
σῆκουσαν αὐτῇ ἐκ τῆς παιδείου-
ως τεινὴν παρρησίαν, σωφρώ-
νως εἰς πρόσωπον ἤρχετο· καὶ
οὐκ ἦν τις, αἰσχύνῃ ἐν μέσῳ ἀν-
δρῶν παρῆναι αὐτήν. Πάντες γὰρ
δι' ὑπερβάλλουσαν σωφροσύνην
πλέον αὐτὴν ἠδούντο καὶ κατε-
πλήσσοντο.» Κι' ὅταν διδάσκει ἀ-
πὸ τὴν ἐπίσημη ἔδρα τῆς Νεο-
πλατωνικῆς Σχολῆς στὴν Ἀλε-
ξάνδρεια, πού ἀπὸ νεαρῶτατη ἡ-
λικία κατέχει, ἢ καὶ ἀπὸ τὸ ἴδιο
τὸ σπίτι της, ἓνα ἀπειράριθμο
πλήθος συνωστίζεται· γιὰ νὰ τὴν
ἀκούσει, ὅχι μόνον ἀπὸ μαθητὲς
ἢ θαυμαστὲς, ἀλλὰ καὶ μεγάλους
ἀνδρες, πολιτικούς, ρήτορες καὶ
φθασμένους ἀκόμα σοφοὺς, πού
ἔρχονται ἀπὸ παντοῦ γιὰ ν' ἀκού-
σουν καὶ αὐτοὶ καὶ νὰ διδαχθοῦν
ἀπὸ τῆ σοφία της.

Ἀπὸ τίς χρονολογίες πού ἀνα-
φέρονται σχετικὰ μὲ τὴ γέννη-
σὴ της, ἢ πῶς πιθανῶς φαίνεται νὰ
εἶναι τὸ 365 μ.Χ. Πατέρας της
ὁ Ἀλεξάνδρινός μαθηματικὸς καὶ
σοφὸς Θέων, ἓνας ἀπὸ τοὺς τοῦ
Μουσειῦ. Ὁ σοφὸς Θέων εἶναι
ὁ πρῶτος, πού διαβλέποντας τὴ
μεγαλοφυΐα τῆς κόρης του, τὴν
ἔχει πάρει κοντά του ἀπὸ τὴν
πρῶτη παιδικὴ ἡλικία, θέλοντας
νὰ τὴ μύσει σὲς γνώσεις ἐκεῖ-
νες, τίς ἀπρόσιτες τὴν ἐποχὴ αὐ-
τῆ στὴ γυναικεία διάνοια. Ἔτσι,
πρὶν μνηθῆ στὴ φιλοσοφία ἢ Ὑ-
πατία μωεῖται σὰ μαθηματικά.
Πρὶν ἐπιχειρήσει νὰ μάθει καὶ
νὰ κατανοήσῃ τὸ σχέδιο τοῦ με-
γάλου μαθηματικοῦ καὶ γεωμέτρου
τοῦ Κόσμου, ἔχει μελετήσει πρῶ-
τα τὴ γλῶσσα του, τὴ γλῶσσα
τῆς ἀπόλυτης ἀκρίβειας καὶ τῆς
ἀπαρασάλευτης τάξης, μὲ τὴν ὁ-

ποία ἐκφράζεται, στὸ ἔργο του ὁ
Δημιουργὸς Νοῦς.

Ἡ κόρη τοῦ σοφοῦ Θέωνα δὲν
θ' ἀργήσει νὰ ξεπεράσει τὸν πα-
τέρα στὴ σοφία. Εἶναι, κατὰ τὸν
Σουίδα, «τὴν φύσιν γενναϊοτέρα
τοῦ πατρός», καὶ «πολλῶ κρείττω
γενέσθαι τοῦ διδασκάλου», κατὰ
τὸν Φιλοστόργιο.

Ἀπὸ τοὺς μαθηματικούς κλά-
δους, ἐκεῖνος πού ἰδιαίτερα ἐν-
διαφέρει τὴ μέλλουσα φιλόσοφο,
εἶναι ἡ γεωμετρία, γι' αὐτὸ καὶ
«γεωμετρική» τὴν ἀποκαλοῦν.
Μὲ ὑπερβάλλουσα ὁμῶς σοφία κα-
ταγίνεται καὶ στὴν «Ἀστροθεά-
μονα Τέχνην». Ἔχει συγγράψει
καὶ ἀστρονομικὸ σύγγραμμα, «Ἀ-
στρονομικὸς Κανὼν». Ἀλλὰ καὶ
τεχνουργικὲς γνώσεις κατέχει,
καθὼς πληροφοροῦμαστε ἀπὸ ἐπι-
στολὴ τοῦ μαθητῆ της Συνεσίου
πρὸς κάποιον Παιώνιο, σχετικὰ
μὲ κάποιον ἀστρονομικὸ ὄργανο,
ἓναν Ἀστρολάβο, πού ὁ Συνεσίος
εἶχε φιλοτεχνήσει σύμφωνα μὲ τίς
ὑποδείξεις τῆς Ὑπατίας: «Προσά-
γω δὴ σοι δῶρον, ἐμοὶ τε δοῦναι,
σοὶ τε λαβεῖν προπεδέσταν. Δια-
νοίας μὲν ἔργον ἐμῆς, ὅσα μοὶ
συνευπόρησεν ἢ σεδασμιωτάτη δι-
δάσκαλος».

Μεγάλο ἀτύχημα γιὰ τὴν ἐπι-
στήμη, καθὼς καὶ γιὰ τὴ φιλο-
σοφία, τὸ ὅτι κανένα ἀπὸ τὰ συγ-
γράμματα τῆς Ὑπατίας δὲν μπό-
ρεσε νὰ περισηθῆ ἀπὸ τὴν κατα-
στραφικὴν μανίαν τοῦ Χριστιανι-
σμοῦ τῆς ἐποχῆς της. Δὲν γνωρίζο-
με ἔτσι, παρὰ μόνον μερικὸς
ἀπὸ τοὺς τίτλους τῶν βιβλίων της.
«Ὑπόμνημα εἰς Διόφαντον», ἐξέ-
γοντα μαθηματικὸ τοῦ Ἀλεξαν-
δρινοῦ Μουσειῦ. «Ὑπόμνημα εἰς
τὰ Κωνικά τοῦ Ἀπολλωνίου», ὁ-

νομαστού μαθηματικού και γεωμέτρη από την Πέργη, καθώς και το αστρονομικό σύγγραμμά της «Αστρονομικός Κανών». Η επιστήμη, ωστόσο, εκείνη, που θα κάνει το όνομα της Υπατίας να προφέρεται με σεβασμό από τους συγχρόνους της και τους μεταγενεστέρους, που θα της χαρίσει την επωνυμία της «θειοτάτης» και «θεοφιλεστάτης», είναι η επιστήμη των επιστημών, ή θεία και βασιλική επιστήμη, ή Φιλοσοφία.

Το φιλοσοφικό σύστημα, που ιδιαίτερα θα αναδείξει την Υπατία, είναι, καθώς είπαμε, το Νεοπλατωνικό σύστημα.

Δέν είναι, δέδια, του παρόντος ν' αναπτυχθῆ ἡ Νεοπλατωνική θεωρία, που είναι πολύπλοκη και δυσνόητη. Ίδρυμένη γύρω στὰ τέλη του 2ου μετὰ τὸν Χριστὸ αἰώνα ἀπὸ τὸν θεοδίδακτο ἀγθοφόρο τῆς Ἀλεξάνδρειας Ἀμιμόνιο Σακκά, καὶ συμπληρωμένη ἀπὸ τοὺς μαθητὲς του Λογγίνο, Πρόφύριον καὶ Πλωτῖνο, ἡ θεωρία αὐτὴ — που ὀνομάσθηκε Νεοπλατωνικὴ ἀπὸ τὴ συγγενεία της μετὰ τὸν Πλατωνικὸ Ἰδεαλισμὸ — θὰ ἐξελεχθῆ στὸ ἐπικρατέστερο φιλοσοφικὸ σύστημα τῆς ἐποχῆς, μετὰ σχολὰς ὄχι μόνο στὴν Ἀλεξάνδρεια, ἀλλὰ καὶ τῆ Ρώμῃ, τὴν Ἀθήνα καὶ τὴ Συρία, μετὰ τὸν θεουργὸ Ἰάμβλιχο.

Ἡ Νεοπλατωνικὴ φιλοσοφία, ὅπως ἔχει παραδοθῆ ἀπὸ τοὺς μαθητὲς τοῦ Σακκά, ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸν μεγάλο Πλωτῖνο στίς περιφημες «Ἐνεάδες» του, δέν ἀποτελεῖ ἓνα ἐντελὲς νέο φιλοσοφικὸ σύστημα. Δέν εἶναι στὴν πραγματικὴ φύση παρὰ μιὰ ἐκλεκτικὴ ἐ-

πιλογή ἀπ' ὅλα τὰ ὡς τότε γνωστὰ φιλοσοφικὰ συστήματα. Ἔτσι, ξεκινώντας ἀπὸ τὸν Ὀρφισμὸ καὶ τοὺς Πυθαγορείους, ὡς τὸν Πλάτωνα, τὸν Ἀριστοτέλη, τοὺς Στωϊκοὺς, ἀγκαλιάζοντας καὶ αὐτὸν τὸν μυστικισμὸ τῆς Ἀνατολῆς, ὁ Νεοπλατωνισμὸς φθάνει τέλος νὰ συναντηθῆ καὶ μὲ αὐτὸν τὸν Χριστιανισμὸ, μετὰ τὸν Εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη καὶ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο. Αὐτὸς, ἄλλωστε, εἶναι καὶ ὁ λόγος πὺ ὁ Χριστιανισμὸς γιὰ τὴ διαμόρφωση τῆς δικῆς του φιλοσοφίας καὶ θεολογίας, ἔχει στηριχθῆ ἰδιαίτερα στὸ Νεοπλατωνικὸ σύστημα.

Ἡ Νεοπλατωνικὴ ἠθικὴ συμπίπτει στὰ κυριότερα σημεῖα της μετὰ τὴ Χριστιανικὴ ἠθικὴ. Ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ, ἀπόρροια τοῦ Θεοῦ, τοῦ Ἐνός, τοῦ Ἐπέρτατου Ἀγαθοῦ, μπορεῖ νὰ ὑψωθῆ καὶ νὰ ἐνωθῆ μετὰ τὸν Δημιουργὸ της μόνο μετὰ τὸν ἐξαγνισμὸ καὶ τὴν ἠθικὴ τελείωση. Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ πνεύματος, ἡ μελέτη καὶ ἡ κατανόηση τοῦ Θεοῦ Σχεδίου, γιὰ τοὺς Νεοπλατωνικοὺς, ὅπως καὶ γιὰ τοὺς Χριστιανοὺς, ἔρχεται σὲ δευτερεύουσα μοῖρα. «Ἀρετὴ μὲν οὖν εἰς τὸ τέλος προΐουσα καὶ ἐν ψυχῇ ἐγγενομένη μετὰ φρονήσεως, θεὸν δείκνυσι, ἀνευ δὲ ἀρετῆς ἀληθινῆς, θεὸς λεγόμενος ὄνομα ἐστί», λέγει ὁ διδάσκαλος Πλωτῖνος, πρότυπο ὁ ἴδιος ἠθικοῦ καὶ ἐνάρετου βίου. Ἡ ἀνύψωση τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς πρὸς τὴν ἐνωσὴ της μετὰ τὸ θεῖον, ἀνάλογα μετὰ τὴ μυστικιστικὴ ἐντασὴ της, συντελεῖται κατὰ βαθμοὺς, πὺ οἱ Νεοπλατωνικοὶ ἀποκαλοῦν «ὑποστάσεις». Ὁ ἀνώτατος βαθμὸς τῶν «ὑποστάσεων» εἶναι ἡ ἔκστασις,

μία κατάσταση δυσπερίγραφη φωτεινής συνειδητότητας και μακαριότητας, όπου η ψυχή ζει ταυτισμένη με τη Θεότητα.

Ἡ Νεοπλατωνική διδασκαλία στήν Ἀλεξάνδρεια γίνεται στό «Μουσεῖον» καί ἡ μαθητεία εἶναι μακροχρόνια καί σκληρή. Γιά νά γίνη κατανοητό τό ὄλο σύστημα, χρειάζεται νά προηγηθῆ μακρῶς καί συστηματική κατάρτιση σ' ὅλες τίς θρησκευτικές καί φιλοσοφικές παραδόσεις, ὅχι μόνο τίς ἑλληνικές, ἀλλά καί τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς, τῆς Περσίας, τῆς Ἰνδίας, ὥστε ν' ἀνακαλύπτεται ἡ μία καί ἐνιαία ἀρχή, πού κρύβεται πίσω ἀπό τόν διαφορετικόν τρόπο ἐκφράσεως. Μὲ τή συγκριτική αὐτή μελέτη θά προκύψει ὁ θεσασμός κάθε θρησκευτικῆς δοξασίας καί πίστεως, πού χαρακτηρίζει τοὺς Νεοπλατωνικούς καί πού εἶναι ἴσως ἕνας ἀπὸ τοὺς λόγους, γιά τοὺς ὁποίους ἡ λειτουργία τῶν Νεοπλατωνικῶν Σχολῶν γίνεται ἀνεκτὴ ἀπὸ τὸν Χριστιανισμό, τοὺς χρόνους αὐτοὺς τοῦ μεγάλου φανατισμοῦ.

Ἡ Ὑπατία ωέρεται σάν ἡ μεγαλύτερη διδάσκαλος στή Νεοπλατωνική Σχολή τῆς Ἀλεξάνδρειας, μὲ σπάνια φιλοσοφική κατάρτιση, ρητορική δεινότητα, πνευματική ἐνάργεια καί ἔμπνευση. «Ἐπὶ τοσοῦτον παρήνεγκε τοῖς μαθήμασι: — λέγει ὁ Νικηφ. Ὁ Κάλλιστος—ὡς ὑπερβῆναι μήτοιγε τοὺς κατ' αὐτὴν φιλοσόφους, ἀλλὰ καί τοὺς ἐκ πολλοῦ γεγενημένους». Καί ὁ ἱστορικός Σωκράτης: «Ἐπὶ τοσοῦτον προῦδῃ παιδείας ὡς ὑπερακοντίσαι τοὺς κατ' αὐτὴν φιλοσόφους, τὴν δὲ πλα-

τωνικήν ἀπὸ Πλωτίνου καταγομένην διατριβὴν διαδέξασθαι καί πάντα τὰ φιλόσοφα τοῖς βουλομένοις ἐκτίθεσθαι». Ἐκτὸς ἀπὸ τῆ διδασκαλίας τοῦ Νεοπλατωνισμοῦ, μεγάλη εἰδικότητα τῆς Ὑπατίας ὁ Πλάτων καί ὁ Ἀριστοτέλης.

Ὡστόσο, καί στήν Ἀλεξάνδρεια τὴν ἐποχὴ αὐτὴ τὰ πράγματα δὲν εἶναι τὸ ἴδιο εὐχάριστα ὅπως πρὶν, κι' ἡ δική της χρυσὴ ἐποχὴ φαίνεται νά ἔχει τώρα περάσει στό παρελθόν. Κάτω ἀπὸ τὴ Χριστιανικὴ Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία καί τὸν φανατισμό, ἔχει χάσει κι' αὐτὴ τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ φημισμένα πνευματικὰ τῆς ἰδρύματά. Τὴν καταστροφὴ τῆς μεγάλης Βιβλιοθήκης θ' ἀκολουθήσει ἡ καταστροφὴ τοῦ Σεραπείου. Ἀπὸ τὸ ἐκθαμβωτικὸ αὐτὸ ἴδρυμα, δὲν ἀπομένουν παρά σωροὶ ἀπὸ πέτρες. Οἱ ἑκατοντάδες χιλιάδες τόμοι τῶν βιβλίων διασκορπίζονται ἀλύπητα. Οἱ σοφοὶ τοῦ Μουσείου, ἕνας - ἕνας, σκορπίζου κι' αὐτοί.

Νάσαι ἄραγε αὐτὸς ὁ λόγος, πού ἡ νεαρὴ Ὑπατία, μὴ θρίσκοντας πιά ἱκανοποίηση στήν πατρίδα, ζητάει διέξοδο πρὸς τὴν Ἀθήνα, ἢ ἡ Ἀθήνα, σύμβολο ἀκατάλυτο πνευματικῶν μεγαλείου, προσελκύει τὴ σοφὴ Ἀλεξανδρινή; Μέχρι τίς ἀρχές τοῦ 5ου αἰῶνα, ἂν καί σὲ φανερό μαρασιμό, λειτουργοῦν ἀκόμα φιλοσοφικὲς σχολές στήν Ἀθήνα, μὲ ἀξιόλογους σπουδαστὲς καί διδάσκοντες. Ἐξαίρεση στὸν γενικὸ μαρασιμὸ τῶν σχολῶν ἀποτελεῖ καί ἐδῶ ἡ Νεοπλατωνικὴ Σχολή, πού ἀναμορφωμένη ἀπὸ τὸν σχολάρχῃ

Πλουτάρχου*, θά αναδειχθῆ στὸ τέλος τῆς μὲ τὸ πέρασμα τοῦ μεγάλου Πρόκλου.

Δὲν ἔχομε καμμιά ἱστορική πληροφορία γιὰ τὴ χρονολογία, πού πραγματοποιεῖται τὸ ταξίδι αὐτὸ τῆς Ὑπατίας πρὸς τὴν Ἀθήνα. Οἱ ἱστορικοί, ὥστόσο, κάνουν λόγο γιὰ τὴν ἐξαίρετη ὑποδοχὴ πού γίνεται στὴ σοφὴ Ἀλεξάνδρινῃ ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες καὶ τὸν πνευματικὸ κόσμο τῆς Ἀθήνας. Ὅτι ἐκλεκτὸ σὲ καταγωγὴ καὶ σὲ πνεῦμα ἔχει νὰ ἐπιδείξει ἡ Ἀθήνα τὴν ἐποχὴ αὐτὴ, συγκεντρώνεται στὸ σπῆτι τῆς Ὑπατίας κάτω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη, εἴτε γιὰ νὰ συζητήσουν μαζὶ τῆς τὰ πνευματικὰ θέματα, ἢ ἀπλῶς γιὰ νὰ γνωρίσουν τὴν ξακουστὴ γιὰ τὴν ὁμορφιά, τὴν ἀρετὴ καὶ τὴ σοφία τῆς ξένη.

Δὲν γνωρίζομε τίποτε, οὔτε γιὰ τὴ διάρκεια τῆς παραμονῆς τῆς Ὑπατίας στὴν Ἀθήνα. Ἡ ἐπιστροφή, ὥστόσο, στὴν πατρίδα χαρακτηρίζεται μὲ ἐνθουσιασμὸ ἀπὸ τοὺς τοῦ Μουσείου. Εἶναι καθὼς φαίνεται: τώρα, ἡ σοφὴ ἀνάμεσα στοὺς σοφοὺς καὶ ἐκλέγεται διδάσκαλος στὴ Νεοπλατωνικὴ Σχολή, αὐτὴ μὴ νεαρὴ γυναίκα, μοναδικὸ φαινόμενο, ὅχι μόνον γιὰ τὴ μακρινὴ αὐτὴ ἐποχὴ, ἀλλὰ γιὰ ὅλες τὶς ἐποχές. Σύμφωνα μὲ τὶς ἱστορικές πληροφορίες, ἡ Ὑπατία διδάσκει στὴ Σχολὴ τῆς Ἀλεξάνδρειας ἀπὸ τὴν ἡλικία

τῶν 25 ἢ τῶν 30 ἐτῶν. Κατὰ τὸν Φιλοσόργου, εἶναι διδάσκαλος ἐπὶ Βάλεντος καὶ Βαλεντιανοῦ, γύρω στὸ 380 - 385 μ. Χ. Κατὰ τὸν Σουῖδα, εἶναι ἤδη διάσημη ἐπὶ βασιλείας Ἀρκαδίου, γύρω στὸ 395 μ.Χ.

Παράλληλα ὅμως μὲ τὴν ἐπισημὴ αὐτὴ ἔδρα, ἡ Ὑπατία φέρεται νὰ διατηρεῖ καὶ δική τῆς ξεχωριστὴ Σχολὴ στὴν Ἀλεξάνδρεια, ὅπου, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ φιλοσοφία, διδάσκονται ἡ ρητορικὴ, τὰ μαθηματικὰ καὶ ἡ γεωμετρία, ἡ ἀστρονομία. Ἡ διδασκαλία τῆς προσελκύει — καθὼς εἴπαμε — ἓνα μεγάλο πλῆθος, ὅχι μόνον ἀπὸ μαθητὲς, ἀλλὰ καὶ μεγάλους ἄνδρες, πολιτικούς, ἐπιστήμονες καὶ φθασμένους σοφοὺς, πού περνώντας ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια, πηγαίνουν ν' ἀκούσουν τὸν ἐμπνευσμένο τῆς λόγο.

Πρωτοφανῆς ρητορικὴ δύναμις, εὐγλωττία, εὐστροφία καὶ μεταδοτικότητα, λόγοι ἐμπνευσμένοι καὶ θεία φωνή, κρατοῦν σὲ κατάσταση εὐδαιμονίας τὸ ἀκροατήριον. «Εὐδαιμόν ὁ χορός, ὁ ἀπολαύων τῆς θειοτάτης αὐτῆς αὐδῆς», λέγει ὁ μαθητὴς Συνέσιος. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μαθητὲς καταλαμβάνονται ἀπὸ ἔρωτα γιὰ τὴ νεαρή, «τὴν σφόδρα καλήν τε καὶ εὐεῖδον» διδάσκαλο. Νεαρὸς μαθητὴς εἶναι τόσο ἐρωτευμένος μαζὶ τῆς, ὥστε παίρνει τὸ θάρρος νὰ τῆς ἐκφράσει τὸν ἔρωτά του. Ἡ σὺμφων ὅμως καὶ συνετὴ Ὑπατία κατορθώνει, καὶ τὸν ἐνυπότακτο τῆς νὰ προφυλάξει ἀπὸ τὸν ἔρωτα καὶ τὸν μαθητὴ νὰ ἀπλλάξει ἀπὸ τὸ ἐρωτικὸ πάθος του, χρησιμοποιοῦντας τὴ μουσική. Παράξενη βέβαια καὶ ἄγνωστη σὲ

* Δὲν πρόκειται γιὰ τὸν γνωστὸ Χαιρωνέα φιλόσοφο καὶ συγγραφέα τοῦ 1ου μ.Χ. αἰῶνος (50-125 παρ. μ.Χ.) ἀλλὰ γιὰ τὸν Νεοπλατωνικὸ Πλουτάρχο.

μᾶς ιδιότητα τῆς Μουσικῆς. Στὴν ἀρχαιότητα, ὥστόσο, στοὺς Ἕλληνας, καθὼς καὶ στοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς, ἡ μουσικὴ φέρεται: νὰ ἔχει: μὴ ἐντελῶς διαφορετικὴ σημασία. Συνδεδειμένη ἀπὸ τὴ φύση τῆς μὲ τὰ μαθηματικὰ καὶ τὴ φιλοσοφία, ἡ μουσικὴ συσχετίζεται: καὶ μὲ τὴ Μαγεία, ἔχοντας τὴ δύναμη νὰ ἐπιδρᾷ καὶ νὰ θεραπεύη ἀσθένειες καὶ πάθη ψυχῆς.

Σύμφωνα μὲ ἀνεπιβεβαίωτη πληροφορία, ἡ Ὑπατία φέρεται σύζυγος κάποιου Ἰσιδώρου, φιλοσόφου καὶ κριτικοῦ τῶν θεατρικῶν ἔργων, πού παίζονται στὴν Ἀλεξάνδρεια. Τὸ πρᾶγμα αὐτὸ φαίνεται ἀπίθανο: εἶναι βέβαιο, ὅτι ἡ μεγάλη φιλόσοφος ἔμεινε μακριὰ ἀπὸ τὸν γάμο καὶ τὶς οἰκογενειακὰς ὑποχρεώσεις, ἐλεύθερη νὰ ἀφιερῶναι τὸν ἑαυτὴ τῆς στὴν ἀγαπημένη τῆς φιλοσοφία.

Προσωπικότητες τῆς ἐποχῆς φοιτοῦν στὴ Σχολὴ τῆς Ὑπατίας. Ἔχουν περιωπθῆ μερικὰ ὀνόματα: Εὐόπιος, Ἡσύχιος, Ὀλύμπιος καὶ Ἐρκουλιανός, Τρωῖλος ὁ σοφιστής, Ἰεροκλῆς ὁ διάδοχός τῆς στὴ Σχολή, Ὀρέστης, ὁ Ρωμαῖος Ἐπαρχος στὴν Ἀλεξάνδρεια. Καὶ πάνω ἀπ' ὅλους, πολυαγαπημένος, ἄξιος μαθητής, φίλος καὶ θαυμαστής τῆς Ὑπατίας, Συνέσιος ὁ Κυρηναῖος.

Πολυσύνθετη καὶ ιδιόρρυθμη φυσιογνωμία, φιλόσοφος, συγγραφέας καὶ ποιητής, ὁ Συνέσιος εἶναι: μὴ ξεχωριστὴ προσωπικότητα τῆς ἐποχῆς ἄμεσα συνυφασμένη μὲ τὴ ζωὴ τῆς Ὑπατίας Γόνος ἀρχοντικῆς οἰκογένειας τῆς Κυρηναϊκῆς, πού ἀνάγει τὴν κατα-

γωγή τῆς στὸ γένος τῶν Ἑρακλειδῶν, σχεδὸν συνομηλικός, κατὰ τι νεώτερος ἀπὸ τὴν Ὑπατία, ἔχει: ἔλθει: στὴν Ἀλεξάνδρεια νὰ συμπληρώσει: τὶς σπουδῆς του κοντὰ στὴ μεγάλη φιλόσοφο.

Λάτρης τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, ἐπισκέπτεται: κι' αὐτὸς τὴν Ἀθήνα, ἓνα προσκύνημα σ' ὅτι: εἶχε ἀπομείνει: ἀπὸ τὴν παλιὰ δόξα. Ἡ Ἀθήνα ὁμοίως πού ἀντικρύζει: εἶναι: ἐκείνη πού ἔχει: ὀγῆ ἀπὸ τὴ συμφορὰ τοῦ 395, τὴν ἐπιδρομὴ καὶ τὴ λεηλασία τῶν Γότθων. Κι' ὁ ποιητής, ὁ λάτρης τοῦ Ὠραίου Συνέσιος, ἀπογοιτεύεται. "Ὅλα ἔχουν ἀπογυμνωθῆ, δὲν ἔχει: ἀπομείνει: σχεδὸν τίποτε, παρὰ μόνον ἔνδοξα ὀνόματα. «Οὐδὲν σεμνὸν ἔχουσι, παρὰ τὰ κλεινὰ τῶν χωρίων ὀνόματα». Τώρα, στὰ χρόνια τὰ δικὰ μας, μόνον ἡ Αἴγυπτος ἔχει: τὶς Ὑπατίες, ὅσο γιὰ τὴν Ἀθήνα, ἄλλοτε ἦταν πόλις ἐστία φωτός». (Νῦν μὲν οὖν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις, Αἴγυπτος τρέφει: τὰς Ὑπατίας δεξιμένη γονάς, αἱ δὲ Ἀθηναίαι: πάλαι: μὲν ἦν πόλις ἐστία σοφῶν).

Ὁ μαθητής τῆς Ὑπατίας Συνέσιος, δὲν εἶναι: μόνον ἓνας ξεχωριστὸς φιλόσοφος καὶ λόγιος τῆς ἐποχῆς, ἀλλὰ καὶ μία μεγάλη ἠθικὴ προσωπικότητα, ἐφαρμόζοντας στὸν ἰδιωτικὸ του βίον τὴν αὐστηρὴ νεοπλατωνικὴ ἠθικὴ, ταυτόσημη μὲ τὴ χριστιανικὴ ἠθικὴ. Τὸ πρᾶγμα αὐτὸ δὲν ἀργεῖ νὰ ἐπισύρει: τὴν προσοχὴ Χριστιανῶν κληρικῶν, πού ζητοῦν νὰ περιλάβουν: στὶς τάξεις τοῦ Χριστιανισμοῦ τὴν ἐπιβλητικὴ αὐτὴ προσωπικότητα. Ὑστερα ἀπὸ ἐπίμονες παρακλήσεις καὶ παρὰ

τήν ἐπιθυμία του νά παραμείνει πιστός στους θεούς των προγόνων του, ὁ Συνέσιος κάμπτεται καὶ δέχεται νά χειροτονηθῆ Ἐπίσκοπος Πτολεμαίδος, πιστεύοντας ὅτι μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν θὰ μπορέσει νά γίνει πῶς χρήσιμος στὰ λαὸ τῆς πατρίδας του. Θὰ ὑποβάλει, ὡστόσο, πρὶν δεχθῆ, τοὺς ὅρους του: Θὰ ἐπιτραπῆ, σ' αὐτὸν κατ' ἐξάίρεσιν, ἂν καὶ Χριστιανὸς Ἐπίσκοπος, νά διατηρήσει τὴ σύζυγό του. Θὰ διατηρήσει τὶς παλινεργίες φιλοσοφικῆς πεποιθήσεως του, ἀντίθετες σὲ πολλὰ σημεῖα μὲ τὴ Χριστιανικὴ διδασκαλία καὶ θὰ ἐξακολουθήσει, παρὰ τὴν αὐστηρὴ ἀπαγόρευση, ν' ἀσχολῆται μὲ τὶς ἀγαπημένες φιλοσοφικῆς του μελέτες καὶ συγγραφές, σύμφωνα μὲ τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ πρότυπα. Βλέπομε ἔτσι τὸν Χριστιανὸ Ἐπίσκοπο Πτολεμαίδος Συνέσιος «ἱεραρχοῦντα μετὰ φιλοσοφίας» σὲ μιὰ προσπάθεια νά συμφιλιώσει τὸ ἀρχαῖο ἑλληνικὸ πνεῦμα μὲ τὸ Χριστιανικό.

Ἡ προσχώρηση τοῦ ἀγαπημένου μαθητῆ τῆς Ὑπατίας στὸν Χριστιανισμὸ δὲν θὰ μειώσει καθόλου τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ἀφοσίωσή του πρὸς τὴ διδάσκαλο. Ἀπὸ τὶς διασωζόμενες ἐπιστολὲς τοῦ Συνεσίου, ἀπὸ κείνες ποὺ ἀπευθύνονται «τῇ φιλοσόφῳ», πληροφοροῦμαστε τὸν θαυμάσιο ψυχικό δεσμό, ποὺ παραμένει ἀδιάπτωτος ἀνάμεσα στὸν μαθητῆ, Χριστιανὸ τώρα Ἐπίσκοπο, καὶ τὴ νεοπλατωνικὴ φιλόσοφο. Ἀπεριόριστος θαυμασμός, τιμὴ, πίστη, εὐγνωμοσύνη καὶ σεβασμός, στοργή, τρυφερότητα, οἰκειότητα... Ὁ Συνέσιος ἀπευθύνεται πρὸς τὴ δι-

δάσκαλό του σὰν σὲ κάποια ὑπερανθρώπινη, ἁγία καὶ θεικὴ ὕπαρξι. Εἶναι γι' αὐτὸν ἡ «θειοτάτη ψυχὴ» καὶ ἡ «θεοφιλεστάτη διδάσκαλος», φίλη καὶ ἀδελφῆ, μητέρα καὶ πατέρας, εὐεργέτις, παρθένος, κυρία, δέσποινα μακαρία, «ἅπαν ὅ,τι τίμιον καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα».

Μέσα σὲ μεγάλα δάσανα ἔχει πέσει τὰ χρόνια αὐτὰ ὁ Συνέσιος. Ἀγωνίζεται γιὰ τὸν ταλαιπωρούμενο λαὸ τῆς Κυρηναϊκῆς, τὴ συμφορὰ τῆς ἀγαπημένης πατρίδας του ἀπὸ τὶς ἐπιδρομὲς τῶν γειτονικῶν φυλῶν, ποὺ ἐρημιώνουν καὶ καταστρέφουν τὰ πάντα. Ἡ μεγάλη ἀρετὴ του, ἡ φιλανθρωπία του κινητοποιοῦνται. Ἀπὸ τὴ θέση τοῦ Ἐπισκόπου προσπαθεῖ νά μεταδώσει θάρρος, νά τονώσει τὸ ἠθικό τῶν πατριωτῶν του. Μοιράζει τὴν τεράστια παρουσία του στοὺς πτωχοὺς. "Ἄν τουλάχιστον, μέσα σ' ὅλα αὐτὰ τὰ δεῖνά εἶχε κοντὰ του τὴν ἀγαπημένη του φίλη... «Τὸ μέγιστον τῶν καταλαδόντων με κακῶν ἔστιν ὅτι ἀπεστέρημαι τῆς θειοτάτης σου ψυχῆς». Ἄρρωστος ἀργότερα, ἀπὸ τὸ κρεβάτι τοῦ πόνου, τῆς ὑπαγορεύει ἐπιστολές: Κλινοπετῆς ὑπηγόρευσα τὴν ἐπιστολήν, ἦν ὑγιαίνουσα κομίσιαι, μητὲρ καὶ ἀδελφῆ καὶ διδάσκαλε, καὶ διὰ πάντων τούτων εὐεργετικὴ καὶ ἅπαν ὅ,τι τίμιον καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα».

Μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀγαπημένη του Ἀλεξάνδρεια, στὴ δαινοπαθοῦσα πατρίδα του, διαδράζει κλαίγοντας τὶς ἐπιστολές τῆς, δάκρυα ὀρέχουν τὰ γράμματα, στ' αὐτιὰ του ἀντηχεῖ ἡ θαυμαστὴ τῶν σο-

φῶν της λόγων ἤχώ: «Μάρτυρα ποιούμαι θεόν, τῆς ἱερᾶς σου και γλυκειάς ψυχῆς, ἐπὶ μέσης καρδίας ἄγαλμα ἐπιφέρω, και ἐμβομβεῖ μου ταῖς ἀκοαῖς ἢ θαυμαστή σου τῶν σοφῶν λόγων ἤχώ. Τῇ πατρίδι γὰρ ἐπιδημήσας ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου και δυσὶν ἐνιαυτῶν ἐπιστολάς ἅμα ἀνεγνωνκώς, πλῆθος ὅσον δακρῶν ἀνέσπειρα τῶν γραμμιάτων. Οὐ γὰρ οἷς ἀπέλαυόν σου διὰ τῶν γεγραμμένων ἠδόμεν, ἀλλ' ἠνώμην ἀναφέρων ἀπὸ τῶν γεγραμμένων τὴν ἐμφυχόν σου συνουσίαν, οἴου φίλου τε ἅμα και πατρὸς ὄντως στερήμοιν... Ἔρα σέ ποτέ ὄφομαι; ἄρα ποτέ σου τὴν ἱερὰν κεφαλὴν περιπτύξομαι; ἄρα μεθέξω τοῦ συνεδρίου τοῦ διὰ Σέ μακαρίου;...» Καὶ γεμάτος συγκίνηση ἀπὸ τὴν ἀναπόληση τῶν ἱερῶν αὐτῶν ἀναμνήσεων, ὑπόσχεται: « Συνέσις και στὸν Ἄδη ἀκόμα ὅταν κατέβει νὰ θυμᾶται κι' ἐκεῖ γιὰ πάντα τὴ φίλη Ἰπατία: «Εἰ και θαγόντων περ καταλήθοντ' εἰν Ἄϊδαο, αὐτὰρ ἐγὼ κακειῖ: τῆς φίλης Ἰπατίας μεμνήσομαι.—αὐτὰρ ἐγὼ κακειῖ: φίλης μεμνήσομαι ἑταίρης».

Ἄρχῆς τοῦ θου μετὰ τὸν Χριστὸ αἰῶνα. Τὸ ἄστρο τῆς Ἰπατίας μεσουρανεῖ ἐπάνω στὸ πνευματικὸ στερέωμα τῆς ἐποχῆς. Δὲν βρίσκειται τώρα στὴ νεότητά της, ἀλλὰ ἢ Ἰπατία τῆς ὥριμης αὐτῆς ἡλικίας εἶναι μιὰ ἐπιβεβλημένη προσωπικότητα. Εἶναι ἢ «θεοφιλεστάτη» και «σεβασμιωτάτη» διδάσκαλος, «ἢ περιβόητος φιλόσοφος, περὶ ἧς μεγάλα ἐφέρετο».

Ἡ ἐποχὴ, ὡστόσο, ὀλοένα και

πιὸ ἐχθρική γίνεται πρὸς τὴν ἑλληνική θρησκεία και τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα. Ὁ ἀρχαῖος κόσμος ἔχει τώρα ὀλοκληρωτικὰ ὑποκύψει, και ὁ νέος, ὁ χριστιανικός, πού ἔχει πάρει τὴ θέση του, ὅεν ἐννοεῖ νὰ δεχθῆ ἀπ' αὐτὸν καιμιὰ πρόκληση. Αὐτὴ ἢ «εἰδωλολάτρις» φιλόσοφος, πού με τὴν ἐπιβλητικὴ της προσωπικότητα αἰχμαλωτίζει τοὺς νέους, πού ἐπηρεάζει τοὺς ἐκλεκτοὺς και τοὺς ἀρχοντες, εἶναι μιὰ πρόκληση, πού δὲν μπορεῖ νὰ μείνει ἀπαρατήρητη ἀπὸ τοὺς φανατικοὺς τῆς χριστιανικῆς πίστεως.

Χριστιανὸς Ἐπίσκοπος στὴν Ἀλεξάνδρεια ἀπὸ τὸ 412 ἔχει ἐνθρονισθῆ ὁ Κύριλλος, ἱεράρχης με μεγάλη χριστιανικὴ μόρφωση, χαρακτήρας ὡστόσο, βίαιος και ἐμπαθῆς, φανατικός τῆς ὀρθοδοξίας, διαπνεόμενος ἀπὸ ἀδιαλλαξία και μῖσος πρὸς κάθε ἀλλόθρησκον ἢ αἰρετικὸ χριστιανό. Ἡ Ἐπισκοπὴ τῆς Ἀλεξάνδρειας, ἀπὸ τὸν προκάτοχο ἀκόμη τοῦ Κυρίλλου Θεόφιλο, φιλοδοξεῖ νὰ ἐπεκτείνει τὴν ἐξουσία της πέρα ἀπὸ τὰ ἱερατικὰ καθήκοντα και στὴν πολιτικὴ ἐξουσία, ἐπεμβαίνοντας και ἐλέγγοντας τὸν Ρωμαῖο Ἐπαρχο. Ὁ Κύριλλος θὰ ὑπερβάλει ὡς πρὸς αὐτὸ τὸν προκάτοχό του και θεῖο του, προχαλώντας εὐθὺς ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὴν ἀντιπάθεια τοῦ Ρωμαίου Ἐπαρχοῦ Ὀρέστη, μαθητῆ και φίλου τῆς Ἰπατίας.

Εὐθὺς ἀπὸ τὴν ἐνθρόνισή του ὁ νέος Ἐπίσκοπος δείχνει τὴν πρόθεση νὰ πατάξει με μῖσος κάθε ἐχθρὸ τῆς ὀρθόδοξης χριστιανικῆς πίστεως. Ἀρχίζει ἔτσι: μιὰ διαμάχη ἀμείλικτη τῶν ὀπαδῶν

τοῦ Κυρίλλου, ὄχι μόνο μ' ἓνα πλήθος ἀπὸ Χριστιανικῆς αἵρέσεως καὶ δόγματα, ἀλλὰ καὶ μὲ τoὺς ἀλλόθρησκους, καὶ πρὸ παντὸς τοὺς Ἑβραίους, ποὺ κατοικοῦν στήν Ἀλεξάνδρεια πρὶν ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου, καὶ διώκονται τώρα σκληρὰ ἀπ' τὴν πόλη. Οἱ μισαλλόδοξοι αὐτῆς ἐνέργειες τοῦ Κυρίλλου, ποὺ γίνονται ἀθθαίρετα καὶ χωρὶς τὴν ἐνημέρωσιν τοῦ Ρωμαίου Ἐπαρχοῦ, δὲν ἀργοῦν νὰ διαιρέσουν τὸν λαὸ τῆς Ἀλεξανδρείας σὲ δύο ἀντικειχόμενες μερίδες, μὲ τοὺς ὀρθόδοξους Χριστιανούς ἀπὸ τῆς μιᾶς μεριάς, τοὺς αἵρετικούς καὶ ἀλλόθρησκους ἀπὸ τὴν ἄλλη. Ὁ Ρωμαῖος Ἐπαρχος διακηρτύρεται: γιὰ τὴ δημιουργηθεῖσα κατάσταση, ὀργίζεται: γιὰ τὸν διωγμὸ τῶν Ἑβραίων, καὶ καταγγέλλει: τὰ ἔκτροπα σὲ Βυζάντιο, στὸν Θεοδόσιο καὶ τὴν Πουλχερία. Νέος στόχος τώρα τῶν Χριστιανῶν τοῦ Κυρίλλου, ὁ Ρωμαῖος Ἐπαρχος.

Ὁ Ρωμαῖος Ἐπαρχος περιέρχεται κάποια μέρα μὲ τὸ ἀμάξι: τοῦ τὴν πόλη τῆς Ἀλεξανδρείας. Ἐμφανικά ἕνας ὄμιλος ἀπὸ μαινόμενους μοναχοὺς, ποὺ ἔχουν κατεβῆ στήν πόλη ἀπὸ τὰ ὄρη τῆς Νιτρίας, περικυκλώνει τὸ ἀμάξι: καί, ὀρίζοντάς τον εἰδωλολάτρη καὶ ἄπιστον, ὄρμουν κατ' ἐπάνω του. Κάποιος ἑξαλλὸς μοναχὸς Ἀμιμόνιος, ἐκσφενδονίζοντας πέτρα, τραυματίζει τὸν Ὀρέστη, ποὺ κατορθώνει νὰ σωθῆ ὡς ἐκ θαύματος. Ὁ Ἀμιμόνιος συλλαμβάνεται. καὶ πάνω στήν ἀνάκρισιν πεθαίνει. Ὁ Κύριλλος, μαθαίνοντας τὸ συμβάν, τάσσειται μὲ τὸ μέρος τῶν μοναχῶν, ζη-

τώντας νὰ κατατάξει: τὸν Ἀμιμόνιο ἀνάμεσα στοὺς μάρτυρες τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως.

Ἡ ἐμπάθεια καὶ τὸ μῖσος ἀνάμεσα στοὺς δύο ἄνδρες, τὸν Χριστιανὸ Ἐπίσκοπο καὶ τὸν Ρωμαῖο Ἐπαρχο, ἔχει φθάσει τώρα σὲ κατακόρυφο. Καὶ δὲν ἀργεῖ νὰ φέρει στὴ μέση, ἐξίλαστήριο θῦμα τὴν Ὑπατία, διδάσκαλο καὶ φίλη στενὴ τοῦ Ὀρέστη.

Ἄς δοῦμε πῶς οἱ ἱστορικοὶ τῆς ἐποχῆς περιγράφουν τὰ πράγματα. Ὁ ἱστορικός Σωκράτης, σύγχρονος τῆς Ὑπατίας, λέγει: «Κατὰ δὲ τῆς Ὑπατίας φθόνος ὠπλίσατο. Ἐπεὶ γὰρ συνετύγχανε συγχρότερον τῷ Ὀρέστη, διαβολὴν τοῦτ' ἐκίνησε κατ' αὐτῆς παρὰ τῷ τῆς ἐκκλησίας λαῷ, ὡς ἄρα εἶη αὐτῇ ἢ μὴ συγχωροῦσα τὸν Ὀρέστην εἰς φιλίαν τῷ Ἐπισκόπῳ συμβῆναι».

Μὲ τὸ ἴδιο πνεῦμα μιλοῦν καὶ οἱ ἄλλοι ἱστορικοὶ, ὁ Ἰωάν. Μαλάλας, ὁ Φιλοστόργιος, ὁ Νικηφόρος ὁ Κάλλιστος. Ὁ λεξικογράφος Σουΐδας προσθέτει: «Ἦδη γοῦν ποτὲ συνέβη τὸν ἐπίσκοπον τὴν ἀντικειμένην αἵρεσιν Κύριλλον, παριόντα διὰ τοῦ οἴκου τῆς Ὑπατίας, ἰδεῖν πολὺν ὠθισμὸν ὄντα πρὸ ταῖς θύρας, ἐπιμῖξ ἀνδρῶν τε καὶ ἵππων, τῶν μὲν προσιόντων, τῶν δὲ ἀπιόντων. Ἐρωτήσαντα δὲ ὅτι εἶη τὸ πλῆθος καὶ περὶ οὗ κατὰ τὴν οἰκίαν ὁ θόρυβος, ἀκούσαι παρὰ τῶν ἐπομένων ὅτι προσαγορευέοιτο νῦν ἢ φιλόσοφος Ὑπατία καὶ ἐκείνης εἶναι τὴν οἰκίαν. Μαθόντα δὲ οὕτω δειχθεῖναι τὴν ψυχὴν, ὥστε φόνον αὐτῇ ταχέως ἐπιβουλεύσαι, πάντων φόνον ἀνοσιώτατον.»

Συμβαίνει, δηλαδή, κάποια μέ-

ρα να περάσει από το σπίτι της Υπατίας ο Κύριλλος. Και βλέποντας έξω από τη θύρα συνωστισμό μεγάλον από άνδρες και άμαξες να πηγαينوέρχονται, ρωτάει να πληροφορηθῆ τί συμβαίνει, τίνος είναι το σπίτι και γιατί ὅλη αὐτή ἡ κίνηση. Τὸ αἰσθημα τοῦ φθόνου δαγκώνει τὴν καρδιά τοῦ φιλόδοξου ἱεράρχη στὸ ἄκουσμα τῆς πληροφορίας, ὅτι ἡ φιλόσοφος Υπατία ἀγορεύει καὶ δικό της εἶναι τὸ σπίτι. Καὶ γρήγορα ἕνα ἀνοσιώτατο ἐγκλημα ἔχει σχεδιαστῆ μέσ' στὸν νοῦ του.

Οἱ συκοφαντικὲς διαδόσεις κατὰ τῆς Υπατίας θὰ διοχετευθοῦν μὲ τρόπο κατάλληλον ἀνάμεσα στὸν ἀμαθῆ, τὸν εὐκόλα φανατιζόμενον ὄχλο. Ὁ ὄχλος τῆς Ἀλεξάνδρειας, τὴν ἐποχὴ αὐτὴ χαρακτηριστρίζεται ἀπὸ τοὺς ἱστορικοὺς ἐπαναστατικὸς, ἀμαθῆς καὶ σκοτεινός, βλέποντας πρὸς τὴ διαφθορὰ καὶ τὸ ἐγκλημα.

Σύμφωνα, λοιπόν, μὲ τὶς συκοφαντίες, ἡ Υπατία ὑπονομιεῖ τὸν Χριστιανισμό μὲ τὸ εἰδωλολατρικό της πιστεύω. Εἶναι φίλη τοῦ Ἐπαρχοῦ καὶ αὐτὴ τὸν διαβάλλει νὰ ἐχθρευεταὶ τὸν Ἐπίσκοπο. Εἶναι καὶ μαθηματικὴ, ἀσχολεῖται καὶ μὲ τοὺς ἀστερισμούς, εἶναι μιὰ μάγισσα. Οἱ νόμοι τῆς πολιτείας εἶναι αὐστηροὶ προκειμένου γιὰ τοὺς ἀσυχολούμενους μὲ τὶς μαγικὲς τέχνες. Ἡ μαγεία τιμωρεῖται μὲ θάνατο στὴ φωτιὰ ἢ στὰ θηρία.

Τὴν ἀναξίτη τοῦ 416 μετὰ τὸν Χριστό, 4ο ἔτος ἀπὸ τὴν ἐνθρόνισή τοῦ Ἐπισκόπου Κυρίλλου, ἐπὶ Θεοδοσίῳ τοῦ Μικροῦ στὸ Βυζάντιο καὶ Ὀνωρίῳ στὸ Δυτικὸ Ρωμαϊκὸ Κράτος, ἕνα φρικιαστι-

κὸ ἐγκλημα θὰ λάβει χώρα στὴν Ἀλεξάνδρεια, στίγμα ἀνεξάλειπτο γιὰ τὴν ἱστορία τοῦ Χριστιανισμοῦ, τὴν ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητας.

Εἶναι ἀνοιξη, τέλη Μαρτίου, κι' οἱ Χριστιανοὶ περιμένουν νὰ γιορτάσουν τὸ Πάσχα τους, τὰ Πάθη καὶ τὴν Ἀνάστασι τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ Υπατία συνηθίζει νὰ βγαίνει κάθε πρωὶ περίπατο στὴν ἐξοχὴ μὲ τὸ ἀμάξι της. Τὸ μοιραῖο ὅμως αὐτὸ πρωῖνὸ δὲν ἔχει βγῆ γιὰ τὸν καθημερινὸ της περίπατο, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἐπισκεφθῆ τὸν φίλο της Ὀρέστη, ποῦ μένει στὸ σπίτι τοῦ ἄρρωστος. Ἐκεῖ, στὴν ἐπιστροφή ἀπὸ τὴν πρωῖνὴ αὐτὴ ἐξοδο, κοντὰ στὴ θέση Καισάριον, ὅπου ἡ ἐκκλησία τῶν ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης, ἕνας σκοτεινός, ἐξαγριωμένος ὄμιλος χριστιανῶν τὴν παραμονεῖ κρυμμένος. Ἐπὶ κεφαλῆς τους θρίσκειται κάποιος Πέτρος, ποῦ εἶναι ἀναγνώστης στὴν ἐκκλησία. Μόλις τὸ ἀμάξι της φθάνει μπροστά τους, ξεχύνονται ἀπ' ὅλα τὰ σημεῖα, τὸ περικυκλώνουν, ὀρμοῦν ἐπάνω... Καὶ πρὶν ἢ Υπατία προφτάσει ν' ἀντιληφθῆ τί συμβαίνει, τὴν ἔχουν κι' ὅλας σύρει ἔξω ἀπ' τὸ ἀμάξι μὲ λύσσα. Τὴν ξεγυμνώνουν μὲ βία ἀπὸ τὰ φορέματα, τὴ ρίχνουν κάτω καὶ χτυπώντας την, ἀρπάζοντας ξύλα, σίδερα, μυτερὰ ὀδοντωτὰ κοχύλια ξεσκίζουν τὶς σάρκες της.

Μέσα σ' ἐλάχιστη ὥρα, τὸ σῶμα τῆς θειοτάτης Υπατίας δὲν εἶναι παρὰ μιὰ ἄμορφη καταματωμένη μάζα, πάνω στὶς πλάκες τῆς ἐκκλησίας. Κατὰ τὸν ἱστορικό Σωκράτη, τὸ ἀπαίσιο ἐγκλημα ἔχει διαπραχθῆ μέσα στὴν

Ίδια τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης. Κάποιος ἔχει κόψει τὸ ἓνα τῆς χέρι, ἄλλοι τὰ ἄλλα μέλη, τὰ περιφέρουν θριαμβευτικὰ μὲς στὴν πόλη φωνάζοντας: Στὴ φωτιά, στὴ φωτιά τῆ Μάγισσα.

Πάνω στὴ θέση Κυναρῶνας ἢ Καναρῶνας, ἔχει ἀναρθῆ ἡ φωτιά, πού θὰ καταφάγει ὅ,τι ἔχει ἀπομείνει ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς μεγάλης Ὑπατίας. Τέλος κι' αὐτὴ ἀκόμα ἡ στάχτη θὰ σκορπισθῆ στοὺς ἀνέμους, γιὰ νὰ μὴν ἀπομείνει τίποτε ἀπὸ τὴν «καταρμένην, τὴ θυγατέρα τοῦ Σατανᾶ».

Τὸ ἀποτρόπαιο ἔγκλημα, ἂν καὶ ἔχει καταγγελθῆ στὸ Βυζάντιο, θὰ μείνει ἐντελῶς ἀτιμώρητο ἀπὸ τὸν Θεοδόσιο καὶ τὴν Πουλχερίαν, φανατικούς τῆς Χριστιανικῆς Ὁρθοδοξίας.

Ὁ Ἐπίσκοπος Κύριλλος θὰ καταχθῆ στὴ χορεία τῶν ἁγίων τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, γιὰ τὸν μεγάλο του ζῆλο καὶ τὶς ὑπηρεσίες του στὴν ἐδραίωση τῆς Ὁρθοδοξίας, μὲ τοὺς ἁγῶνες του κατὰ τῶν αἵρετικῶν καὶ τῶν ἀλλόθρησκων. Ἡ ἱστορία, ὡστόσο, ἔχει συνδέσει ἀναπόσπαστα τὸ ὄνομά του μὲ τὴν ἠθικὴ αὐτουργία τοῦ φόνου τῆς Ὑπατίας. Ὅλοι οἱ ἱστορικοὶ τῆς ἐποχῆς καταλογίζουν τὴν ἠθικὴ εὐθύνη τοῦ ἐγκλήματος στὸ πρόσωπο τοῦ Χριστιανοῦ Ἐπισκόπου. Χωρὶς τὴν προτροπὴ καὶ τὴν παρακίνησή του, ὁ ὄχλος τῆς Ἀλεξάνδρειας δὲν θὰ εἶχε τολμήσει νὰ διαπράξει τὸ ἔγκλημα.

Ἐχει ἐπιχειρηθῆ, βέβαια, ἀπὸ νεώτερους ἱστορικούς καὶ χριστιανούς ἱεράρχες, ν' ἀποσεισθῆ ἡ τρομερὴ κατηγορία τοῦ φόνου ἀπὸ

τὸ πρόσωπο ἑνὸς Χριστιανοῦ ἁγίου, καὶ ν' ἀποδοθῆ σὲ τυχοφαντίες τῶν ἐχθρῶν του, αἵρετικῶν, πού ὁ Κύριλλος εἶχε πολεμήσει μὲ μῖσος. Ἡ ἀλήθεια, ὡστόσο, παραμένει ὅτι ὁ Κύριλλος, βίαιος καὶ ἀδιάλλακτος, τυφλωμένος ἀπὸ φανατισμὸ καὶ ἐμπάθεια, εἶχε παρασυρθῆ σὲ πράξεις ἐντελῶς ἀντίθετες πρὸς τὸ χριστιανικὸ πνεῦμα, πού ὁ ἴδιος πίστευε ὅτι ὑπηρετοῦσε.

Μιὰ φήμη παράξενη, ἀπίστευτη, συγκλονιστικὴ κυκλοφορεῖ μυστικά, ἀπὸ στόμα σὲ στόμα, στὴν πύλη τῆς Ἀλεξάνδρειας, ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατο τῆς Ὑπατίας: Ὅτι ἡ μεγάλη φιλόσοφος, ἀκριβῶς τὶς ἡμέρες ἐκεῖνες πρὶν ἀπὸ τὸν φόνο τῆς, εἶχε ἀποφασίσει: κι' ἦταν ἑτοιμὴ νὰ προσχωρήσει κι' αὐτὴ στὴ νέα θρησκεία. Εἶχε παρακινήθῆ στὴν ἀπόφασή της αὐτὴ ἀπὸ τὸν Συνέσιο, πού εἶχε πεθάνει μερικὰ χρόνια πρὶν ἀπ' αὐτήν: Ἡ εἶχε μελετήσει ἡ ἴδια τὴ χριστιανικὴ θεολογία καὶ δὲν εὔρισκε κανένα σοβαρὸ πρόσκομμα ἀπὸ τὸν Νεοπλατωνισμὸ νὰ περάσει στὸν Χριστιανισμὸ;

Εἶτε ἀληθεύει εἶτε ὄχι ἡ φήμη αὐτὴ, δὲν θὰ εἶχε νομίζομε, νὰ προσθέσει τίποτε στὴν ἄλλη προσωπικότητα τῆς Ὑπατίας. Ἡ μεγάλη φιλόσοφος, πού ἐδίδασκε τὴν αὐστηρὴ νεοπλατωνικὴ ἠθικὴ τοῦ ψυχικοῦ ἐξαγνισμού, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἦταν ἀντίθετη πρὸς τὸ χριστιανικὸ πνεῦμα καὶ τὸ ἠθικὸ κήρυγμα τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ ἡ πιὸ μεγάλη ἀπόδειξη σ' αὐτό, τὸ ὅτι δὲν εἶχε ἐμποδίσει οὔτε αὐτὸν τὸν ἀφοσιωμένον μαθητὴ Συνέσιο νὰ προσχωρήσει: στὴ νέα θρησκεία.

ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

“ Ι Λ Ι Σ Ο Υ , ,

ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΙΤΣΑΞΗΣ

Σταυροδρόμι

Δισταχτικὸς στέκομαι
— Δάσκαλε —
Μεσοκαμπὶς σὲ σταυροδρόμι
.....
Ὀλόγυρα
— Ἰλοκάμια ἀχτινωτὰ —
Κινοῦν, τὰ μονοπάτια
Γιὰ μακρινή, καθένα τους,
Βουνοκορφή
Καὶ τὸ φιδήσιο τους κορμὶ
Σθενέται στὴ μπλάβα δμίχλη
Καθὼς γαντζώνουν στὶς πλαγιές
Νὰ φτάσουνε στὶς βίγλες

Ἐκεῖ! κι' ἐκεῖ... κι' ἐκεῖ!
Χίλιες κορφές
— Χίλιες μορφές —
Ἀκαρτεροῦν .....

Πρέπει, λοιπόν, κομματιαστὸ νᾶναι τ' ἀνέβασμα;
Ἀπὸ κορφή σὲ διάσελο
Καὶ πάλι σὲ κορφή;
Ἐκεῖ! κι' ἐκεῖ κι' ἐκεῖ;
Ζητιάνος νᾶμαι, αἰώνιος στρατοκόπος;
Κάθε φορὰ καὶ ψίχουλο
Καὶ χόρταση ποτέ!

Καὶ πάντα νὰ θωρῶ
 Τὸ ποῦ ζητῶ
 Σὰν μέσα ἀπὸ οπασμένο τζάμι;
 «Τὰ μονοπάτια δὲν κινουῦν!»
 — Μοῦπε ψιθυριστὰ —
 Ἔρχονται!
 Φέρονουν!
 Σμίγουν στὸ τρίστρατο
 Μηνύματα, μορφές, φωνές
 Μέσ' ἀπ' τὴ μπλάβα ὁμίχλη.
 Μὴν τὶς γυρεῦεις τὶς κορφές μακρυνὰ
 Ὅχι μιὰ μιὰ, ὅλες μαζί
 Ἀκίνητος! νὰ σκαρφαλώνης ...

Δὲν στέκεσαι... εἶσαι τὸ Σταυροδρόμι.

ΦΩΤΕΙΝΗ ΒΕΗ

Ἀχτίδα ἀγάπης

Λές λοιπὸν ἀκόμα καὶ σὺ πὼς ἔχει ἀγάπη ἢ ζωὴ μας;
 Τότε, γιατί παταῦς τὸ χῶμα τὸ ὑγρὸ ποῦ θέλει τὸ μικρὸ, φτωχὸ
 λουλούδι ν' ἀναπτύξει;
 Γιατί εἶσαι πάντα ἀδιάφορος στὴν ἄδεια, παγωμένη χούφτα
 τοῦ ζητιάνου;
 Γιατί πάντα ζητᾶς τὴ δυστυχία νὰ διακρίνεις μὲς στὸ γέλιο;
 Γιατί κοιτᾶς μὲ βλέμμα εἰρωνικὸ τὰ στεγνωμένα δάκρυα στὸ
 ρουφηγμένο μάγουλο τοῦ γέρου;
 Γιατί δὲν εἶναι τίποτα παρὰ μονάχα τὸ πιστὸ καὶ τὸ τσιγάρο,
 τὸ ἄγριο γλέντι καὶ τὰ ναρκωτικά, ἐκεῖνα ποῦ τοὺς δείχνεις
 ἄσβεστη τὴν ἀγάπη σου;

Νὰ ξέρεις : εἶσαι σκλάβος!

Ὁ πιὸ ἀξιολύπητος, γιατί εἶσαι σκλάβος τοῦ ἴδιου τοῦ ἑαυτοῦ σου.

Ποτέ σου δὲν προσπάθησες νὰ ζήσεις ὅπως ὄλοι.

Θέλησες μὴ ἀλλαγὴ πρὸς τὸ μοντέρνο, τὸ καλύτερο.

Θέλησες τὴν ἀπελευθέρωση, μὰ ὁμως γλίστρησες καὶ κύλησες στὴ
 λάσπη καὶ σκλαβώθηκες....

Μὰ φαίνεται πὼς στὸ πικρὸ κι ἀπέραντο σκοτάδι τῆς ζωῆς σου
 ἀνακαλύπτεις μιὰ ἀχτίδα ἀγάπης καὶ φωτός, μιὰ ἀχτίδα ἐλπίδας.

Περίμενε λοιπὸν τὴν ὥρα τῆς ἀνατολῆς...

ΣΠΥΡΟΣ ΠΑΠΑΔΑΝΤΩΝΗΣ

Ἐυκαρτίερηση

Τὰ πρωινὰ μας τραγοῦδια
τὰ σκέπασε ἡ βουὴ τῶν ἀνέμων
τὸ βογγητὸ τῶν κυμάτων τῆς θάλασσας.

Τὰ κούρσειψε ἡ καταχνιὰ τοῦ πελάγου
ποὺ τύλιξε τὰ καράβια στὴ θάμπη τοῦ ὄριζοντα.

— Ἄν εἶχαμε τάχα μπαρκάρεϊ.
Σκυμμένοι στὴν κουπαστὴ νὰ μᾶς ταξιδεύαν
μέσ' ἀπ' ἀφροὺς τὰ δελφίνια.

(Μὰ ὅσο κι' ἂν κλείσεις τὰ μάτια
δὲν ἔρχεται τ' ὄνειρο).

Τὰ πρωινὰ τραγοῦδια
τὰ σόπασε ὁ τάραχος τῶν καιρῶν.

Τὰ διαγοιμίσαν τὰ σύννεφα
π' ἀλλάζουν τὰ χρώματα τῶν νερῶν, ὡς ξετρέχουν
ἀπάνω ἀπ' τὶς θάλασσες.

Κι' ἀπόμεινε ὁ ἀπόκρυφος σάλαγος
ὅπως τὴν ὥρα
ποὺ κατεβαίνουν οἱ σκιές τῶν βουνῶν
καὶ διώχνουν τὰ βάθη ἀπ' τὶς πλαγιές τους.

Μόλις διακρίνεται στὶς κορφές
ἓνα σελάγισμα ἄλικης ἄχνης
ποὺ ξεσηκώνουν τ' ἄλογα τοῦ ἡλίου
τρέχοντας στὸ αὔριο.

ΑΛΕΚΑ ΔΗΜΟΥ

Tat twam asi

Μή πλανᾶσθε
 με ἀπατηλά
 φύλα
 χρώματα
 χρώματα
 πλούτη.
 Ἐγὼ εἶμαι Ἐσύ,
 Ἐσύ εἶσαι ἐγώ,
 παγκόσμιος ὁ πόνος,
 ἡ ἐνόραση γλυκιά,
 ποθητή Νιρβάνα.

ΠΕΤΡΟΥΛΑ ΑΛ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗ

Εἰρήνη - Ἀγάπη
 Ἀλήθεια - Δικαιοσύνη

Τὰ πυρηνικά ὄπλα σέ τί θά ὠφελήσουν;
 Δώστε στα φτωχά κράτη,
 χρήματα γιά τὰ παιδάκια,
 πού ὑποσιτίζονται.
 Ἀφήστε τὰ ὄπλα.
 Θά νικήσετε. Νομίζετε,
 θά γίνουν ὅλα στάχτη
 καί Σεῖς μαζί.
 Ὁ κόσμος διψάει γιά Ἀγάπη,
 εἶναι τὸ μόνο γιατρικό γιά ὅλα,
 τὰ πάθη τὰ ἀνθρώπινα.
 Μὴν κάθεσθε λοιπόν. Κλείστε
 τὰ ἐργοστάσια τὰ πυρηνικά.
 Γυρίστε τὸ βλέμμα σας στό Θεό
 καί σωθῆτε.
 Θά σᾶς συγχωρήσει γιά ὅλα σας
 τὰ ἁμαρτήματα.
 Τὰ πυρηνικά ὄπλα σέ τί θά ὠφελήσουν;
 Σᾶς ἐρωτῶ. Ποιὸς θά ζήσει;

Τροφή τῆς σκέψεως

Ἔχομε ἀνάγκη ὄχι θελήσεως γιὰ πίστη, ἀλλὰ ἐπιθυμίας γιὰ εἴρση, πού εἶναι ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο.

Μ π έ ρ τ ρ α ν τ Ρ ά σ σ ε λ

Δέν ζητῶ νὰ κατανοήσω γιὰ νὰ μπορέσω νὰ πιστέψω, ἀλλὰ πιστεῖω γιὰ νὰ μπορέσω νὰ κατανοήσω, διότι — καὶ γι' αὐτὸ αἰσθάνομαι βέβαιος — ὅτι ἂν δέν πιστεῖω, δέν θὰ κατανοήσω.

Ἄ γ ι ο ς Ἀ ν σ ε λ μ ο ς

Ἔπάρχει ἓνα εἶδος γνώσεως, πού δέν χρειάζεται νὰ τὸ ἀναζητήσετε διόλου. Μένετε ἀπολύτως ἡρεμὸς καὶ ἀρνητικός: Ἡ γνώσις θὰ εἰσρεύσῃ λόγῳ τῆς δεκτικότητος καὶ τῆς ἔλξεως τοῦ θετικοῦ ἀπὸ τὸ ἀρνητικό. Ἔπάρχει πληρότης γνώσεως μόνον ὅταν ὑπάρχη ἀνταπόκρισις ἀπὸ ὅλη τὴν περιοχὴ τοῦ εἶναι πρὸς τὴν φύση τοῦ πράγματος, ἢ τοῦ προσώπου πρὸ ἡμῶν.

Ν. Σ ρ ἰ Ρ ά μ

Πολλοὶ ἄνθρωποι τυλίγονται μὲ τὰ στολίδια τῶν περασμένων ἰδεῶν τους, ὅσο κι' ἂν φωνάζουν ὅτι θέλουν νὰ ντυθοῦν μὲ τὴν ἐσθῆτα τοῦ μέλλοντος. Νομίζουν ὅτι ἀναζητοῦν τὸ Φῶς, ἐνῶ ἐπιδιώκουν κάποια λάμψη τοῦ Φωτὸς στοῦ ἐγὼ τους. Δέν εἶναι εἰλικρινεῖς, οὔτε ἀληθεῖς, ἂν καὶ πιστεῖουν σ' ἀμφοτέρω. Γι' αὐτὸ μᾶς περριμένει ἡ πικρὴ ἀπογοήτευσις, ἕως ὅτου μάθουμε τί σημαίνει νὰ εἴμεθα εἰλικρινεῖς καὶ ἀληθινοί.

Κ. Ζ ι ν α ρ α γ ι α ν τ ἄ σ α

Ὅταν πῆτε: «Ἀρκετά, ἔφθασα στὴν τελειοποίηση», ὅλα χάθηκαν. Διότι ἡ λειτουργία τῆς τελειότητος ἐνυπάρχει στὴν κατανόηση τῆς ἀτελείας μας.

Ἄ γ ι ο ς Ἀ ὕ γ ο υ σ τ ῖ ν ο ς

Η ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΤΟΥ ΠΑΠΑ ΣΤΟ ΦΑΝΑΡΙ

Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ πάπα τῆς Ρώμης στὸ Φανάρι, στὰς ἀρχὰς Δεκεμβρίου 1979, ἦταν ἡ σημαντικώτερη ἐκδήλωσις τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας στὸν χρόνον ποὺ πέρασε.

Ἦταν ἡ τετάρτη ἐπαφὴ μεταξὺ Ρώμης καὶ Κωνσταντινουπόλεως, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ μεγάλου σχίσματος τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν (1054). Ἡ πρώτη «τῆξις τῶν πάγων» ἔγινε στὶς ὄχθες τοῦ Ἰορδάνη, τὰ Θεοφάνια τοῦ 1964, ὅταν ὁ Πάπας Παῦλος ὁ ΣΤ΄ ἀγκάλιαζε συμβολικὰ τὸν μεγαλόπνοο Πατριάρχη Ἀθηναγόρα τὸν Α΄. Δεύτερη συνάντησις ἔγινε στὸ Φανάρι τῆς Πόλης, ὅπου ὁ Πάπας Παῦλος ἐπισκέφθη τὸν Ἀθηναγόρα στὰ ἐρειπωμένα Πατριαρχεῖα, τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1967. Τρίτη, ἦταν ἡ ἀντεπίσκεψις τοῦ Κωνσταντινουπόλεως στὸ Βατικανὸν καὶ τέταρτη ἐπίσκεψις εἶναι ἡ τωρινή,

ὅπου πῆγε ὁ Πάπας, μὲ πρόσχημα τὸ προσκύνημά του στὸν (ἀνύπαρκτον) τάφο τῆς Θεοτόκου, στὴν τοποθεσίαν «Καπουλὴ Παναγία» τῆς Ἐφέσου, μέσῳ Κωνσταντινουπόλεως, γιὰ νὰ ἔχη ἐπαφὴ μὲ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ὁ πατριάρχης Δημήτριος, πνευματικὸς ἡγέτης 200.000.000 ὀρθοδόξων, ὑπεδέχθη τὸν ποντίφηκα στὸ ἀεροδρόμιον τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἀργότερα

στην ὀρθόδοξη μητρόπολη τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, ἐκκλησία θυζαντινοῦ ρυθμοῦ, στήν συνοικία τοῦ Φαναρίου

Ὁ πατριάρχης Δημήτριος προσφωνώντας τὸν πάπα κατὰ τὴν ἀφιξή του στὸ Φανάρι, ἀνέφερε τὰ ἑξῆς:

— Ἀγιώτατε, ἀδελφέ. Μὲ δοξολογίες πρὸς τὸν Θεὸ σὰς ὑποδεχόμεστε σήμερα στήν πόλη αὐτὴ τῆς Θεοτόκου καὶ στήν ἐκκλησία αὐτὴ τοῦ Υἱοῦ τῆς, ποῦ εἶναι κοινὸς Κύριός μας καὶ Σωτήρας μας, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ Θεὸς εἶναι μεταξύ μας καὶ μᾶς προτρέπει νὰ ἐνωθοῦμε. Μπροστὰ στήν εὐθύνη μας βρίσκεται ἡ ἐναγώνια προσδοκία τῶν διηρημένων χριστιανῶν, τὸ ἄγχος τοῦ ἀνθρώπου χωρὶς Θεὸ καὶ Χριστό, ἡ ἀθλιότητα ἐνὸς δλόκληρου κόσμου, ἀνθρώπων χωρὶς ἀνθρώπινα δικαιώματα, χωρὶς ἐλευθερία, χωρὶς δικαιοσύνη, χωρὶς ψωμί καὶ φάρμακα, χωρὶς παιδεία, χωρὶς ἀσφάλεια καὶ εἰρήνη.

Γι' αὐτό, κατέληξε ὁ πατριάρχης, θεωροῦμε εὐλογημένη τὴν παρουσία τῆς ἀγιότητός σας καὶ τὴν συνάντησή μας γέννημα Θεοῦ.

Ἀπαντῶν ὁ πάπας Ἰωάννης

«ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ»

Ἀναδίωξη τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθηματος διεπίστωσε τὸ παρισυνὸ «Ἐξπρές», σὲ ἄρθρο τοῦ κ. Ζάν - Φρανσουά Ρεβέλ, στὸ Χριστογενεχνιάτικο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ.

Ὁ ἄρθρογράφος διαπιστώνει, πρῶτον, ἀφύπνιση τοῦ Ἰσλάμ ὁ

Παῦλος Β', ἐξέφρασε τὴν χαρὰ του ποῦ βρίσκεται: στὴ γῆ αὐτὴ μὲ τὶς ἀρχαιότερες χριστιανικὲς παραδόσεις καὶ στήν πόλη αὐτὴ, πλούσια σὲ ἱστορία, ποῦ τὴν ἀνέδειξαν σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς ὠραιότερες πόλεις τοῦ κόσμου.

Τέλος, ὁ πάπας ἐξέφρασε τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ ἀνατείλη νέα ἐποχὴ γιὰ τὴν ἐνότητα τῶν δύο ἐκκλησιῶν καὶ ὅτι οἱ δύο θρησκευτικοὶ ἡγέται θὰ μπορέσουν μιὰ μέρα νὰ χορστατήσουν σὲ λειτουργία, ποῦ θὰ γίνῃ σὲ κοινὴ Ἁγία Τράπεζα.

Σὲ κοινὴ ἀνακοίνωση τῶν δύο ἐκκλησιαστικῶν ἡγετῶν ἐτονίσθη ὅτι ἐδημιουργήθη 60μελὴς ἐπιτροπὴ, ποῦ θὰ ἐξετάσει τὶς διαφορές, οἱ ὁποῖες ὀδήγησαν στὸ σχίσμα τοῦ 1054, μὲ προοπτικὴ νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἐνωσις τῶν Ἐκκλησιῶν μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 20οῦ αἰῶνος.

Ὁ πάπας ἐπίσης ἐδήλωσε: «Μοῦ φαίνεται, ὅτι τὸ ἐρώτημα ποῦ πρέπει νὰ θέσουμε στοὺς ἑαυτοὺς μας, δὲν εἶναι ἂν μποροῦμε νὰ ἀποκαταστήσουμε τὴν πλήρη ἐνότητά μας, ἀλλὰ μᾶλλον ἂν ἔχουμε τὸ δικαίωμα νὰ μένουμε διασπασμένοι».

χι: μόνον θρησκευτικὴ, ἀλλὰ καὶ πολιτικὴ, δεύτερον δὲ ἔνταξη τῆς ἐπιρροῆς τοῦ Καθολικισμοῦ ὑπὸ τὸν πάπα Ἰωάννη Παῦλον ΙΙ.

Ἄλλὰ ἐνῶ ὁ τυπικώτερος ἐκπρόσωπος τοῦ Ἰσλαμισμοῦ, ὁ «ἀγιατολλάχ» (παναγιώτατος) Χομεϊνὶ δείχνει ἀπόλυτη ταύτιση

θρησκείας, πολιτικής, ακόμη και της τρομοκρατίας, ό πάπας παρουσιάζεται με διφυή προσωπικότητα. Από τη μιὰ πλευρά, «έξω» από την Έκκλησία είναι ό «Πάπας των ελευθεριών», ενάντιος του «όλοκληρωτικού μυστικισμού», ό όποιος γνωρίζει ότι ή σωτηρία των φτωχών δέν βρίσκεται σ' αυτή την κατεύθυνση. Από την άλλη, στο «έσωτερικό» της Έκκλησίας είναι ό αυστηρός, αντιδραστικός Πάπας, πού θέλει ν' αποκαταστήσει την παλιά τάξη πραγμάτων. Ο Ιωάννης Παύλος II είναι πολιτικός Πάπας βέβαια, του όποιου ή επιρροή στα πλήθη γέννησε την έκφραση του «τρίτου Μεγάλου». Αλλά είναι, επίσης και Πάπας μιὰς κάποιας θρησκευτικής αναγέννησης. Το κοινό σημείο ανάμεσα στον Πάπα και τον Άγιατολλάχ Χαμίνι, είναι ή αυστηρότητα στον θρησκευτικό τομέα. Είναι αντίθετος στο γάμο των ιερέων, στη χειροτονία γυναικών, στο διαζύγιο, στην αμβλωση και στην αντισύλληψη.

(Επίσης, είναι αυστηρός εναν-

τι δογματικών παρεκκλίσεων). Τελευταίως, κατέδικασε τον Έλβετο θεολόγο Χάνς Κούνγκ, ό όποιος άμφισβήτησε:

1) Το άλάθητο του Πάπα. 2) Το ότι ό Ίησους Χριστός ήταν υιός του Θεού και 3) Το ότι ό Ίησους Χριστός γεννήθηκε από Παρθένο.

Παρόμοιες είναι: σί διδασκαλίες ενός άλλου Έλβετου θεολόγου, του κ. Σίλλεμπρεξ, ό όποιος λέγεται ότι γλύτωσε την τιμωρία, επειδή παρουσιάστηκε στο ιερό Συμβούλιο του Βατικανού και άγνωστο τί ύποστήριξε. Ο Κούνγκ δέν πήγε στο Βατικανό, όταν κλήθηκε παλιότερα και τώρα δέν κλήθηκε καθόλου. Μόλις έμαθε την τιμωρία του, ό Κούνγκ κοίταξε ψηλά στον ουρανό και είπει: «Θεέ μου, πόσο ντρέπομαι για την Έκκλησία μου»).

Για τους λόγους αυτούς, παρά την επίφανειακή σύμπτωση, ή έπιστροφή του Θεού τό 1979, δέν έχει διόλου την ίδια σημασία στο Ίσλάμ και στη Χριστιανιστή.

● Άρτος

● Ζυμαρικά

● Φρυγανιές

για διαβητικούς

Ζ Ω Γ Ρ Α Φ Ο Υ

“Ένα πολύτιμο βιβλίο

Ε Κ Λ Ο Γ Α Ι

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ

άνθολογία από τις όμιλίες και τὰ βιβλία του
1926 — 1966

Έπιλογή ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

‘Ο φιλόσοφος τῆς ἐσωτερικῆς
ἀπελευθέρωσης τοῦ ἀτόμου
γιὰ μιὰ νέα Ἀνθρωπότητα

εἶναι τώρα σὴ διάθεσι ὄλων τῶν πνευματικῶν
Ἑλλήνων μὲ τὸ νέο αὐτὸ βιβλίο

Ἀποστέλλεται ἐλεύθ. τακ. τελῶν
ἀντὶ ὄρχ. 150

‘Ο Κρισμαμούρτι ὑποδεικνύει τὴν ὁδὸ τῆς Ἀλήθειας

ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Τοῦ κ. Ε. Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΥ

Ἀπὸ ποιὸν δρόμους μᾶς ἔφε-
ρε ἡ Ζωὴ ἐδῶ πού βρισκόμαστε;
Καὶ ποιὸν μᾶς ἐτοιμάζει γιὰ τὸ
μέλλον;

Ἄλλοτε τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ
ἀπασχολοῦσαν τὸ θεολόγο, τὸ
φιλόσοφο καὶ τὸν ἱστορικὸ· σήμε-
ρα προσπαθεῖ νὰ τὰ διευκρινίσει:
καὶ νὰ δώσει τὴν ἀπάντησιν ὁ
βιολόγος, ὁ ψυχολόγος καὶ ὁ κοι-
νωνιολόγος.

Ὁ βιολόγος ἔχει: περίπου ξε-
καθαρίζει τίς ἐννοιές του. Στὸ
χάρτη τῆς Γῆς —λέει— ἡ θέσις
μᾶς εἶναι: στὴ διόσφαιρα, ἐκεῖ
πού βρισκόνται καὶ τὰ ἄλλα ὀρ-
γανικά ὄντα, μεγάλα καὶ μικρά,
πού ἄρχισαν νὰ ὑπάρχουν ἀφ’ ἑαυ-
τοῦ ἔκανε τὴν ἐμφάνισή του στὸν πλα-
νήτη μας (κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ
προσδιορίσει μὲ ἀκρίβεια τὴν ἀρ-
χικὴ κοιτίδα του) αὐτὸ πού ὀνο-
μάζουμε «ζωή». Τότε ἔγινε ἕνας
βαθὺς χωρισμός: ἐκεῖθε ὁ ἀνὸρ-
γανος κόσμος τῆς «ἕλης», ἐδῶθε
ὁ ὀργανικός, ἡ περιοχὴ τῶν ὄν-
των πού ζοῦν. Ποῦ ἔχουν δηλαδὴ
τὴν ἰκανότητα νὰ προσαρμόζον-
ται στίς συνθήκας τῆς «οἰκολογι-
κῆς φωλιᾶς» τους, νὰ γεννοῦν ἀ-

πογόνους γιὰ νὰ διαιωρίζουν τὸ
εἶδος τους καὶ εἶναι προικισμένα
μὲ ἐξελικτικὴ πλαστικότητα καὶ
γιὰ τοῦτο δὲν μένουν ἀναλλοίωτα
μέσα στὸ χρόνο, ἀλλὰ μεταβάλλο-
νται: μορφολογικά καὶ λειτουρ-
γικά ἀπὸ ποικίλες αἰτίες καὶ μὲ
ποικίλους τρόπους. Ὁ ἄνθρωπος
εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ πολυάριθμα εἶ-
δη πού ἀποτελοῦν τὴ διόσφαιρα,
τὸ ἕνα διαφορετικὸ ἀπὸ τὸ ἄλλο,
ὅλα ὅμως μὲ ἕνα κοινὸ καὶ οὐ-
σιαστικὸ γνῶρισμα: ὅτι «ζοῦν».

Πόσα νὰ εἶναι τὰ εἶδη αὐτά;
Ὡς τώρα ἔχουν ταυτιστεῖ καὶ πε-
ριγραφεῖ περίπου ἐνάμισυ ἑκα-
τομμύριο, πιθανὸν τὰ μισὰ ἀπ’
ἑαυτὰ σήμερα ὑπάρχουν. Σὲ πα-
λαιότερες ὅμως φάσεις τῆς ἱστο-
ρίας τῆς Γῆς ζοῦσαν καὶ ἄλλα
πολλὰ πού στὸ μεταξὺ ἐξαφανί-
στηκαν. (Ἦταν τόσο βαθιὸς καὶ
ἀπότομος ὁ μεταβολὴς τῶν ὄσων
τῆς ζωῆς τους, ὥστε δὲν τοὺς
δόθηκε καιρὸς ἢ δὲν κατόρθωσαν
νὰ προσαρμοστοῦν στὴ νέα κα-
τάστασι γιὰ νὰ ἐπιβιώσουν).
Οἱ βιολόγοι εἰκάζουν ὅτι ὁ συν-
ολικὸς ἀριθμὸς φτάνει: τὰ πεντα-
κόσια ἑκατομμύρια (Simson).

“Ένα απ’ αὐτὰ ὁ ἄνθρωπος· μὲ περιῖπου τὰ σωματικὰ χαρακτηριστικὰ πού ἔχει σήμερα, πρωτοεμφανίστηκε ἐδῶ καὶ δύο ἑκατομμύρια χρόνια (Dobzhansky). — Καὶ πῶς εἶδαν τὸ φῶς τὰ ἑκατομμύρια τῶν εἰδῶν; Ὅπως καὶ νὰ φανταστοῦμε τὴν καταγωγή τους — εἴτε ἀπὸ χέρι Δημιουργοῦ βγῆκαν ἔτοιμοι οἱ πρῶτοι γενάρχεις τοῦ κάθε εἶδους (Παλ. Διαθήκη), εἴτε ἀπὸ λίγους γεννήτορες πηγάζει ὁ χεῖμαρρος τῶν ποικιλιῶν πού διαμορφώθηκαν μὲ διαδοχικὲς ἀλλαγές μέσα στὸ χρόνο (Lamarck, Darwin), εἴτε τὸ σύμπαν τῆς Ζωῆς γεννήθηκε σὰν πυροτέχνημα μὲ ἓνα εἶδος ἔκρηξις, ὅπως σκάζει τὸ ρόδι καὶ σκορπίζονται τὰ σπόρια του (Bergson) — τὸ θέαμα πού παρουσιάζει ἡ βίοςφαιρα μὲ τὸ πλῆθος τῶν μορφῶν πού περιέχει, εἶναι ἐκπληκτικὸ. Κανεὶς δὲν θὰ μπορούσε οὔτε ἀπὸ πρὶν νὰ τὸ φανταστεῖ, οὔτε ἐκ τῶν ὑστέρων νὰ τὸ ἐξηγήσει μὲ βεβαιότητα. Οἱ ἐγκυρότεροι ἐπιστήμονες στὶς ὑποθέσεις τους ὀνομάζουσι μαζί μὲ ἄλλους δύο παράγοντες (μὲ ἄνιση σὲ κάθε περίπτωση ἰσχύ): τὸν τηλενομικὸ «λόγο» καὶ τὴν «τύχη» (monod).

Γιὰ τὸ βιολόγο, ἡ Ζωὴ μεθοδεύει τὸ ἔργο τῆς μὲ δύο στρατηγικὰς: τὴν κληρονομικότητα καὶ τὴν προσαρμογή.

*

Ἡ μεγάλη κατάκτηση τῆς Ζωῆς, σταθμὸς στὴν ἱστορία τῆς Γῆς εἶναι ἡ ἐμφάνιση τῆς σ υ ν ε ἰ ὄ η σ η ς σ’ ἓνα τμήμα τῆς βίοςφαιρας, στὸν τομέα πού

κατέχει ὁ ἄνθρωπος. Στὸ σημεῖο τοῦτο, σταματᾷ ὁ βιολόγος καὶ τὸ λόγο παίρνουν ὁ ψυχολόγος καὶ ὁ κοινωνιολόγος.

Μποροῦμε νὰ φανταστοῦμε τὸ σύμπαν τῶν ἔμβιων ὄντων σὰν ἐπιφάνεια, πού ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο ὀμόκεντρος κύκλους. Ὁ μεγαλύτερος ἀντιπροσωπεύει ὀλόκληρη τὴ βίοςφαιρα· σ’ αὐτὸν ἐγγράφεται ἓνας κατὰ πολὺ μικρότερος· ἡ περιοχὴ τῆς συνείδησης, ἡ σφαῖρα τοῦ ἀνθρώπου. Πρέπει ὁμως νὰ συνεννοηθοῦμε ὡς πρὸς τὴν ἔννοια τοῦτου τοῦ πολύχρηστου ὄρου. Συγκεκριμένη δὲν εἶναι ὁ ὁποιοσδήποτε τύπος λογισμοῦ γιατί μὲ κάποιον τρόπο «λογίζονται» πολλὰ ἄλλα ζῶα, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο (τουλάχιστον οἱ λεγόμενοι «πρωτεύοντες»). Εἶναι μιὰ ἰδιόρρυθμη νόηση καὶ συναίσθηση πού ἐκδηλώνεται ὡς σκέψη καὶ γλώσσα ἀφηρημένη, συμβολικὴ, καὶ ὡς αὐτεπίγνωση — ἰδιότητες πού ἐπέτρεψαν (κατὰ μίαν ἄλλη ἐκδοχὴ· γεννήθηκαν ἀπὸ) ὄχι μόνο τὴν κατασκευὴ καὶ τὸ χειρισμὸ πολὺπλοκων ἐργαλείων καὶ τὴν ἔδρυση πολιτικὰ συγκροτημένων κοινωνιῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνάδυση στὸν ἐσωτερικὸ μας ὀρίζοντα, σ’ αὐτὸ τὸν τόσο οἰκετὸ καὶ αἰνιγματικὸ ἑαυτὸ μας (πού τὸν ὀνομάσαμε «φυγὴ» πρωτόφαντων διαθέσεων καὶ ἀναγκῶν, ὅπως ἡ ὑπαρξιακὴ ἀγωνία καὶ ὁ φόβος ὁ θρησκευτικὸς, τὸ ἠθικὸ ἄλγος καὶ ἡ φιλοσοφικὴ περιέργεια. ἡ γοητεία καὶ ἡ λαχτάρια τοῦ ὀραίου καὶ τοῦ ἀληθινοῦ, γενικὰ οἱ τάσεις καὶ οἱ προσδοκίαι, οἱ λεγόμενες «πνευματικὲς», πού εἶναι τὸ προνόμιο.

ἀλλὰ καί τὸ μαρτύριο τοῦ ἀνθρώπου.

Ἄν καλοξετάσουμε τὰ πράγματα, ἢ συνείδωσι (πού προετοιμάστηκε ἀπὸ μιὰ μακρὰ σειρά πρωτοδουλιῶν) εἶναι μιὰ γενναῖοδωρη καὶ συνάμα ἐπικίνδυνη παραχώρησι τῆς Ζωῆς σὲ ἕνα ἐπίλεκτο πλάσμα τῆς. Μὲ αὐτὴ τὴν παραχώρησι δόθηκε στὸν ἄνθρωπο ἢ ἐξουσία νὰ χαλαρώνει τοὺς δεσμοὺς του μὲ τὸ φυσικὸ περιβάλλον, νὰ τοποθετεῖ σὲ δεύτερο ἐπίπεδο ἢ καὶ νὰ συμπνίγει τίς ἄμεσες βιοτικὰς ὁρμὲς καὶ ἀνάγκες, νὰ ὑπερβαίνει σκοπιμότητες πού τοῦ ἐπιβάλλονται ἀπέξω καὶ νὰ ἐπιχειρεῖ νοητικὰς ἀφαιρέσεις, τοιμὰς καὶ ἀναλύσεις (νὰ κατασκευάζει «ιδέες») πούμπορουν νὰ ἀναπτερόνουν τὴν ὑπαρξή του, ἀλλὰ καὶ νὰ τὸν φέρουν στὸ ἀπροχώρητο. Ἡ συνείδησι τὸν ἔκανε στοχαζόμενο καλὰ μίμῃ (Bl. Pascal), ἕνα ζῶο θαμιπωμένο καὶ βασανισμένο ἀπὸ τὸ μεταφυσικόν, τὸν ἀπόκοσμο οἶστρο του. Θρησκεία, ποίησι, ἐπιστήμη, ἀπὸ ἐκεῖνι τὴν πηγὴ ἀπέρρευσαν τὴ συνείδησι.

**

Αὐτὰ ὡς πρὸς τὸ πρῶτο ἐρώτημα: «Ἀπὸ ποιῶν δρόμων μᾶς ἔφερε ἢ Ζωὴ ἐδῶ πού ὀρισκόμαστε». Ὅσο γιὰ τὸ δεύτερον: «Ποιῶν μᾶς ἐτοιμάζει: γιὰ τὸ μέλλον;». τὸ μόνον πούμποροῦμε νὰ ποῦμε μὲ θεβαιότητα, εἶναι ὅτι σὲ ζητήματα σὰν αὐτὰ, οἱ προβλέψεις ἀποκλείονται: καὶ οἱ πιθανολογίαι εἶναι λίγες ὡς πολὺ ἀυθαίρετες. Ἐκεῖνοι πού ἐπιδίδονται σ' αὐτὰς θέτοντας σὲ δεινὴ δοκιμασίαν τὴν πολυμάθειαν καὶ

τὴν φαντασίαν τους, ὅς μὴ λησιμονῶν ὅτι ἢ extrapolation, ἢ κατ' ἀναλογίαν προβολὴ τοῦ παρελθόντος στὸ μέλλον,μπορεῖ σὲ ἄλλα πεδία ἐρευνῶν νὰ εἶναι χρήσιμη, ἐδῶ ὅμως δὲν ὠφελεῖ, γιατίὲ τὸ πλῆθος τῶν ἀγνώστων πού ἔχουμε νὰ διακτιμήσουμε στίς ἐξισώσεις μας, εἶναι ἀπέραντο. Μὲ τὸ δυναμισμό πού χαρακτηρίζει τὰ τολμήματα τῆς Ζωῆς, πῶς νὰ προεικάσουμε τὰ σχέδια πού ἐτοιμάζει γιὰ τὸ εἶδος μας στὸ μέλλον; Ἄν, μὲ τίς παραχωρήσεις πού τοῦ ἔκανε, δὲν τὸ ἔξαφανίσουν οἱ τρέλες του ἀπὸ τὸ πρόσωπο τῆς Γῆς, καὶ ἂν ριζικότερες ἀλλαγὰς στὴ δίοσφαιρα, ἢ στὸ ἀστρικὸ σύμπαν δὲ φέρουν ζαφικὰ τὸν ὄλεθρον κάθε ζωντανοῦ ὄντος, ὑπάρχει ἐλπίδα νὰ ἐπιβιώσει σὲ μακρὸ διάστημα χρόνου, καὶ ἐπειδὴ ὅλες οἱ ἐνδείξεις συγκλίνουν στὴν ὑπόθεσι, ὅτι ὁ ἄνθρωπος στὴ σημερινή του κατάστασι, εἶναι ἕνα «ατελείωτον» ἀκόμῃ πλάσμα, ἀνοίγονται μπροστά του πολλὰς δυνατότητες ἀνόδου στὴν κλίμακα τῆς Ζωῆς. Χωρὶς ὅμως νὰ ἀποκλείεται καὶ ἢ πῶσι. Ποιὸςμπορεῖ νὰ μᾶς θεβαιώσει, ὅτι δὲν ἔχει ἐφαρμογὴ καὶ στὴ μίαιρα τοῦ εἶδους μας ὁ φυσικὸς νόμος τῆς ἐντροπίας;

— Ἀπὸ πού ἔρχομαι; Καὶ πού πάω;

Οἱ ἀπαντήσεις τῆς ἐπιστήμης (ἐὰν τίς συνόψισα ὀρθὰ) δὲ μᾶς διαφωτίζουν πολὺ ἱεραγράφουν τὸ πρόβλημα, δὲν τὸ λύνουν. Καὶ γιὰ τοῦτο, ἀντὶ νὰ καθησυχάζουν, ρίχνουν τὸν στοχαστικὸ ἄνθρωπον σὲ μεγαλύτερη ἀμηχανίαν καὶ ταραχή. Εὐτυχῶς ὅμως ὅτι, ὅπως σὲ ἄλλες περιπτώσεις, ἔτσι

και σ' αυτήν, είναι αξιοθαύμαστοι: οι μηχανισμοί που δρούν άμυντικά και μᾶς προστατεύουν από τή σωματική και ψυχική φθορά, που προκαλεί ο τροχός τῆς σκέψης, όταν στρέφεται επίμονα γύρω από ἐρωτήματα, που δὲν ἐπιδέχονται ἀπάντηση. Ὁ νοῦς, γυμνασιμένος νὰ ἀναζητεῖ λύσεις στὰ πρακτικά προβλήματα τοῦ βίου που δὲν περιμένουν, αὐτόματα ἀπομακρύνεται: ἀπὸ διερευνήσεις που ἔχουν ἀπόκοσμο χαρακτήρα. Τὶς ἐγκαταλείπει

και τρέχει νὰ στεγαστεῖ κάτω ἀπὸ μύθους και ιδέες που κάνουν ὑποφερτὸ τὸ βάρος και τὸ αἰνίγμα τῆς ὑπαρξῆς: λιγοστεύουν τοὺς φόβους, πολλαπλασιάζουν τὶς ἐλπιδες.

Εἶναι κι' αὐτὴ μ'ὰ στρατηγική τῆς Ζωῆς.

ΤΟ ΒΗΜΑ, 23-12-1979

Σ η μ ε ί ω σ η: Τὸ δοκίμιο τοῦτο εἶναι ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ κ. Ε. Π. Παπανούτσου, που κυκλοφόρησε μὲ τὸν τίτλο «Οἱ δρόμοι τῆς Ζωῆς» στὶς Ἐκδόσεις Φιλίπποτη.

«Η ΠΡΟΕΛΕΥΣΙΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ»

Η ΠΡΟΕΛΕΥΣΙΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ἦταν τὸ θέμα, περὶ τὸ ὁποῖον ὁ διευθυντῆς τῆς ἐφημερίδος «Ἀκρόπολις» κ. Χρ. Φιλίππιδης ἐδημοσίευσε διάφορα κείμενα, δικά του και ἀναγνωστῶν, στὴ στήλη του, ὑπὸ τὸν τίτλον «Γεγονότα και Προβλήματα». Στὸ φύλλον τῆς 6ης Ἰανουαρίου 1980 ἐδημοσιεύθη ἐκτενὴς ἐπιστολή τοῦ κ. Νίκου Κακαβελάκι, φυσικοῦ και ἐπιτίμου γυμνασιάρχου, ὁ ὁποῖος ὑπεστήριξε τὶς ἀκόλουθες ἀπόψεις:

ΘΕΟΣ: Πῶς συλλαμβάνει κανεὶς τὸν θεόν; Τὸν θεωρεῖ ὡς τοποτηρητὴν, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ πλανήτου μας Γῆ, δημιουργήμα τῆς φαντασίας τῶν κατοίκων του, μὲ εκπρόσωπον και ἰσάξιόν του τὸν ἐν τῇ πόλει τοῦ Δαυὶδ γεννηθέντα μονογενῆ υἱόν του και πεφορτισμένον μὲ ὄλας τὰς ἀνθρωπίνας ἀδυναμίας, τὰς ὁποίας

τοῦ ἐπισωρεῖ οἱ τοῦ οἱ πιστοί;

Ἡ τὸν θεωρεῖ ὡς τὴν ὑπερτάτην δύναμιν, συνοχήν και τάξεως και δημιουργὸν τοῦ ἀπείρου κοσμικοῦ μας Σύμπαντος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου και ἡμεῖς συμπελάμεν, μὲ τοὺς 2 και πλέον δις ἑκατομ. Γαλαξίας, μὲ διάμετρον τοῦ χώρου του ὑπερβαίνουσαν τὰ 25 δις ἑκατομ. ἔτη φωτός, ἐντὸς τῆς τάξεως τοῦ ὁποίου και ἡ ἰδική μας ἀκόμη θέσις ἀποτελεῖ τελείως διαφορετικὴν ὄντοτητα, παρὰ ἔαν τὸ ὄλον αὐτὸ Σύμπαν ἦτο ἕρμαιον τοῦ χάους; Δὲν ἐξετάζω πῶς ἐδημιουργήθη τὸ ὑπέρλαμπρον αὐτὸ οἰκοδόμημα ἔαν ὀφείλεται εἰς τὴν κατὰ τὸν Βέλγον καθηγητὴν Lemaitre διατυπωθεῖσαν ἄποψιν τῆς μεγάλης ἐκρήξεως, ἣ και ἀκόμη διὰ συνεχίζομένης δημιουργίας. Ἐνα, ὅμως, εἶναι δυνατόν, ἂν μὴ

τελείως δέβαιον. Ὅτι τὸ ὅλον αὐτὸ κοσμικὸν οἰκοδόμημα, δὲν ὑπῆρξεν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' εἶχε ἀνάγκην μιᾶς υπερτάτης ἀρχῆς, ἣτις ἀρχή, κατὰ τὸν Vogt, (1955) δὲν χρειάζεται ἄλλο αἷτιον διὰ τὴν δημιουργίαν του, ἐξ ἧς ἀρχῆς ἀπορρέουν ὅλοι οἱ διευθύνοντες τὸ Σύμπαν Νόμοι καὶ ρυθμίζουν τὴν φυσικὴν τάξιν εἰς αὐτό, καὶ τὴν ὁποῖαν ἀρχὴν, ὡς γνωστὸν, ἀσφαλῶς καὶ εἰς τὸν κ. Τάσσην, ἄλλοι ἐπιστήμονες, μεγάλου, βεβαίως, κύρους, ἀποκαλοῦν Ἀπόλυτον Νόμον, ἄλλοι δέ, ἰσάζιοί τους, ὀνομάζουν Θεόν.

ΖΩΗ: Ἐὰν θελήσῃ τις νὰ ἐνθυμηθῇ τὰ ἐν τῷ Γυμνασίῳ διδασκόμενα περὶ γενέσεως τοῦ ἡλιακοῦ μας συστήματος, τὴν πρὸ 4,3 δις ἑκατ. ἐτῶν γένεσιν τοῦ πλανῆτου μας — πῶς; ἀδιάφορον — τὰ 5 στάδια δι' ὧν, κατὰ τὸν Γερμανὸν Γεωλόγον Zollner, διήλθεν οὗτος καὶ ἀφ' ἧς ἀπετέλεσεν αὐθόπαρκτον οὐράνιον σῶμα, ὡς καὶ τὴν μορφήν τὴν ὁποῖαν παρουσίαζεν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ 5ου σταδίου, θὰ ἀντικρύσῃ μίαν σφαῖραν πυριφλεγῆ, ἕναν ἀπέραντον ὠκεανὸν ἀναθραζόντων ὑδάτων, μίαν πραγματικὴν ἄβυσσον ἀμμωνίας, μεθανίου, ὑδρογόνου καὶ ὑδρατμῶν, ὅστις ὑγρὸς ὠκεανός, μὲ τὸν πλούσιον βομβαρδισμὸν δι' ὑπερκοδῶν ἀκτίνων προερχομένων ἐκ τοῦ Ἥλιου, δὲν ἐδράδυνε νὰ λάβῃ βαθύ ἐρυθρὸν χρῶμα τὸ χρῶμα τοῦ αἵματος. Ἦτο ἢ ἔνδειξις, ἢ ἀπόδειξις, μᾶλλον, ὅτι εἰς τὸν ὑγρὸν αὐτὸν ὠκεανὸν εἶχον δημιουργηθῆ ἀμινοξέα, ἢ βάσις δηλ. τῶν πρωτεϊνῶν, ἐξ

ὧν ὡς γνωστὸν πηγάζει ἡ ζωή.

Δὲν ἀποτελοῦν τὰ ἀνωτέρω ὑποθέσεις ἢ θεωρίας ἀορίστων ἐμπνεύσεων. Ἀποτελοῦν γεγονότα, πειραματικῶς ἀποδειχθέντα εἰς τὰ ἐργαστήρια τοῦ Σικάγου ὑπὸ τοῦ Stanley Miller, διὰ πρωτοβουλίας τοῦ καθηγητοῦ Γόρου, τὸ 1953. Ἀλλὰ καὶ πλὴν αὐτῶν, ὅπερ καὶ σπουδαιότατον, καὶ ὁ καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Χάρβαρντ κ. Schopt, δι' ἀναλύσεως πετρωμάτων ἡλικίας 3 δις ἑκατ. ἐτῶν, ἀνεκάλυψεν ἴχνη 22 διαφορετικῶν ἀμινοξέων, πετρωμάτων ἀνηκόντων εἰς τὰς τεραστίας ἀναστατώσεις, αἵτινες ἐπῆλθον ἐπὶ τοῦ πλανῆτου μας, κατὰ τὸ 5ον στάδιον τῆς ἐξελίξεώς του, κατὰ τὴν θεωρίαν Zollner.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Ἐξ ὧν αὐτῶν, ἐξάγεται τὸ ἀδιάσειστον συμπέρασμα, ὅτι ἡ ἐμφάνισις τῆς ζωῆς δὲν ὀφείλεται μῆτε εἰς θαῦμα, μῆτε εἰς τυχαῖον ἐπεισόδιον. Ἀποτελεῖ ἀπολύτως φυσικὸν φαινόμενον μέσα εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς ὕλης, τὸ ὁποῖον καὶ δύναται νὰ συμβῇ καὶ ἀσφαλῶς θὰ συμβαίη, εἰς οἰονδήποτε τοῦ διαστήματος πλανῆτην, ὅστις θὰ εὔρεθῇ ὑπὸ τὰς συνθήκας, εἰς αἷς εὔρεθῇ ὁ ἡμέτερος πλανῆτης, πρὸ 3 δις ἑκατ. ἐτῶν.

Τὸ θέμα τοῦ “ράβου,”

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μὲ ἐγκύκλιον τῆς 28ης Μαΐου τοῦ 1835 —

τὴν ὁποῖαν ἀνεδημοσίευσε («Καθημερινή» 11 Νοεμ.) ὁ γνωστός θεολόγος δημοσιογράφος κ. Σπύρος Ἀλεξίου, — ὥρισε ὅτι:

— Δὲν συγχωρεῖται εἰς κανένα κληρικὸν νὰ φορῇ χιτῶνα πολύπτυχον (φουστανέλλαν).

— Οὔτε νὰ ζωννύεται στρατιωτικὸν ζωστήρα (σελάχι).

— Οὔτε νὰ φέρῃ εἰς τὴν ζώνην ἢ ξιφίδιον (μαχαιρίδιον) ἢ καλαμάριον μετὰ κρεμαστῶν ἀλύσεων.

Ἐξ ἄλλου, ὁ κληρικὸς δὲν ἐπιτρέπεται (τοῦ λοιποῦ) νὰ φορῇ:

— Οὔτε ἐπίδεμα λευκὸν (μπόλιαν) εἰς τὴν κεφαλὴν. — Οὔτε ἐπενδύτην ἢ ἐπανωφόριον λευκὸν (γιούρδαν ἢ συγγούναν), οὔτε ἐπενδύτην λευκὸν (καμιζόλαν ἄσπρην).

— Οὔτε περικνημίδας (τουλζούκια ἢ σκάτσας).

Ταῦτα πάντα θέλουσι φορεῖ τοῦ λοιποῦ ἐκ μέλανος (μαύρου) χρώματος ἢ ἄλλου σεμποῦ βαθυχρώμου.

Ἔστω, μέχρι καὶ πρὸ 125 ἐτῶν, οἱ κληρικοί φοροῦσαν ὅ,τι ὅλος ὁ κόσμος. Ὁχι: ράσα...

Ράσο φοροῦσαν μόνον οἱ «μοναχοί», ἀπὸ τὴν τάξιν τῶν ὁποίων (κατ' ἄλλην ἐκτροπήν ἐκ τῆς Ἀποστολικῆς συνθηθείας τῶν Ἑλλήνων κληρικῶν), προήρχοντο οἱ ἐπίσκοποι.

«Τί ἔγινε ὅμως — γράφει ὁ κ. Ἀλεξίου — καὶ τελικὰ τὸ ράσο ἐπικράτησε; Ὁχι τόσο ἢ πίεσιν τῶν Μητροπολιτῶν πού σάν «μοναχοί» τὰ φοροῦσαν, ἀλλὰ πιὸ πολὺ ἢ μίμησιν. Οἱ ἀρχιμανδρίτες καὶ οἱ ἱερεῖς ἤθελαν νὰ μοιάζουσιν μὲ τοὺς ἐπίσκοπους

καὶ ἔτσι ἐπικράτησε καὶ ἡ ὁμοιομορφία.»

Μὲ ἄλλα λόγια, τὸ ράσο εἶναι ἀποτέλεσμα ματαιοδοξίας.

Τώρα, γίνεται κάποια κίνησις γιὰ τὴν προαίρετικὴ ἢ περιβολὴ ἐκ τῶς τῶν ναῶν. Ἐὐὸ αἴτημα προβάλλεται ἀπὸ τοὺς ἐγγάμους κληρικούς. Ἀφοῦ, ἄλλωστε, τὸ ράσο δὲν ἔχει καμμιά μεγάλη παράδοσιν. Καὶ σήμερον σ' ὅλην τὴν Εὐρώπην (ἀφήστε τὴν Ἀμερικὴ!) οἱ κληρικοί φοροῦν τὸ ράσο τοὺς μονάχα ὅταν ἱεουργοῦν.

Ἐν τῇ μεταξὺ ὅμως, ὁ πάπας Ἰωάννης - Παῦλος Β' ἐξέπληξε τοὺς καθολικοὺς κύκλους τῆς Γαλλίας (σχετικὸν σχόλιον τοῦ Ζαν - Φρανσουά Ρεβέλ στὸ «Ἐξπρές» 29ης Δεκ.) μὲ τὴν σύστασίν του πρὸς τοὺς κληρικούς νὰ φοροῦν τὸ ράσο τοὺς καὶ στὴν κοινωνία. Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ποντίφηκος, ἢ φαινομενικῶς δευτερεύουσα αὕτη λεπτομέρεια μπορεῖ νὰ συντελέσῃ στὴν ἀντιμετώπισιν τῆς κρίσεως γιὰ τὸν ρόλον τοῦ ἱερέως. Φρονεῖ ὅτι ὁ ἱερεὺς πρέπει ἐν παντί νὰ ὑπογραμμίσῃ τὴν ιδιότητά του. Καὶ ἐσταμάτησε τὴν πορεία τῶν αἰτήσεων ἀριθμοῦ ἱερέων — ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἕνα τρίτον εἶναι Γάλλοι — νὰ ἐπιστρέψουσιν στὴν κατάσταση τοῦ λαϊκοῦ.

Ἐόρτια μηνύματα

Στὸ Χριστουγεννιάτικο μῆνυμά του, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Δημήτριος τονίζει:

Ὁ σκοπὸς τῆς ἐνανθρωπήσεως καὶ γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, εἶναι πανανθρώπινος. Ἡ σωτηρία εἶναι δι' ὅλους ἀδιακρίτως. Ἄνευ οὐδενὸς περιορισμοῦ. Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶναι παγκόσμιος.

Τοιουτοτρόπως ἐπανέρχεται εἰς τοὺς ποιμένας ἢ εὐθύνῃ καὶ τὸ χρέος τοῦ εὐαγγελισμοῦ τῶν Χριστουγέννων εἰς τὴν πανανθρωπίνην διάστασιν τοῦ.

Κατὰ τὸν ἐφεταινὸν ἑορτασμὸν τῶν Χριστουγέννων, ἡμεῖς οἱ ποιμένες, οἱ λαβόντες τὴν δωρεάν καὶ τὴν κλησιν ταύτην τοῦ εὐαγγελισμοῦ, θὰ πρέπει νὰ αἰσθανώμεθα, ἴσως ἐντονώτερον ἀπὸ κάθε ἄλλην φορὰν, διότι τὰ σημεῖα τῶν καιρῶν ἐμπεριέχουν ἀποκαλυπτικὰς ἐνδείξεις, τὸ χρέος νὰ ἐξαγγείλωμεν καὶ νὰ ἐνεργήσωμεν τὸ μυστήριον τῆς θείας τοῦ ἀνθρώπου ἀπολυτρώσεως, μὲ ταπεινώσιν, μὲ ἀγάπην, μὲ θυσίαν, μὲ ἐνότητα, μὲ κοινήν μαρτυρίαν, ὑπὸ τὰς οἰασδήποτε συνθήκας καὶ καταστάσεις.

Μὲ τὸ αἶσθημα αὐτῆς τῆς ἀποστολικῆς συλλογικῆς εὐθύνῃς καὶ αὐτοῦ τοῦ κοινοῦ χρέους — συνεχίζει ὁ Πατριάρχης — συνηντήθημεν τελευταίως ἐδῶ, ὁ τῆς Ρώμης Ἐπίσκοπος καὶ ἡμεῖς, ὁ τῆς πόλεως ταύτης Ἐπίσκοπος, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, διὰ νὰ δώσωμεν νέαν κοινήν μαρτυρίαν ἀγάπης καὶ εἰρήνης καὶ νὰ προσφέρωμεν ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους τῷ Κυρίῳ, εἰς ὑπακοήν τοῦ θελήματός Του, ὥστε νὰ ἀξιωθῶμεν νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ εἰς τὴν ἀπὸ κοινοῦ μυστηριακὴν ἐνέργειαν τοῦ ἀπο-

λυτρωτικοῦ εὐαγγελίου τῶν Χριστουγέννων.

Ἀπὸ εἴκοσι αἰώνων δοξάζομεν τὴν ἐπὶ γῆς Θεοῦ Ἐπιφάνειαν, ἐορτάζοντες τὴν μεγάλην ἐπέτειον τοῦ Χριστιανισμοῦ, τῆς Γεννήσεως τοῦ Θεοανθρώπου τῆς ἀγάπης — λέγει στὸ Χριστουγεννιάτικο μῆνυμά του ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ. Ἄλλὰ ἐρωτᾷ: Ἐχομεν ὁμοῦς ὑψώσει μέχρι τὸ φωτοβόλον καὶ εἰρηνικὸν ἐπίπεδον τῆς ἀγάπης Χριστοῦ; Καὶ συνεχίζει:

— Τὸ ὕψιστον χρέος πρὸς τὰς ἱεράς ἀναμνήσεις τῆς πρώτης καὶ μεγίστης τῶν χριστιανικῶν μας ἑορτῶν, τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐξαντληθῆται μόνον εἰς τυπικούς λειτουργικούς καὶ οἰκογενειακούς πανηγυρισμοὺς.

Μοναξιά ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους! Διότι κυριερχοῦν ἐγωῖσμοί, προσήλωσις στὴν ὕλη, ἀδιαφορία πρὸς τὸν πλησίον! Ἀρνησις, λοιπόν, ἂν μὴ καὶ ἐχθρότης πρὸς τὸν συνάνθρωπον; Φοβερὸν, ἀλλὰ ἐν πολλοῖς ἀληθές! Αἱ πνευματικαὶ ἀξίαι διέρχονται κρίσιν, τὰ μόνα γνωρίσματα, τὰ ὁποῖα διακρίνουν τὸν ἄνθρωπον, ὡς τὸ τελειότερον δημιούργημα, καὶ τὸν ὑπερυψώνουν ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπὴ ἔμφυχη καὶ ἄφυχη φύση!

Φοβερὸν τὸ ἀνθρώπινον ἄγχος τῶν καιρῶν μας, διαιωνίζεται ἀπὸ τὰ τρομακτικὰ «ξυπνητήρια» τῆς ἀλλοφροσύνης τῶν πάσης φύσεως πυρηνικῶν δοκιμῶν καὶ ἐφαρμογῶν, μὲ μόνον προορισμὸν

τήν ανατίναξιν τοῦ πλανήτου μας!

Τὰ πυρηνικά ἐργοστάσια ἀπλώνονται σ' ὅλον τὸν κόσμον δι-
αρκῶς καὶ περισσότερο. Ὑποτί-
θεται, ὅτι γίνονται διὰ νὰ ἐξυπη-
ρετήσουν τὸν ἄνθρωπο. Ὑποτίθε-
ται, ὅμως, μόνο! Γιατὶ οἱ ὑπερ-
δυνάμεις βασικά ἐνδιαφέρονται
γὰρ τὴν ἰσχύ τους.

Ἡ βόμβα νετρονίου εἶναι τὸ
ἐπόμενο ἐφεύρημα εἰς θάρος τοῦ
ταλαιπώρου ἀνθρωπίνου γένους!
Διότι τὸ φοβερὰ ἐξοντωτικὸν αὐ-
τὸ πολεμικὸν μέσον μαζικῆς ἀν-
θρωπίνης καταστροφῆς, εἰς ρυ-
θμὸν ἐπιγείου κολάσεως, μόνον
ἀντιχρίστου ἐπινοήσεως ἔργον δύ-
ναται νὰ εἶναι!

“Σύνοδος ἀστέρων,”

Σύμφωνα μὲ ἀνακοίνωσιν τοῦ
καθηγητοῦ Ρόμπερτ Βικτόρ, στὸ
Τάνσιγκ τοῦ Μίσιγκαν, ἐπίκει-
ται «σύνοδος» (ὀπτική προσέγγι-

σις) τοῦ Ἄρεως καὶ τοῦ Διδός.

Ἡ «σύνοδος» θὰ γίνῃ δυὸ φο-
ρὲς τὸ 1980, τὶς ἑσπερινὲς ὥ-
ρες τῆς 26ης Φεβρουαρίου καὶ
τῆς 5ης Μαΐου. Οἱ συναντήσεις
θὰ εἶναι ὄρατὲς ὅλη τὴ νύκτα
καὶ λαμπρότερο φῶς ἀναμένεται
νὰ προέλθῃ ἀπὸ τὴ σύνοδο τῆς
26ης Φεβρουαρίου.

Τὸ λαμπρὸ φῶς τοῦ θὰ προέλ-
θῃ ἀπὸ τὴν προσέγγισιν τῶν
δύο πλανητῶν, θὰ ἀποτελέσει ἴ-
σως, τὴν ἐξήγησιν γιὰ τὸ ἄστρο,
πού, σύμφωνα μὲ τὸ Εὐαγγέλιο,
εἶδαν πρὶν ἀπὸ 2.000 χρόνια πε-
ρίπου, οἱ τρεῖς Μάγοι, οἱ ὁποῖ-
οι, ἀκολουθώντας το, ἔφθασαν
στὴ Βηθλεέμ, ὅπου προσκύνησαν
τὸν νεογέννητο Ἰησοῦ (ἂν καὶ
γιὰ τὸ «ἄστρο τῆς Βηθλεέμ»
ὑποστηρίζεται, ὅτι θὰ ἦταν σύ-
νοδος τριῶν ἀστέρων τῶν
δύο προηγουμένων καὶ τοῦ
Κρόνου. Ἐκτὸς ἐὰν ἡ ἀφήγη-
σιν τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι μόνον
συμβολικὴ...

ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ο Ι Η Σ Ο Υ Σ

Ποῖος ὑπῆρξεν ὁ Ἰησοῦς; ● Αἱ διάφοροι περὶ αὐτοῦ
ἀπόψεις ἐκτιθέμεναι ἀμερολήπτως. ● Ὁ Ἰησοῦς κατὰ
τὸν Ρενάν. ● Ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὸν Συρέ. ● Ἡ διδασκα-
λία τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τὴν Καινὴ Διαθήκη.

ΤΙΜΑΤΑΙ ΜΟΝΟΝ Δρχ. 100

Τ Ο Θ Α Υ Μ Α

ΣΤΗ ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ

Του Γεωργίου Δ. ΚΑΨΩΜΕΝΟΥ

Θαύμα υπάρχει όταν δεν χωρεί εξήγηση επιστημονική, όπου ένα φαινόμενο ή γεγονός πάει πέρα από τα φυσικά ή ανθρώπινα μέτρα.

Τὸ θαύμα, καθώς παράγεται από άγνωστες και αστάθμητες δυνάμεις, είναι εύκολο νὰ ξησυχώνη μέσα μας τὴ μυστική αἰσθησι, πού εἶναι τὸ ἀρμόδιο ψυχικό ὄργανο γιά τὰ υπεραίσθητά. Ἔτσι, υπερβαίνοντας ὁ ἄνθρωπος τὴν ἐμπειρική πραγματικότητα, γίνεται πολίτης δύο κόσμων, τοῦ αἰσθητοῦ καὶ τοῦ υπεραίσθητοῦ καὶ πολιτεύεται: σάν φορέας θείας ἀξίας.

Αὐτὴ εἶναι ἡ μοῖρα τοῦ φυσικοῦ, τοῦ ἀναπαλλοτριωτοῦ, τοῦ αὐτεξούσιου ἀνθρώπου.

Ὁ δογματισμός δὲν στηρίζει τὸ θαύμα, ἀντίθετα, τὸ συκοφαντεῖ καὶ τὸ ἀνατρέπει. Ὁ δογματισμός ἀποστραγγίζει τίς ἐσωτερικές πηγές, καταδολιεύεται τὴν ἀρχέτυπη φύση τοῦ ἀνθρώπου, ὑποκλέπτει τὴν ἐλευθερία του. Ὁ δογματικός ἄνθρωπος εἶναι ὁ ἀλλοτριωμένος ἄνθρωπος, ὁ δέσιμος

μέ βαρεῖς ἀλυσίδες. Ἐννοοῦμε ἐδῶ τὸν ὁποιοδήποτε δογματισμό, εἴτε θρησκευτικό, εἴτε ἐπιστημονικό. Ὁ τελευταῖος μάλιστα εἶναι ὁ πολὺ ἐπικίνδυνος, ἕνα εἶδος πνευματικοῦ φασισμού, πού ἐπιμένει: νὰ εὐνούσῃ τὸν ἄνθρωπο, νὰ τὸν καταστήσῃ ἀνίκανο γιά υπέρβαση καὶ ἀπελευθέρωση, πνευματική, κοινωνική, κοσμολογική.

Τὸ θαύμα εἶναι αὐτονόητο, ὅτι ἐπιδέχεται κλιμακώσεις. Κάτι πού σήμερα δὲν ἐξηγεῖται, ἤμπορεῖ νὰ ἐξηγηθῇ αὔριο. Δὲν παύει ὁμῶς καὶ αὐτὸ νὰ εἶναι θαύμα, ὑπὸ τὴν ἔννοια ὅτι κάποιος ἀφανῆς συντελεστής ρίχνει: τὴν ἐπίδρασή του στὸν ἄνθρωπο—εἶναι ἡ παιδαγωγική ἀποψη τοῦ θαύματος— καὶ τὸν καλεῖ σὲ κοσμοδιάστατη διαστοχασή καὶ μυσταγωγική ἀνάταξη στὸ χῶρο τῆς ἔρευνας πρὸς τὴν ἀλήθεια.

Ἐπάρχουν καὶ θαύματα ὑπὸ ἀπόλυτη ἔννοια—αὐτὰ πού μένουν γιά πάντα ἀνεξήγητα.

Τέτιο θαύμα εἶναι ἡ δημιουργία τοῦ κόσμου. Ἡ θρησκεία τὴν

ἀποδίδει: στήν ἐλεύθερη βούληση τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἐπιστήμη στὸν ἄγνωστο Χ. Ὁ ἄγνωστος Χ ὅμως εἶναι στοιχεῖο ἰσοδύναμο μὲ τὸ θαῦμα, ἀφοῦ δὲν μπορούμε νὰ τὸν ἐξηγήσωμε.

Στὴ συντήρηση τοῦ κόσμου, στήν ἀνάσχεση τῆς φθορᾶς τοῦ Σύμπαντος, συντρέχει ἐπίσης θαῦμα. Κάτι ὑπάρχει πού τὸ φθαρτό, τὸ καθιστᾶ ἀφθαρτό. Οἱ ἀρχαῖοι: "Ἕλληνες μίλησαν γιὰ τὸ «ἀνώλεθρον τῆς ἐνεργείας» καὶ γιὰ τὴν «ἀφθαρσία τῆς ὕλης».

Ἡ ἐπιστήμη ἐκφράζει τὸ φαινόμενο αὐτὸ μὲ τὸ νόμο τῆς ἐντροπίας. Ἐντροπία — ἀπὸ τὸ ἐντρέπειν — ἴσον ἐσωτερικὴ μεταβολή.

Σύμφωνα μὲ τὸ νόμο τῆς ἐντροπίας, τὸ ποσὸν τῆς ἐνεργείας, πού ἐνυπάρχει στὸν κόσμον, παραμένει σταθερό. Ἀλλάζει ἐν τούτοις τρόπους καὶ ἐκφράζεται σὲ κίνηση, ἄλλοτε ἀμφίδρομη, μπρὸς-πίσω, ὅπως στὸ ἐκκρεμές τοῦ ὠρολογίου (ἀντιστρεπτὴ μεταβολή), καὶ ἄλλοτε μόνον πρὸς τὰ ἐμπρὸς (μὴ ἀντιστρεπτὴ μεταβολή).

Στὴ φύση, εἰδικά, ἰσχύει ἡ μὴ ἀντιστρεπτὴ μεταβολή. Καθὼς δὲ γιὰ κάθε μηχανικὸ ἔργο δαπανᾶται καὶ ποσότητα ἐνδογενοῦς θερμότητας, ἡ ἀσταμάτητη ἐνεργοποίηση ὁδηγεῖ στὴ θερμικὴ κένωση, δηλαδὴ στὸ μηδέν. Κι οὕτως μὴ μπορεῖ ἡ παραγόμενη θερμότητα νὰ δράσει ἐπανορθωτικά, νὰ μεταβληθεῖ δηλαδὴ μόνον τῆς σὲ κινητικὴ ἐνέργεια ἐπιστρεπτή καὶ νὰ ἐπαναφέρει τὸ σῶμα στὴν ἀρχικὴ του κατάσταση.

Ἀπὸ τοὺς λόγους αὐτούς, οἱ εἰδικοί μίλησαν γιὰ τὸ θερμικὸ

θάνατο τοῦ σύμπαντος.

Ἀκριβῶς ὁμοίως ἐδῶ, ὁ ἴδιος νόμος τῆς ἐντροπίας, πού ἔδωσε τὴν ἀφορμὴν στὴ θεωρία γιὰ τὸ θάνατο τοῦ Σύμπαντος, ὁ ἴδιος πάλι πρόβαλε veto κατὰ τῆς θεωρίας αὐτῆς. Γιατὶ ἡ θερμοκρασία ἐνδὸς σώματος, ἢ συστήματος σωμάτων, ἀποδείχθηκε ἀδύνατο νὰ ὑποβαθμισθεῖ στὸ ἀπόλυτο μηδέν, δηλαδὴ στοὺς 273,16 βαθμοὺς κάτω ἀπὸ τὸ μηδέν 0) τῆς κλίμακας Κελσίου. "Ὅταν πλησιάσει στὸ ὄροσημο αὐτὸ τοῦ θερμικοῦ θανάτου, σταματᾶ κάθε ἀπώλεια θερμότητας. Καὶ μπορεῖ μὲν νὰ συνεχιστεῖ ἡ ὁποιαδήποτε μεταβολή, χωρὶς ὁμοίως ἡ θερμοκρασία νὰ κυλίσει παρακάτω. Σ' ὀρισμένα μάλιστα φυσικὰ φαινόμενα, παρατηρήθηκε τὸ ἀντίστροφο, ἀνύψωση δηλαδὴ τῆς θερμοκρασίας καὶ ὄχι πτώση.

Τὸ φαινόμενο αὐτὸ ἡ θρησκεία τὸ ἐρμηνεύει ὡς ἔκφραση τῆς πρόνοιᾶς τοῦ Θεοῦ, πού εἶναι συνέχεια τῆς πρώτης δημιουργικῆς ἐνεργείας τῆς.

Ἡ δημιουργικὴ αὐτὴ πνοὴ τοῦ Θεοῦ εἶναι πάντοτε παρούσα καὶ συνεργάζεται μὲ τοὺς νόμους τῆς Κτίσεως, πού ἡ ἴδια ἐθέσπισε.

Κάποτε — κάποτε στὴν ἱστορία, — ἢ καὶ μερικότερα στὴ ζωὴ τῶν ἀτόμων, μὴ ἐλαφρῶς δυνατώτερη ροπή τῆς δημιουργικῆς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ, μέχρι σημείου πού νὰ μὴν καταστρέφεται ἡ φυσικὴ τάξη, μᾶς δίδει ἕνα θαῦμα, ὡς ἐκεῖνα πού ἱστοροῦν οἱ Γραφεὶς καὶ πού διαπιστώνομε κι ἐμεῖς, ἔστω καὶ ἀραιὰ ἢ σπάνια, στὴ ρεοῦμενη ζωὴ μας.

Μία μορφή θαύματος εἶναι καὶ ἡ προφητεία, τὴν ὁποῖαν ὁ διὰ-

σημος βιολόγος και φιλόσοφος του αιώνα μας Hans Driesch θεωρεί θεδαιωμένη και στίς ημέρες μας. (1).

Στή Φυσική, ένα είδος θαύματος είναι και ο νόμος του άπροσδιορίστου στήν έσωτερική λειτουργία του ατόμου τής ύλης, που έρχεται σέ αντίθεση με τó γενικό νόμο τής αιτιότητας μέσα στή Φύση.

Στήν παρεμβολή επίσης διακυμάνσεων, άγνωστης ή αστάθμητης αιτιολογίας, στή λειτουργική διαδικασία ενός φυσικού ένεργήματος, που έπιφέρει — ή παρεμβολή αυτή — απόκλιση από τó νόμο τών πιθανοτήτων, ύποκρύπτεται ή γενεσιουργός αίτια κάποιου θαύματος. Γιατί είναι κάτι που έξέρχεται από τούς έπιστημονικούς ύπολογισμούς και τίς σχετικές προβλέψεις. Οί έπιστήμονες μίλησαν για Points Singuliers, δηλαδή Σημεία Μοναδικά, — θά μπορούσαμε νά τά πούμε αυτόφυτες ή αυτόνομες βολίδες ή ένάδες — που σημειώνουν αναίτια, ως πρós έμáς, τήν παρουσία τους και οδηγούν σέ αποτέλεσμα όχι άντιφυσικό, αλλά πάντως άφύσικο, που φέρνει ριζική άλλαγή, χωρίς ώστόσο νά χάνη τή φυσική του ταυτότητα. Νέα άποψη τούτο του νόμου τής έντροπίας. Η ήλεκτρομαγνητική θεωρία του Maxwell παρέχει έρείσματα πρós τήν άποψη αυτή, 'Ανάλογο είναι τó υπέρλογο, όχι όμως παράλογο, στό χώρο του πνεύματος και τής Ιστορίας.

Τó θαύμα και τó μη θαύμα είναι οί δυό πόλοι, άνάμεσα στούς όποιους λειτουργεί ή Συμπαντική Ένότητα. Η έναλλακτική αυτή διαδικασία, άνάμεσα στό θαύμα και τó μη θαύμα, είναι συχνότερη στή ζωή και τήν Ιστορία άπ' ό,τι στήν άψυχη φύση. Γι' αυτό και τή σωτηρία τής ανθρώπινης ύπόστασης σάν Μονάδας Προσώπου και σάν Μονάδας Γένους, πολλοί τήν περιμένουν άπό ένα θαύμα (2).

Έγγύηση του θαύματος τής Συμπαντικής Τελείωσης, ένα είδος θείου ποσοσμοισμού, είναι άκριθώς τά θαύματα στή ζωή ατόμων και ομάδων, είτε σάν φορέων τής θαυματουργικής «χάριτος», είτε σάν δεκτών.

Έπιθεδαίώνει σ' αυτό ή έπιστήμη τής Παραψυχολογίας, τήν όποίαν, ό άείμνηστος Καθηγητής Σπυρ. Καλλιάφας — φιλόσοφος, ψυχολόγος, παιδαγωγός, βαθύτατα χριστιανός — χαρακτηρίζει «ως τήν σπουδαιότατην πασών τών έπιστημών», ή όποία έργον έχει νά φωτίση τά φοδερά ψυχικά φαινόμενα — ένα είδος μυστηρίων ή θαυμάτων — τά όποια έμφανίζονται στή ζωή ατόμων και ομάδων, και τά όποια ή έπίσημη Έπιστημονική ή Πειραματική λεγομένη Ψυχολογία, άδυνατεί νά εξηγήση.

Πρόσφατα, διαβάσαμε τίς έφημερίδες, ότι από τούς έκπροσώπους άκριθώς τής Παραψυχολογίας και άλλων παραπλεύρων έπιστημονικών κλάδων, οργανώθηκε παγκόσμιος Συνέδριος σέ χώ-

1. Όρα, Θεμελιώδη Προβλήματα τής Ψυχολογίας Μετάφραση Σπ. Καλλιάφας, Κεφ. Παραψυχολογία, παρ. Προφητεία.

2 Όρα, έπιφυλλίδα «Τό θαύμα», «Βήμα» Άθηνών, 21 8.75.

ρα της Λατινικής Αμερικής, στο όποιο θάπαιρναν μέρος 3.000 «μάγοι» όπως συμβολικά αποκάλεσαν τους έρευνητές των φαινομένων, που δέν έχουν φανερές τίς αιτίες των.

Άς σημειωθή, ότι ανάμεσα στους «μάγους» αυτούς ήταν και πολλοί Καθηγητές Πανεπιστημίων και Υπουργοί. Και μās θύμιζε ή περίπτωση τους «τρεις μάγους με τά δώρα», που ήρθαν από την Άνατολή και προσκύνησαν τό θρέφος Χριστό.

Άλλά και στον τομέα των φυσικών φαινομένων, έχουμε ανάλογους προβληματισμούς. Η μαρ-

τυρία έρχεται από ένα Μετεωρολογικό Συνέδριο που έγινε, πρόσφατα επίσης, στην Άνατολική Άγγλία. Στο Συνέδριο πήραν μέρος 300 ειδικοί κορυφαίοι επιστήμονες. Το πρόβλημα ήταν, αν έρχεται: νέα περίοδος παγετώνων στη γή, ή όχι. Οι σύνεδροι φυσικά δέν συμφώνησαν. Κι αυτό, γιατί δέν υπήρξαν κριτήρια γενικώς αποδεκτά. Τοúτο όμως σημαίνει, ότι πολλά ακόμη στη φύση ξεφεύγουν από τον έλεγχο της επιστήμης, ότι ή Φύση έχει τά μυστικά της, που τά κρατάει επίζηλα για τον έαυτό της... «Άχρη καιρού!»!

ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Μ Η Τ Ι Σ

Τό βιβλίον τής σοφίας

Β' έκδοση, αναθεωρημένη, ΣΕΛΙΔΕΣ 320

Πωλείται δεμένον δρχ. 200

Είς τά γραφεία του ΙΛΙΣΟΥ

Άποστείλατε ταχ)κήν έπιταγήν διά νά τό λάβετε ταχυδρομικώς είς τήν διεύθυνσιν που θα αναγράψετε είς τήν έπιταγήν.

Ἐμεῖς οἱ Νέοι...

**Ἀποσπάσματα ὁμιλίας τοῦ κ. Τριαντάφυλλου ΚΟΤΖΑΜΑΝΗ
στον ROTARY Ἀθηνῶν, 18-9-1979**

Στὸν ταραγμένο, γεμάτο προβλήματα κόσμο πού ζοῦμε, σημαντικὸς εἶναι ἀναντίρρητα ὁ ρόλος τῶν νέων. Ἡ θέση πού παίρνουν οἱ νέοι στὰ διάφορα προβλήματα τοῦ κόσμου, καθὼς καὶ οἱ σχέσεις τους μὲ τὸ κοινωνικὸ σύνολο γενικά καὶ μὲ τοὺς μεγαλύτερους ἰδιαίτερα ἐπηρεάζουν ἀναμφισβήτητα τὴν ἐξέλιξη καὶ τὴν εὐημερία τοῦ κόσμου. Οἱ νέοι εἶναι σήμερὰ ἕνα σημεῖο ἀντιλεγόμενο Ἀρκετοὶ τοὺς θεωροῦν ὑπεύθυνους γιὰ ὅλα τὰ προβλήματα τῆς κοινωνίας, πολλοὶ ἀπλῶς τοὺς ἀνέχονται, ἀλλὰ ελαχιστοὶ μόνο ἀποτολμοῦν νὰ ἐνώσουν τὴν φωνή τους μὲ τὴν φωνή τῶν νέων. Ἡ φωνὴ πού θὰ ἀκούσετε σήμερὰ, θὰ προσπαθήσει νὰ σᾶς παρουσιάσει τὸν κόσμο τῶν νέων, ὅσο γίνεται πρὸς ἀντικειμενικά, χωρὶς νὰ σταθεῖ στὶς ἰδικαιολόγητες προκαταλήψεις εἰς βάρος τῶν νέων ἢ τῶν μεγαλύτερων σὲ ἡλικία.

Ὁ σύγχρονος κόσμος μπορεῖ ἐξέλιξη νὰ ἔχει μιὰ ὕλικὴ εὐμάρεια, πού δὲν τὴν εἶχε καμμιά προηγούμενη κοινωνία, στὸν πνευματικὸ ὅμως τομέα γίνεται ὀλέθρα πτωχότερος, ὅσο βυθίζεται βαθύτερα μέσα στὸν δοῦρκο τῆς υἱής. Ἡ σύγχρονη ἐκπαίδευση πρέπει νὰ δώσῃ στὸν ἄνθρωπο τὶς πνευματικὲς ἐκείνες βάσεις, πού θὰ τοῦ ἐπιτρέψουν νὰ ωριμάσῃ ψυχρωματικά καὶ νὰ ἀναπτύξῃ τὸν ἐσωτερικὸ τοῦ κόσμου μέσα στὴν ἀγάπη καὶ τὴν κα-

τανόηση γιὰ τοὺς ἄλλους. Γιὰ νὰ χρησιμοποιοῦσῃ τὰ λόγια ἐνὸς σύγχρονου φιλόσοφου, τοῦ Κρισναμῦρτι «ὁ σκοπὸς τῆς ἐκπαιδεύσεως δὲν εἶναι νὰ διαπλάσει ἀπλῶς ἐμβριθεῖς μελετητὲς τεχνικοὺς καὶ κυνηγοὺς θεσῶν, ἀλλὰ ὀλοκληρωμένους ἄνδρες καὶ γυναῖκες, πού νὰ εἶναι ἐλεύθεροι ἀπὸ φόβο—γιατί μόνο ἀνάμεσα σὲ τέτοια ἀνθρώπινα ὄντα μπορεῖ νὰ ὑπάρχει μόνιμη εἰρήνη».

Ἡ σωστὴ ἐκπαίδευση θὰ πρέπει νὰ μᾶς διδάξῃ τὸν ὀρθὸ τρόπο τοῦ ζῆν ἁρμονικὰ μὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν ἑαυτοῦ μας. Πρέπει νὰ μᾶς βοηθήσει νὰ καταλάβουμε τὴν πραγματικὴ φύση τοῦ ἑαυτοῦ μας, γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ κατανοήσουμε καλλίτερα τὸν κόσμο. Πρέπει νὰ μᾶς βοηθήσει νὰ ἐλευθερώσουμε τὸν νοῦ μας ἀπὸ τὸ χθές, γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ ζήσουμε πλήρως τὸ σήμερὰ καὶ νὰ ἀτενίσουμε ἄφοβα τὸ αὔριο. Σκοπὸς τῆς ἐκπαιδεύσεως πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀνακάλυψη, ἢ μάλλον ἡ ἀπεκάλυψη, τῶν ἀληθινῶν ἀξιών πού θὰ προκαλέσουν μιὰ ριζικὴ ἐπανάσταση στὴν κατανόηση τοῦ ἑαυτοῦ μας, γιατί «ἡ αὐτογνωσία εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς σοφίας καὶ ἐπομένως ἡ ἀρχὴ τῆς μεταμορφώσεως ἢ τῆς ἀναγεννήσεως». Ἡ ἐκπαίδευση τοῦ χριστιανοῦ, πρέπει νὰ μᾶς βοηθήσει νὰ κατανοήσουμε τὸν κόσμο.

Ἐνας ἀπ' τοὺς πιὸ φωτισμένους Ἑλλήνες δημοσιογράφους τῆς ἐποχῆς τοῦ '30, ὁ Νίκος Καρδούνης,

Έγραψε στις 4.1.32, τὰ ἐξῆς: «Ε-
κείνο πού χρειάζεται, δὲν εἶναι ἡ
«διανοήσις», ἀλλὰ ἡ κατανόησις. Ἡ
πρῶτη προκαλεῖ συνηθέστατα τὴν
ὑπερτροφίαν τοῦ ἀτόμου, τὴν ὑπερ-
ανάπτυξιν τοῦ ἐγωσμοῦ. Γίνεται
σκοπὸς καὶ ὄχι μέσον πνευματικῆς
ἀναπτύξεως. Ἀποξηραίνει τὴν ψυ-
χὴν καὶ στενεύει τὸ πνεῦμα εἰς τὸν
περίφρακτον στίβον τῶν συλλογιστι-
κῶν εὐκαμφιδῶν. Ἡ κατανόησις, ἀν-
τιθέτως, εἶναι τὸ πρῶτον τῆς πείρας
τῆς ζωῆς—τοῦ διαβάσματος τοῦ αἰ-
ωνίως νέου βιβλίου τῆς ζωῆς». Εἶ-
ναι ἴσως χαρακτηριστικὸ τὸ γεγο-
νός, ὅτι ὁ φωτισμένος αὐτὸς δημο-
σιογράφος ὠνόμασε τὸ ἄρθρον του
«Κορακιστικὰ διανοήσεως». Ἀπὸ τό-
τε πού ὁ ἄνθρωπος λάτρεψε τὴ διά-
νοια σκότωσε μέσα του τὸ πνεῦμα.
Τὸ εὐχάριστο πάντως εἶναι ὅτι ὁ
τρόπος τῆς ἐκπαιδεύσεως βελτιώ-
νεται διαρκῶς καὶ στόχος πλέον
τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος εἶ-
ναι ἡ ἀνάπτυξη ἑλῶν τῶν δυνατο-
τήτων ἐνὸς ὑγιούς ἀτόμου καί, κατ'
ἀρχὴν, ἡ καλλίτερη γνώση τοῦ ἐ-
αυτοῦ του. Στὴν προσπάθεια δὲ αὐ-
τῆ, διαδραμάτισαν σημαντικὸ ρόλο
τὰ συστήματα Steiner καὶ Mon-
tessori.

Ἄν ἐξετάσουμε τὴν Ἑλληνικὴ νε-
ολογία, θὰ παρατηρήσουμε ὅτι σὲ
σύγκριση μὲ τὴν νεολογία τῶν «ἀνα-
πτυγμένων» δυτικῶν χωρῶν, εἶναι
ἀσύγκριτα καλλίτερη. Μπορεῖ νὰ
μὴν συγκρίνεται σὲ πλῆθος γνώσε-
ων μὲ τοὺς νέους ἄλλων χωρῶν, εἶ-
ναι ὁμῶς ἀσύγκριτα καλλίτερη σὲ
ὅσο ἀφορᾷ τὸ βάθος τῶν γνώσεων.
Ὁ Ἑλληνας νέος ἔχει σχηματίσει
μιά πιὸ ὀλοκληρωμένη προσωπικό-
τητα, συγκριτικὰ μὲ τοὺς νέους τοῦ
ἐξωτερικοῦ. Ἡ ἑλληνικὴ οἰκογένεια
ἔχει δεχθῆι λιγώτερα πλήγματα ὡς
θεσμὸς ἀπ' ὅσα ἔχει δεχθῆι στὴν
Δύση καὶ γι' αὐτὸ, οἱ Ἕλληνες νέ-
οι ἔτυχαν μιᾶς καλλίτερης ἠθικο-
κοινωνικῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἡ αὐστη-
ρὰ παράδοση τῆς Ἑλληνικῆς κοινω-
νίας προσέφερε πολλὰ στοὺς νέους,
τοὺς ἔδωσε στηρίγματα γιὰ νὰ μπο-
ρέσουν νὰ ἀναπτυχθοῦν ψυχοσωμα-
τικὰ. Τοὺς ἔδωσε ἀρκετὲς ἀρχές φι-

λοσοφικῆς, ἠθικῆς καὶ κοινωνικῆς, ὡ-
στε νὰ τοὺς προστατεύσει κατὰ μέ-
γα βαθμὸ ἀπὸ τὸ σύγχρονο ρεῦμα
τῆς ἀρνήσεως καὶ τοῦ μηδενισμοῦ.
Βέβαια, ἡ Ἑλληνικὴ νεολογία δὲν
εἶναι τέλεια. Δὲν ἔχει ὁμῶς καὶ ὀ-
λα τὰ ἐλαττώματα τῶν νεολογιῶν
τῶν ἄλλων λαῶν. Τὰ ναρκωτικὰ καὶ
ἡ ἐγκληματικότητα δὲν παύουν νὰ
ἐπηρεάζουν ἀρκετοὺς νέους, σὲ ἀ-
σύγκριτα ὁμῶς μικρότερο ποσοστὸ
ἀπ' ὅ,τι συμβαίνει σὲ ἄλλες χῶ-
ρες. Τὸ «κατεστημένο» δέχεται πλῆ-
γματα, ἀλλὰ ὄχι μὲ τὴν καταστρε-
πτικὴ μαίαια πού συναντᾶμε στὴν
Δύση. Οἱ ἠθικὲς ἀρχὲς ἀλλάζουν
λίγο στὴν ἐξωτερικὴν τους μορφή,
στὴν οὐσία τους ὁμῶς παραμένουν
ἀμετάβλητες. Ὁ σύγχρονος Ἑλλη-
νας νέος φιλοσοφεῖ, ἔστω κι ἂν ἡ
φιλοσοφία του μεταφράζεται σὲ μιὰ
ἐσφαλμένη ὑλιστικὴ πολιτικὴ ἰδεο-
λογία. Ὁ Ἕλληνας νέος δὲν ἀντι-
δρᾷ μέσα στὸ κοινωνικὸ μας σύ-
στημα, γιὰτὶ θέλει νὰ τὸ κατα-
στρέψει, ἀλλὰ γιὰτὶ πρῶτιστα ἐπι-
θυμεῖ νὰ τὸ βελτιώσει. Ἄσχετο βέ-
βαια εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι πολλὲς
φορὲς στὴν προσπάθειά του αὐτὴ
παρασύρεται ἀπὸ πολλοὺς, πού εἶ-
ναι πρόθυμοι νὰ τὸν ἐκμεταλλευθοῦν
γιὰ νὰ ἱκανοποιήσουν τοὺς δικούς
τους ἀνόσιους σκοποὺς. Ἡ Ἑλ-
λάδα πρέπει νὰ εἶναι περήφανη γιὰ
τοὺς νέους της, ἀλλὰ καὶ οἱ νέοι της
γι' αὐτήν.

Στὴν σημερινὴ ὑλόφρονα κοινω-
νία, πού ἀσχολεῖται μόνο μὲ τὴν
ἀνοδο τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ κι'
ἔχει παραμελήσει τὴν ἀνάπτυξη τοῦ
ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου, ἀντιχεῖ ἀκό-
μα ἡ φωνὴ τοῦ Πλάτωνα: «Ποῦ τρα-
βάτε, ἄνθρωποι, καὶ δὲν ξέρετε πῶς
δὲν κάνετε τίποτε ἀπ' ὅ,τι χρειά-
ζεται, μόνον ὀλησας τὴν προσοχὴ
τὴν συγκεντρώνετε στὸ νὰ ἀπο-
κτήσετε χρήματα, καὶ παραμελεῖτε
τὴν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν σας στὰ
ὅποια θὰ παραδώσετε αὐτὰ τὰ χρή-
ματα, ὥστε νὰ μάθουν νὰ τὰ μετα-
χειρίζονται δίκαια;»

✱

Τὸ λεγόμενο χάσμα τῶν γενεῶν
οὔτε τόσο βαθύ, ὅσο λέγεται, εἶναι,

ούτε και άγεφύρωτο. Άρκει νά γίνει μιιά προσπάθεια προσεγγίσεως και από τις δύο πλευρές. Ή παλιά και ή νέα γενιά πρέπει νά δώσουν τά χέρια και νά συνεργαστούν σ' όλους τούς τομείς. Έμεις θά διδασχθούμε από τήν πείρα σας. Σείς, συγχωρήστε, αλλά και χρησιμοποιήστε τήν όρμη τής νιότης μας. Μήν άδιαφορείτε για τά προβλήματά μας, όπως κι' έμεις δέν πρέπει νά άδιαφορούμε για τά δικά σας. Εί-

ναι αλήθεια, ότι δημιουργούμε δι-αρκώς προβλήματα που πιθανώς νά σας κουράζουν. Μή μās έγκαταλεί-πετε όμως μόνους στον δύσκολο στίβο τής ζωής. Άς βαδίσουν οι δυο γενιές ένωμένες κι' άγαπημένες, συνεργαζόμενες κι' όχι αντίμαχόμε-νες, ως άντικρύσουν τήν νέα μέρα, που ξημερώνει για τήν ανθρωπότη-τα, κι' ως άκούσουν τούς χαρμόσυ-νους ήχους τής καμπάνας, που ση-μαίνει τόν όρθρο τής Αύριον.

Ή άποστολή τής θρησκείας

Του αιδ. ΖΑΝΟΥ ΓΟΥΓΟΥΤΑ

Στήν πορεία τής παγκοσμίου ιστορίας, συχνά συναντούμε ήφαι-στειώδεις προσωπικότητες, που ά-νοιξαν καινούργιους δρόμους από τόν Θεό στον άνθρωπο. Αυτοί οι ό-λίγοι άξίζουν περισσότερο από τούς περισσότερους: αν και έγεννή-θησαν και μεγάλωσαν μέσα σε κοι-νωνικές τρικυμίες και φτώχεια, χά-ρισαν στον άνθρωπο τήν άγάπη ως δ ω ρ ο ν του Θεού.

Άς θυμηθούμε τόν Μ ω υ σ ή, τού μικρό παιδι τόν πέταξαν μέσα στο ποτάμι, και τόν Ί η σ ο υ ν Χ ρ ι σ τ ό ν, που έγεννήθη στον σταύλο των ζώνων, τόν βοσκο προ-βάτων Μ ω ά μ ε θ κ ά.

Τρομάζει κανείς αν σκεφθί ότι χύθηκαν ποταμοί ανθρωπίνου αίμα-τος σε θρησκευτικούς πολέμους, που άληθώς ντροπιάζουν τήν ανθρωπίνη νοημοσύνη και ήθικη συνείδηση. Και οί διάφορες θρησκευτικές πλάνες, έκμεταλλεούμενες τά ψυχικά προ-βλήματα των άφελών ανθρώπων, τούς καλλιεργούν τυφλόν θρησκευτικών

φανατισμόν και μίσος έναντιόν των άκολουθούντων τά δικά τους «πι-στεύω».

Νά ένα φρέσκο παράδειγμα:

Σε κάποιο έλληνικό μικρό χωριό, μιιά μητέρα ήταν βαρεια άρρωστη, από καρκίνο και φώναζε τó παιδι της, που είχε φύγει από τó σπιτι και είχε γίνει χ ι λ ι α σ τ ή ς για νά τó ίδιη πριν πεθάνη και εκείνος με θυμό είπε: «Δέν θά πάω νά δώ τή μάνα μου που ξεψυχά, αν δέν μου ύποσχεθί ότι τήν εικόνα τού Ίησού Χριστού και τής Παναγίας θά τις πετάξω στο πάτωμα και νά τις πατήσω μπροστά της!»

Φαντασθήτε τόν ψυχικό πόνο τής Μάνας!

Και όμως άποστολή τής Θρη-σκείας είναι ή καλλιέργεια τής παγ-κοσμίου άγάπης, τής ανθρωπίνης άξιοπρέπειας και έμπράκτου βοη-θείας προς τόν συνάνθρωπο και τού σεβασμού προς τούς γονείς.

ΑΙΔ. ΖΑΝΟΣ ΓΟΥΓΟΥΤΑΣ
Ντητρόιτ, Μίσιγκαν, ΗΠΑ

Η ΛΗΛΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΕΩΣ

Ζούμε σὲ μιὰ παγκόσμια ἀρμονία. Κι εἴμαστε οἱ τόνοι τῆς. Ληλατώντας τὴ συνείδησή μας μὲ πράξεις καὶ σκέψεις ἐκτὸς Θεοῦ καὶ λογικῆς δημιουργοῦμε παραφωνία. Καὶ διαταράσσουμε ἔτσι τὴ συμπαντικὴ συμφωνία. Μπορεῖ ἡ συνείδησή μας, τὸ ἐγὼ μας, νᾶναι ἕνας ἀπλὸς τόνος στὴν ἀπειρότητα τοῦ ἐπιστητοῦ, ὅμως αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐπιστητό, ἔχει τὴν ἀνάγκη τῆς. Γιατὶ ἐπικρατεῖ στὶς διασμπαντικὲς σχέσεις τῶν ὄντων, μιὰ ἀλλελεξαρτημένη ἀναγκαιότητα. Μιὰ ἀλυσιδωτὴ θέση κι ἀντίθεση, ποῦ σὲ ἀρμονικὴ διάταξη ὅταν εἶναι, συμμετέχει στὴν ἐξελικτικὴ ροή.

Εἴμαστε ἐνορχηστρωμένοι ἀπὸ τὸν ἀρχιμουσικὸ τοῦ σύμπαντος ἔτσι, ὥστε νὰ ἀποδίδουμε μουσικὰ ὁ καθένας μας τὸν ἦχο ποῦ χρειάζεται ἢ μεγάλῃ τῆς ζωῆς ὀρχήστρα.

Ἰποτονοῦντες τὴν παρουσία μας στὴ ζωὴ καὶ εἰδικώτερα στὸ περιβάλλον ποῦ ἐπηρεάζουμε ἄμεσα, παραφωνοῦμε στὴν συμπαντικὴ τάξη καὶ νομοτέλεια.

Εἴμαστε ὅ,τι σκεφτόμαστε καὶ δὲν εἴμαστε ὅ,τι δὲν σκεφτόμαστε. Ἡ παρουσία μας στὴ ζωὴ καὶ στὴν κοσμικὴ ἀπεραντοσύνη, ἐκπορεύεται ἀπὸ μὲσα μας. Ἀπὸ τὸ εἶναι μας, τὴ συνείδησή μας Ληλατώντας τὸν κόσμον τοῦ εἶναι μας, ληλατοῦμε τὴν ὁμορφιὰ τοῦ σύμπαντος Ἄλλὰ τὸ σύμπαν εἶναι ὁ «κατοικητήριος οἶκος μας» καὶ μᾶς ἀνήκει ὀλοκληρωτικὰ, σὲ καθέναν μας χωριστά. Ληλατώντας δηλαδὴ τὴν συνείδησή μας, ληλατοῦμε τὸ ἴδιο μας τὸ σπῆτι, γινόμαστε, ἐν κατακλείδι, κλέφτες καὶ ληστὲς τοῦ ἴδιου μας τοῦ σπιτιοῦ. Τὸ ἀμάρτημά μας δηλαδὴ, εἶναι καὶ βαρὺ καὶ ἀνεξήγητο.

Ὅταν ἐκτὸς ἀλήθειας καὶ λογικῆς, νὰ πιστεῦε κανεὶς, ὅτι σ' αὐτὴ τὴν αὐτοληλασία του, ὀδηγεῖται ἀπὸ ἀμέλεια ἢ ἀπὸ ἀγνώσια.

Ὅταν ἡ κοσμικὴ τάξη καὶ νομοτέλεια ζητεῖ τὴ θετικὴ συμβολὴ μας σ' αὐτή, τὸ ζητεῖ τόσο ἀπλά, ὡ-

στε ὅλοι μας ἀνεξαιρέτα, εἴμαστε σὲ θέση καὶ νὰ τὸ προσφέρουμε καὶ νὰ τὸ ἔχουμε. Δὲν μᾶς ζητιέται τίποτα ἀπὸ τὶς ἀνώτερες δυνάμεις, ποῦ νὰ μὴν τὸ ἔχουμε καὶ ποῦ νὰ μὴ μπορούμε νὰ τὸ προσφέρουμε.

Ἀντίθετα, ἐμεῖς μπορούμε νὰ ζητήσουμε ἀπὸ αὐτὲς ὅ,τι καὶ ὅσα θέλουμε γιὰ νὰ ἀγγίξουμε τὴν τελειότητα τοῦ ἑαυτοῦ μας. Κι ὅσο ζητάμε, ἀνοίγουμε δύο κρουνοὺς στὴ ζωὴ μας. Τὸν κρουνὸ τῆς δίψας καὶ τὸν κρουνὸ τῆς ἀνακάλυψης. Μὲ τὴ δίψα ἐρευνᾶμε, μὲ τὴν ἀνακάλυψη διευρύνουμε τὴ γνώση. Ἐρευνα καὶ γνώση εἶναι κινήτρια δύναμη Κι ὅσο μαζὶ ἀρμονικὰ συνεργάζονται, τόσο καὶ ἀποχτοῦν ἰλιγγιώδη, πρὸς τὰ ἄνω, ταχύτητα. Ἡ, ἀπ' αὐτὴ τὴ συνεργασία, πρὸς τὰ ἄνω ταχύτητα, ὀδηγεῖ πρὸς τὴν τελειότητα. Καὶ τὸ μεγαλεῖο αὐτῆς τῆς τελειότητος ὀλοκληρώνεται στὴν προσωπικὴ μας ἀρμονία.

Σὲ καθέναν μας, ποῦ δὲν ἔχει ληλατήσῃ τὴ συνείδησή του, μπορούμε νὰ δοῦμε τὴν ὁμορφιὰ τῆς συμπαντικῆς τελειότητος.

Αὐτὴ τὴν ἀλήθεια ἐννοεῖ καὶ ἡ βιβλικὴ φράση «κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον».

Ἡ ὁμορφιὰ τοῦ ἑαυτοῦ μας, ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτερικὰ, δὲν διαφέρει σὲ τίποτα ἀπὸ τὴν ὁμορφιὰ τῆς δημιουργίας. Ἡ ὁμορφιὰ τῆς δημιουργίας προσδίδει τὸ κάλλος στὴν ὠραιότητα τοῦ σύμπαντος. Καὶ ἡ ὠραιότητα τοῦ σύμπαντος, προσδίδει τὸ κάλλος τῆς ἐξέλιξης. Ἄραγε, τὸ κάλλος τῆς ὠραιότητος καὶ ἡ ὠραιότητα τοῦ κάλλους στὴν ἀρμονία τοῦ σύμπαντος, εἶναι καρμικὲς ἔννοιες τῆς γνώσης τῆς κοσμικῆς ζωῆς;

Καὶ γνώση τῆς κοσμικῆς ζωῆς, μπορούμε νᾶχουμε μόνον μὲ καθαρὴ συνείδηση. Μὲ συνείδηση ποῦ δὲν ληλατήσαμε ποτέ.

ΑΝΔΡΕΑΣ Λ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ
Δικηγόρος παρ' Ἀρείφ Πάγωγ

ΠΑΝΗΓΥΡΙΣΜΟΣ ΕΠΕΤΕΙΟΥ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΕΚΔΡΟΜΗΣ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΦΙΛΟΥ ΟΜΙΛΟΥ

Ἐναμνήσεις ἀπὸ τὰ παιδικὰ μου χρόνια

Θυμᾶμαι: σὰν ἤμουν 8—9 χρόνων παιδί, τόσο ἀνήσυχο καὶ ἄτακτο, πὺ εἶχα γίνεῖ πρόβλημα γιὰ τὴν μάνα μου.

Γιὰ νὰ ἤσυχάσει λίγο κι' ἐκεῖνη καὶ τὸ σπίτι, παρακαλοῦσε τὸν πατέρα μου νὰ μὲ παίρνη μαζί του, ὅταν ἔβγαινε σὲ περίπατο μὲ τοὺς φίλους του. Καὶ αὐτὸ γινόταν σχεδὸν κάθε ἡμέρα. Μετὰ τὴν δουλειά τους, τὸ ἀπογευματάκι, μαζεύονταν μὰ παρέα, ὅλοι: στὸ Ζάππειο ἢ στὸς γύρω λόφους τῆς Ἀκρόπολης καὶ κουδέντιαζαν. Μιλοῦσαν γιὰ κάτι, μετὰ στέκονταν καὶ τὸ γυρόφερναν ἀπὸ ἐδῶ, ἀπὸ ἐκεῖ. Τὸ ἐξονύχιζαν, πὺ λένε. Τὸ κύριο πρόσωπο σ' αὐτὴν τῆ, συντροφιά, ἦταν ὁ Σπυρίδων Νάγος.

Ἔτσι οἱ ἄλλοι, γύρω του, νὰ τὸν ἀκοῦν καὶ νὰ προσθέτουν κι' αὐτοὶ κάτι, πότε - πότε. Κι' ἐγὼ

νὰ τοὺς βασανίζω μὲ τὶς σκανταλιές μου. Ἔτσι, κάθε λίγο, μὲ ἔπαιρναν κατὰ μέρος καὶ μοῦ ἔβαζαν μυαλό: Δὲν ντρέπεσαι. Ἐγὼ χρόνια γυναικία, ἀντὶ νὰ βοηθᾷς τὴ μητέρα σου, κάνεις σὰν μωρὸ καὶ ἄλλα τέτοια. Ὁ μόνος πὺ δὲν μὲ μάλωνε, πλημμυρισμένος ἀπὸ ἀπειρὴ ἀγαθότητα, ἦταν ὁ Σπ. Νάγος.

Καὶ αὐτὸ γινόταν χρόνια καὶ χρόνια. Ἡ λέξη, τὴν ὁποία ἀκούγα τότε, ἦταν ἡ λέξη οὐσία. Ἡ οὐσία, καὶ τί εἶναι: ἡ οὐσία. Καὶ βέβαια, δὲν καταλάβαινα τίποτα. Ὅσοι μὲγάλωσα, πῆγα στὸ γυμνάσιο, κόντευα νὰ τὸ τελειώσω, καὶ τότε ἰδρῦθηκε ὁ ὄμιλος μας καὶ ἄρχισε νὰ κάνει ἐκδρομὲς στὰ κοντινὰ θουνά καὶ τὶς θάλασσες, μὰ πιὸ συχνὰ στὸν Ὑμηττό, στὴν Καισαριανή καὶ στὴ Καλοπούλα. Τότε κατάλαβα, πὺς

ὅταν ἔλεγαν οὐσία, ἐκνοοῦσαν τὴν οὐσία τῆς φύσεως, τὸ οὐσιαστικό της εἶναι, τὸ οὐσιαστικό εἶναι τῶν ὄντων. Ἀλλὰ τότε εἶχα μάθει: λίγα ἀπὸ ὄλα, καὶ λίγη ἀστρονομία, καὶ εἶχα συνείδηση πλέον τῆς ἀπεραντοσύνης τοῦ Σύμπαντος, καὶ ἔλεγα, εἴμαστε στὸ Ἰλιακὸ σύστημα καὶ αὐτὸ σὲ μιὰ σπεῖρα τοῦ Γαλαξία, καὶ ὁ Γαλαξίας ἔχει 100 δισεκατομμύρια ἄστρα καὶ τὸν γῶρο εἶναι ἑκατομμύρια ἀπὸ Γαλαξίες. Καὶ ἐμεῖς τί εἴμαστε; Ἔνας κόκκος ἅμιου μέσα στὸ Σύμπαν. Ἄρα, εἶναι ἀδύνατο νὰ γνωρίσουμε τὴν οὐσία τοῦ Σύμπαντος. Καὶ δὲν ἤθελα νὰ πηγαίνω μαζί του: Ὅμως, τότε, δὲν εἶχα καταλάβει, ὅτι οἱ ἐνορατικοὶ καὶ οἱ διορατικοὶ προσθέτουν στίς ἐπιστημονικῆς μεθόδους ἐρεύνης καὶ ἄλλες, πού βασίζονται στὴν ἀνάπτυξη δυνάμεων, πού εἶναι λαθάνουσες μέσα στὴν ψυχὴ μας, καὶ οἱ ὁποῖες ἀναπτύσσονται μόνον ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔχει ὠριμάσει, δηλαδή ἔχει ἀποκαθαριστῆ τελείως καὶ ἐξαγνιστῆ ἀπὸ τίς ἀτέλειες καὶ τὰ πάθη. Καὶ τότε, μπορεῖ νὰ φτάσει: στὴν ἐξέποπτεία γνώση.

Οἱ ἄνθρωποι λοιπὸν πού ἀποτελοῦσαν τὴν συντροφιά, πού στὰ 1927 ἔδρυσε τὸν ἀρχαιοφιλοὸ ὄμιλο, εἶχαν φτάσει, ἄλλος πιὸ πολὺ καὶ ἄλλος πιὸ λίγο, νὰ ἀναπτύξουν τὰ μέσα αὐτὰ τῆς γνώσεως. Πρὸ παντὸς ὅμως, ὁ Σπ. Νάγος εἶχε φτάσει: στὴν τέλεια γνώση τοῦ Σύμπαντος, καὶ εἶχε ἀναπτύξει τὴν θεωρία του, ἡ ὁποία ἦταν ἡ ἴδια μὲ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων φιλοσόφων.

Εἶχε μάθει ὅτι αὐτὴ ἡ οὐσία τῆς Φύσεως, τὸ ἔσχατο συστατικό τῆς ὕλης, ἔχει δύο ιδιότητες, ἐμφυτες, πού τὸ ἀποτελοῦν τὴν κίνηση καὶ τὴ ζωή. Ἡ κίνηση δὲν εἶναι ἡ ἐπὶ τόπου εἰς τόπον μετακίνηση, ἀλλὰ μία ὠθησις, μία δύναμις ὠθήσεως, πού ἀναγκάζει τὴν ἄλλη, ιδιότητα, τὴ ζωή, νὰ ἐμφανίζεται, νὰ ἐκδηλώνεται. Καὶ ἀκόμη, ὅτι σ' αὐτὴ τὴν οὐσία τῆς φύσεως, ὑπάρχει νομοτέλεια. «Οὐδὲν χρῆμα μάτην γίγνεται, ἀλλὰ πάντα ἐκ λόγου τε καὶ ὑπ' ἀνάγκης», ἔλεγε ὁ Δημόκριτος.

Ὅλα ἀκολουθοῦν ὠρισιμένο σχέδιο ἐξελιξεως, πρὸς μία κατεύθυνση, πρὸς ἓνα σκοπὸ. Καὶ αὐτὴ τὴν κατεύθυνση τὴν δίνει ἡ ἄλλη κοσμικὴ οὐσία, ἡ Μονάς τοῦ Πυθαγόρου, ἡ Μορφώ, ἡ ὁποία συγκρατεῖ καὶ ἐμψυχώνει τὰ πάντα, πού ἀποτελοῦνται ἀπὸ τὴν Ἔστώ, τὴν ἀόριστη δυάδα, ὅπως τὴν ἔλεγαν οἱ Πυθαγόρειοι, τὴν ὕλη, ὅπως τὴν λέμε σήμερα.

Καὶ αὐτὴ ἡ κοσμικὴ οὐσία, ἐπειδὴ ἔχει μέσα της τὴν ζωή, γιὰ τὴν ζωή καὶ ὑπαρξίς εἶναι λέξεις ταυτόσημες, ἔχει δημιουργήσει τὰ πάντα καὶ τὰ ἐξωθεῖ νὰ πραγματοποιήσουν τοὺς σκοποὺς της, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἡ ἀέναη ἐξέλιξις καὶ τελειοποίησις.

Καὶ ἔτσι, οἱ ἔδρυται τοῦ ὀμίλου μας εἶχαν διδαχτεῖ νὰ λατρεύουν καὶ νὰ ἐκτιμοῦν τὴν ζωή, ὄχι γιὰ χάρη: αὐτῆς τῆς ζωῆς, ἀλλὰ γιὰ χάρη τῶν σκοπῶν, τοὺς ὁποῖους μπορούμε νὰ πραγματοποιήσουμε μ' αὐτὴ. Δηλαδή, μόνον μὲ τὴ ζωή καὶ ζώντας τὴ ζωή ὅπως αὐτὴ μᾶς προδιαγράφει στὰ σχέδιά της τὴν πορεία, μπορεῖ

τὸ πνεῦμα μας, ἢ ψυχὴ μας, ἢ ὁποῖα ἀποτελεῖται ἀπὸ τὶς δύο αὐτὲς οὐσίαις, τὴν Ἑστὼ καὶ τὴν Μορφῶ, νὰ τελειοποιηθῆ, νὰ φτάσῃ στὴν ἄκρῃ τοῦ προσορισμοῦ, ἐπὶ τῆς Γῆς, νὰ θεοποιηθῆ καὶ νὰ εὐδαιμονήσῃ.

Οἱ ἰδρυταὶ λοιπὸν τοῦ Ὀμίλου μας, ἀφοῦ εἶχαν φτάσει στὴν εὐδαιμονία, δὲν τὴν κράτησαν μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό τους, ἀλλὰ προσπάθησαν νὰ μεταδώσουν τὶς ἀλήθειαις πού αὐτοὶ ἐγνώριζαν καὶ σὲ ἄλλους ἀνθρώπους, καὶ γι' αὐτὸ ἐργάστηκαν ὅσο μπορούσαν, μὲ ὅλες τους τὶς δυνάμεις, νὰ δημιουργήσουν ἐστῆες φωτῶς.

Μὰ ἀπὸ αὐτὲς εἶναι καὶ ὁ ὀμιλὸς μας, πού δὲν εἶναι σὰν τοὺς ἄλλους ἐκδρομικοὺς συλλόγους, γιὰτὶ οἱ ἰδρυταὶ τοῦ ἔθεσαν σὰν σκοπὸ του, πολὺ ὑψηλοὺς στόχους.

Λοιπὸν, ἄς τοὺς ἀναφέρουμε πάλι, γιὰ νὰ κάνουμε, ὁ καθένας ἀπὸ ἐμᾶς, τοὺς ἀπολογισμοὺς μας.

Ὁ πρῶτος εἶναι οἱ ἐκδρομῆς μας, σὲ ἀρχαιολογικοὺς χώρους, πού ἀφοῦ ζωογονοῦν τὸ σῶμα μας καὶ τὸ κάνουν νὰ γίνεταί πιὸ ζωηρὸ καὶ ενεργητικὸ, εὐχαριστοῦν καὶ τὸ πνεῦμα μας, μὲ μιὰ αἰσθητικὴ ἀπόλαυσι. Γιὰτὶ ὅλα αὐτὰ τὰ ἱερά, λὲς καὶ τὰ εἶχαν ἰδρῦσαι: τίς πιὸ ὀμορφες τοποθεσίαις τῆς πανέμορφης πατρίδας μᾶς οἱ ἀρχαῖοι. "Ὅταν λοιπὸν ὀρεθῶμε σ' αὐτοὺς τοὺς ἱεροῦς χώρους, κατ' ἀνάγκη θὰ μελετήσουμε τὴν ἱστορίαι τους καὶ τὴν μυστηριακὴ τους σημάσια. Καὶ ἀπὸ τὴν μελέτη αὐτὴ μπορούμε νὰ ἀντλήσουμε χρήσιμα συμπεράσματα γιὰ

τὴν ζωὴ μας.

Τὸ θεμέλιο τῆς διδασκαλίας τῶν ἰδρυτῶν τοῦ Ὀμίλου μας ἦταν «τὸ κατὰ φύσιν ζῆν», δηλαδὴ νὰ ζοῦμε σύμφωνα μὲ τοὺς θεῖους νόμους τῆς φύσεώς μας τῆς σωματικῆς, τῆς διανοητικῆς καὶ τῆς συναισθηματικῆς. Τὸ νὰ παραβαίνομε αὐτοὺς τοὺς νόμους, γιὰτὶ ἔχουμε τὴν δυνατότητα καὶ νὰ τοὺς παραβαίνομε, γιὰτὶ ἔχουμε ἐλευθερία δράσεως καὶ βουλήσεως, δὲν ἔχει μόνο σὰν ἀποτέλεσμα τὴν πνευματικὴ μας καθυστέρηση, ἀλλὰ καὶ σὰν ἐπακόλουθα τὶς κυρώσεις, πού φέρνουν τὸν πόνο, τὴν θλίψι, τὴν ὀδύνη, πού αὐτὰ μαστίζουσιν τὴν ἀνθρωπότητα καὶ σήμερα καὶ τὴν συγκλονίζουσιν.

Γι' αὐτὸ, οἱ ἰδρυταὶ τοῦ Ὀμίλου μας, δὲν ἀπέδιδαν στὴν φυσιολατρία, πού ἀσκοῦσαν, τὴ σημασία, πού σήμερα τῆς ἀποδίδεται, ἀλλὰ ἢ λέξη φυσιολατρία εἶχε γι' αὐτοὺς καὶ πρέπει: νὰ ἔχη καὶ γιὰ μᾶς πολὺ βαθύτερη σημασία, βαθύτερο νόημα: Ἢ ἐννοια τῆς φυσιολατρίας προϋποθέτει τὴ γνώση, πῶς ἢ φύσι εἶναι θεία καὶ πῶς, ὅτι παρήγαγε, πᾶν ὅτι ὑπάρχει: καὶ θὰ ὑπάρξει: σὸ μέλλον, τὸ τροφοδοτεῖ, γιὰ νὰ ἐξελισσεταί: διαρκῶς, μέχρι: νὰ ἐκδηλώσει τὶς ιδιότητες καὶ ἰκανότητές του. Καὶ ὅτι: τὸ πνεῦμα εἶναι παράγωγο αὐτῆς τῆς θείας Φύσεως, τοῦ ὁποίου σκοπός, ὅπως καὶ σκοπός ὀλόκληρης τῆς Φύσεως εἶναι, ἢ τελειοποίησή του, ἢ θεοποίησή του καὶ ἢ εὐδαιμονία του. Καὶ ὁ πραγματικὸς σκοπός καὶ λόγος ὑπάρξεως τοῦ ὀμίλου μας εἶναι: Νὰ δοθῆσῃ τὰ

μέλη νά θροῦν καί νά βάλουν σάν μακρινό στόχο τῆς ζωῆς τους, τήν ἀπειρη εὐδαιμονία τους καί νά τήν πετύχουν. Γιατί ἡ εὐδαιμονία εἶναι ἐφικτή, εἶναι κατορθωτή καί ὄχι ἀνέφικτη. Δηλαδή, ἐάν ὁ ἄνθρωπος ἔχει φρόνηση, πρέπει νά ρυθμίξη τή ζωή του καί τίς πράξεις του σύμφωνα μέ τίς λειτουργίες τῆς φύσεως — καί εἶναι ἡ ἐσχάτη μωρία νά τίς ἀντιστρατεύεται: — καί νά εἶναι βέβαιος πῶς θά φτάση.

Ἐπαμένως, ὁ σκοπός τοῦ ὀμίλου μας εἶναι ἐξω ἀπό τήν ζωογόνηση τοῦ σώματός μας καί τήν ψυχαγωγία μας, καί ἡ καλλιέργεια τοῦ πνεύματός μας, ὀλόκληρης τῆς ψυχῆς μας. Γι' αὐτό καί ἔθεσαν οἱ ἰδρυταί ὅτι πρέπει νά ἐρτάζουμε τίς ἀφετηρίες τῶν ἐποχῶν τοῦ ἔτους τίς ἰσημερίες καί τίς τροπές, πού παίζουσι μέγαλο ρόλο στήν πνευματική μας ζωή. Καί ἀκόμα, τήν ἔρευνα καί τήν ἐριμνησία τῶν φυσικῶν νόμων τῆς θείας φύσεως, πού ὅλοι μαζί θά μᾶς βοηθήσουν στήν ἐξέλιξη καί τοῦ ἑαυτοῦ μας, ἀλλά καί στήν ἐξέλιξη ὀλόκληρου τοῦ ἀνθρωπίνου εἴδους.

Ἄλλά καί ἄλλος σκοπός τῆς συντροφιάς μας εἶναι, ἐκτός ἀπό τήν σύσφιξη ἀδελφικῶν δεσμιῶν μεταξύ μας, καί ἡ μετάδοση, μεταλαμπαδέυση τῶν σκοπῶν τοῦ ὀμίλου μας καί σέ ἄλλους ἀνθρώπους, ὥστε νά διαδοθῆ τὸ ἀνθρωπιστικό ἰδεῶδες μας, ὁ ἀνθρωπισμός.

Αὐτές οἱ ἰδέες ἦσαν στήν ἀρχαία Ἑλλάδα, πού τήν ἔκαναν νά φαντάξη ἀκόμη καί τώρα σάν φωτεινὴ λαμπάδα μέσα στή Γῆ

καί μέσα στοὺς αἰῶνες. Γιατί αὐτές οἱ ἰδέες ἔβγαίναν μέσα ἀπό τίς φιλοσοφικὲς σχολές, ἀπό τοὺς φωτισμένους Ἑλληνας φιλοσόφους, πού εἶχαν τήν ἀφετηρία τους στὰ ἀρχαῖα Μυστήρια.

Καί γι' αὐτό ἡ Ἑλλάδα εἶναι μιὰ ξεχωριστὴ χώρα, μάνα καί κοιτίδα καί λίκνο καί δάσκαλος τοῦ κόσμου καί ὄλων τῶν ἐξαιρετικῶν πνευμάτων, πού πέρασαν ἀπὸ τὴ Γῆ.

Τὸ ὅτι λοιπὸν εἶμαστε Ἑλληνες, ὅτι τώρα θρεθήκαμε στήν Ἀθήνα, γιὰ νά μὴν μπορούμε νά γίνουμε μέλη τοῦ Ἀρχαιοφίλου Ὀμίλου, τὸ ὅτι εἶναι τόσο κοντά μας τὸ ἱερὸ θυνό, ἀπάνω στὸ ὁποῖο τώρα θρισκόμαστε, ἐδῶ πού στὰ πανάρχαια χρόνια λειτουργοῦσαν τὰ ἱερά Μυστήρια τῶν Λυκαμηδῶν, μέ τοὺς πανέμορφους ναοὺς, ὅλα αὐτὰ μᾶς δημιουργοῦν ὠρισμένα καθήκοντα καί ὑποχρεώσεις, τίς ὁποῖες ἐμεῖς μόνοι μας πρέπει νά βάλουμε στοὺς ἑαυτοὺς μας. Καθήκοντα ἀπέναντι στὴ Φύση καί στὸ πνεῦμα τῆς, νά τὸ ὑπηρετήσουμε. Ἀπέναντι στὸ ἀνθρώπινο γένος, πού εἶμαστε μέλη — ὄχι μέρη — καί μετὰ τοῦ ὁποίου συζοῦμε καί ἐρχόμαστε σέ σχέσεις ἀλληλεπιδράσεως, ἀλληλεξαρτήσεως καί ἐπομένως ἀλληλεγγύης.

Ἀπέναντι στὸν ἑαυτὸ μας. Γιατί ὅταν ἔχουμε ἐπίγνωση τῆς θείας καταγωγῆς μας καί τῆς μακαριότητάς, πρὸς τήν ὁποία μᾶς ὠθεῖ ἡ φύση μέ τοὺς σφοδρὺς θεῖους νόμους τῆς καί πρὸ παντός τὸν θεμελιώδη, κυρίαρχο νόμο τῆς ἐξελίξεως, τὴν Ἀνάγκη, θά πάψουμε νά εἶμαστε μικροί, φι-

λόδοξοι, ἐγωῖσται καὶ θὰ γίνουμε σεμνοί, ἀνεπιτήδευτοι, φιλοδίκαιοι, δραστήριοι πρὸς τὰ πνευματικά ἔργα, ἐλευθεροί, γεμάτοι ἀγάπη γιὰ τοὺς ἄλλους καὶ γιὰ ὅλα, γαλήνιοι, εὐθυμοί, αἰσιδόξοι, ἀγνοί.

Καὶ ὅλες αὐτὲς τὶς ἀρετὲς διέκρινα στὴν νεανική μου ἡλικία, νὰ καθρεφτίζονται στὰ πρόσωπα τῶν ἱδρυτῶν τοῦ ὀμίλου μας καὶ νὰ ἀντανακλώνονται στὰ μάτια τους.

Πρὸ παντὸς στὰ μάτια τοῦ διδασκάλου Σπ. Νάγου, πού ἔλαμπαν σὰν δυὸ πελώρια διαμάντια, γεμάτα καλωσύνη καὶ χαρὰ. Καὶ αὐτὸ γιὰτὶ ἦσαν ἀγνοί, δίκαιοι, γελαστοὶ καὶ χαρούμενοι καὶ λεβέντες καὶ μωσκοβολοῦσαν ὑγεία καὶ χαρὰ τῆς ζωῆς καὶ ἀρετῆ. Καὶ ἔτσι, ἐδῶ στὰ πάναγνα Ἑλληνικά θοῦνὰ μποροῦσαν νὰ τοὺς προσεγγίσουν οἱ Μοῦσες καὶ οἱ Χάριτες καὶ οἱ Ὁρεσ, καὶ νὰ τοὺς ψιθυρίσουν τὰ μυστικά τους.

Γιατὶ ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ φτάσει τὴν ἀρετὴ γιὰ νὰ πλησιάσει καὶ νὰ τὸν πλησιάσουν ὅλα τὰ ὑπέροχα πλάσματα πού δὲν εἶχε πλάσει ἢ φαντασία τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ τὰ ὁποῖα ζοῦσαν τότε καὶ ζοῦν ἀκόμη σὰν πραγματικότητες μέσα στὴν ὠραία καὶ ἀγνή φύση, μέσα στὰ δάση καὶ τὶς θάλασσες τῆς Ἑλλάδας.

Ἄν ἀκολουθήσουμε λοιπὸν τὸν δρόμο πού μᾶς χάραξε ὁ Ἀρχαιοφίλος, ἴσως κάποτε νὰ τὶς πλησιάσουμε καὶ νὰ τὶς φτάσουμε κι ἐμεῖς.

Καὶ τώρα ἂς κάνουμε τὶς καθιερωμένες εὐχές. Εἴθε ὁ ὀμιλός μας νὰ ζῆ καὶ νὰ ὑπάρχει καὶ

νὰ σκορπάει γύρω του ἀνθρωπιά καὶ ζεστασιά, ὅπως ἔταν μέσ' στὴν καρδιά τοῦ ἀγρίου χειμῶνα — μὴν ξεχνᾶμε πὼς ἐδρύθηκε στὶς 9 Δεκεμβρίου — μιὰν ἀνοξιάτικη γίνη καλωσύνη, ὅπως λέει καὶ ὁ ποιητής. Στὸν πρόεδρό μας νὰ ζῆ γερὸς καὶ δυνατὸς καὶ νὰ μᾶς σκαρώνη ὠραίες ἐκδρομὲς καὶ ὀμιλίες, ἀκολουθώντας τὰ ἴχνη τῶν ἱδρυτῶν μας. Στὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου καὶ στὰ μέλη τοῦ Ὀμίλου μας, εἴθε νὰ ὠφεληθοῦν ἀπο τὴν εὐνοια τῆς Μοίρας μας νὰ θροῦμε καὶ νὰ περάσουμε στὸ κατώφλι τοῦ Ἀρχαιοφίλου μας.

Ἀλλὰ ἐκεῖνο πού θέλω νὰ εὐχηθῶ στοὺς νεωτέρους, εἶναι νὰ ὠφεληθοῦν ὅσο πιὸ πολὺ καὶ ὅσο πιὸ γρήγορα, ζώντας τὴ ζωὴ τῆς φύσεως, ἀπὸ τὰ διδάγματα τοῦ Ἀρχαιοφίλου. Καὶ νὰ μπορέσουν νὰ ξεχωρίσουν τὶς αἰώνιες ἀξίες, τὶς ὁποῖες καὶ νὰ ὑπερητήσουν, δηλαδὴ νὰ πάρουν στὰ χέρια τους τὴν σκυτάλη καὶ νὰ συνεχίσουν τὸ ἔργο τοῦ Ἀρχαιοφίλου καὶ νὰ φέρουν τὸ μῆνυμά του, ὅλο καὶ πιὸ μακρὰ, ὅσο γίνεται πιὸ μακρὰ. Στὸ βιβλίο του «Ἀρχαίοι Ἕλληνες Φιλόσοφοι», ὁ Ἀντώνιος Ἀδριανόπουλος, ἓνας ἀπὸ τοὺς ἱδρυτὰς τοῦ Ὀμίλου μας, γράφει: «Ἡ Ἑλλάς ὑπῆρξε ἓνα θαῦμα καὶ ἓνας θησαυρὸς. Ἀλλὰ κανένας δὲν θέλησε νὰ ἐρευνήσῃ τὸ θαῦμα ἐκ τοῦ σύνεγγυς καὶ νὰ ἀνακαλύψῃ τὴν πηγὴν τῆς ἐκδηλώσεώς του. Καὶ ὁ Ἑλληνικὸς θησαυρὸς μένει θαμιμένος, ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῆς Ἑλλ. Ἀρχαιότητος, τῶν ὁποίων μόνον τὸ κάλλος καὶ ἡ ἀρμονία

προκαλοῦν τὴν προσοχὴν καὶ τὸν θαυμασμόν.

Δι' ἡμᾶς ὅμως τοὺς νεώτερους Ἕλληνας, δημιουργεῖται τὸ καθήκον νὰ γνωρίσωμεν τὸ Ἕλληνικὸν θαῦμα καὶ νὰ τὸ καταστήσωμεν περιφανές εἰς ὅλον τὸν κόσμον, εἰς τὸν ὁποῖον ὀφείλομεν καὶ νὰ τὸ ἐρμηνεύσωμεν. Πρέπει:

νὰ ἐκθάψωμεν τὸν θησαυρόν, τὸν ὁποῖον κρύπτει τὸ ὄνομα Ἑλλάς καὶ νὰ τὸν παραδώσωμεν εἰς δόκλῃρον τὴν ἀνθρωπότητα, διὰ νὰ γίνῃ ὁ τηλαυγὴς φάρος, ὁ ὁποῖος θὰ φωτίσῃ τὸν δρόμο της»

Κ α λ υ ψ ῶ Ἄ δ ρ ι α ν ο π ο ῦ -
λ ο υ — Π α ν α γ ι ῶ τ ο υ

Ἐπιτυχία

Ἐπὶ τῷ ὄνομα τῆς Ἐπιτυχίας

Ἐπὶ τῷ ὄνομα τῆς Ἐπιτυχίας

Ἐπὶ τῷ ὄνομα τῆς Ἐπιτυχίας

Ἐπὶ τῷ ὄνομα τῆς Ἐπιτυχίας

Ἐπὶ τῷ ὄνομα τῆς Ἐπιτυχίας

Ἐπὶ τῷ ὄνομα τῆς Ἐπιτυχίας

Ἐπὶ τῷ ὄνομα τῆς Ἐπιτυχίας

Ἐπὶ τῷ ὄνομα τῆς Ἐπιτυχίας

Ἐπὶ τῷ ὄνομα τῆς Ἐπιτυχίας

Ἐπὶ τῷ ὄνομα τῆς Ἐπιτυχίας

Ἐπὶ τῷ ὄνομα τῆς Ἐπιτυχίας

(Ἄγνωστου συγγραφέως)

(Ἀπὸ τὸ περιοδικὸ

New Mexico Freemason, Vol. 42)

Συκοφάντης - Συκοφαντία

Τοῦ Γεωργίου ΣΙΕΤΤΟΥ, λαογράφου

Πολλά γράφτηκαν και πολλά εἰπώθηκαν γιὰ τὸ πῶς δημιουργήθηκαν οἱ δύο αὐτὲς λέξεις· ἀπὸ διάφορα συγγράμματα σταχυολογήσαμε τὰ παρακάτω:

Ὁ Γ. Μπάρτ, δρ φιλολογίας, στὴν ἐγκυκλοπαίδεια Πυρσοῦ (λέξη συκοφάντης) ὑποστηρίζει τὰ ἑξῆς: Συκοφάντης εἶναι ἐκεῖνος πὺ ἐν γνώσει καὶ ἀπὸ ἰδιοτέλεια καταγγέλλει κάποιον, ὅτι ἔκανε ἀξιοποίησιν ἢ αἰσχροὺν πράξιν. Λέξις καὶ πράξις ἀνήκουν στὴν ἀρχαία Ἀθήνα, ὅπου ἐμφανίζονται κατὰ τὸν Ε' π.Χ. αἰῶνα.

Τότε, μετὰ ἀπ' τὴν λαμπρὴν νίκην κατὰ τῶν Περσῶν, ἀνυψώθηκε καταπληκτικὰ μαζὶ μὲ τὴν φήμην τῆς πόλεως καὶ ἡ ὑλικὴ ἀκμὴ, ἀλλὰ καὶ ἡ τρυφὴ καὶ ἡ ἠθικὴ κατὰπτωση, ἡ ὁποία προπαντὸς δίνει τροφήν στὸ συκοφάντην. Σὲ μιὰ τέτοια λογικὴ ἀκολουθία πρέπει νὰ ζητήσουμε καὶ τὴν ἐρμηνείαν τῆς λέξεως.

Ἡ συνηθισμένη ἀπ' τὴν ἀρχαιότητα ἐρμηνεία, ὅτι συκοφάντης σημαίνει τὸν φαίνοντα, δηλαδὴ ἐκεῖνον πὺ καταγγέλλει τὸν ἄλλον πὺ βξάγει παράνομα τὰ σῦκα ἀπ' τὴν Ἀθήνα, στερεῖται κάθε βίας, γιατί τέτοιος νόμος στὴν Ἀθήνα δὲν ὑ-

πῆρξε ποτέ. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλες διαφορετικὲς ἐρμηνεῖες πὺ ἐκλαμβάνουν τὰ σῦκα ὡς ὁ π ὠ ρ α ς, δὲν εἶναι πειστικώτερες. Μᾶλλον πιθανὴ εἶναι ἡ ὑπόθεσις, ὅτι οἱ συκοφάντες, ἐκμεταλλεῦμενοι τὴν ἀδυναμίαν τῶν ἀνθρώπων, εἶχαν σὺν κύρια ἀπασχόλησίν τινος τὴν καταγγελίαν ἢ καὶ τὴν ἀπλή ἀπειλήν καταγγελίας ἀθεμίτων σχέσεων μὲ γυναῖκες. Ἐνδίκαια μὲσα κατὰ τῶν συκοφαντῶν στὴν Ἀθήνα ἦσαν ἡ π ρ ο β ο λ ῆ, ἡ εἰ σ α γ γ ε λ ῖ α, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπλή γραφή. Τὸ ἔγκλημα τῆς συκοφαντίας ἦταν πολὺ αἰσχροὺν γι' αὐτὸ, ὅταν ἀποδεικνυόταν ὁ συκοφάντης, ἀντιμετώπιζε βαρεῖες ποινές, ἀκόμη δὲ καὶ θάνατον.

Ὁ Πausanias (I, 37) ἀναφέρει ὅτι κοντὰ στὸν Κηφισὸ ποταμὸν, πὺ τῶρα τὸν λέγουσιν Σαρανταπόταμον, ἦταν καὶ ὁ τάφος τοῦ Ἐλευσίνιου Φυτάλου, ὁ ὁποῖος πρῶτος δέχτηκε τὴν θεὰ Δήμητρα, πὺ τὸν δίδαξε ἀπὸ εὐγνωμοσύνης τὴν φυτεῖαν τῆς συκιάς.

Μάλιστα, ὑπῆρχε καὶ τὸ παρακάτω ἐπίγραμμα πάνω στὸν τάφον αὐτοῦ:

«Ἐνθάδ' ἀναξ ἦρως Φυτάλος ποτε δέξατο σεμνὴν Δήμητραν, ὅτε πρῶτον ὀπώρας καρπὸν ἔ-

φηνεν, 'Ην Γερῶν συκῆν θνητῶν γένος ἔξονομάζει· Ἐξ οὐδὴ τιμᾶς Φυτάλου γένος ἔσχεν ἀγήρωσ».

Ὁ Ἀθηναῖος Ναυκρατίτος, στοὺς «Λειπνοσοφιστές», γράφει τὰ παρακάτω:

Ἡ συκιά, λέει ὁ Μάγνος, ἔφερε τὸν πολιτισμὸ στὸ βίῳ τῶν ἀνθρώπων. Αὐτὸ εἶναι φανερὸ ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ὀνομάζουν ἱερὴ συκιά τὸν τόπο, ὅπου βρέθηκε γιὰ πρώτη φορὰ τὸ δέντρο τοῦτο, καὶ τὸν καρπὸν τῆς ἡ γ η τ η ρ ί α ν, γιατί εἶναι ἡ πρώτη τροφή πού προμηθεύτηκαν οἱ ἄνθρωποι κατόπιν καλλιέργειας. Ὑπάρχουν πολλὰ εἶδη σίκων, ὅπως τὸ ἀττικόν, τὸ ὁποῖο ἀναφέρει ὁ Ἀντιφάνης στὰ Ὁμώνυμά του.

Ὁ Ἴοτρος στὰ Ἀττικά του, λέει πὼς δὲν ἐπιτρεπόταν ἡ ἐξαγωγή σίκων ἀπὸ τὴν Ἀττική, γιὰ νὰ τ' ἀπολαμβάνουν μόνον ὅσοι τὴν κατοικοῦσαν. Καὶ ἐπειδὴ ἐμφανίζονταν πολλοὶ πού τὰ ἐξῆγαν κρυφά, ὅσοι τοὺς κατὰγγελναν στὴ δικαιοσύνη ὀνομάστηκαν τότε, γιὰ πρώτη φορὰ σ υ κ ο φ ἄ ν τ α ι.

Ὁ Ἀλεξίς λέει στὸν Ποιητὴ του:

Πολὺ κακὰ εἰπώθηκε συκοφάντης

ὁ κάθε μοχθηρός. Τὸ ὄνομα τοῦ σύκου,

ἔπρεπε νὰ συνδυαστεῖ μὲ κάτι τίμιον

κί' ἐνχάριστο μαζί, πού φανερώνει

τὸν ἄνθρωπο τὸν χρήσιμον στὸ βίον.

Τώρα γιὰ πάντα τὸ γλυκὸ μὲ μοχθηρὸ δεθῆκαν

καὶ μ' ἔκανε νὰ ἀπορῶ πὼς τάχα τοῦτο ἐγένη.

Ὁ Φιλόμνηστος στὴν πραγματεία του περὶ τῶν Σ μ η ν θ ε ἰ ω ν τ ῆ ς Ρ ὀ δ ο υ, λέει: Ἡ λέξις συκοφάντης κατάγεται ἀπὸ τὰ πρόστιμα καὶ τὶς εἰσφορὰς πού πλήρωναν ἄλλοτε γιὰ τὰ σῦκα, τὸ λάδι καὶ τὸ κρασί οἱ προμηθευτὲς πρὸς ὄφελος τοῦ κρατικοῦ ταμείου. Αὐτοὺς πού τοὺς διαχειρίζονταν καὶ τὶς εἰσέπρατταν γιὰ λογαριασμὸ τοῦ δημοσίου, φαίνεται πὼς τοὺς ὀνόμαζαν συκοφάντες. Γιὰ τὶς ὑπηρεσίες αὐτὲς διάλεγαν τοὺς πιὸ ἀξιόπιστους πολίτες.

Ὁ Διδώωρος Σικελιώτης (Ἱστορικὴ Βιβλιοθήκη) γράφει γιὰ τὸν Χαρώνδα:

«Ἄνθρωποι πού βρέθηκαν ἔνοχοι γιὰ συκοφαντία, ὄρισε νὰ περιφέρονται στεφανωμένοι μὲ μυρική, γιὰ νὰ δείχνουν σ' ὄλους τοὺς συμπολίτες τους ὅτι κατέχουν τὸ ἔπαθλο τῆς πονηρίας. Γι' αὐτὸ καὶ μερικοὶ πού καταδικάστηκαν μ' αὐτὴν τὴν κατηγορία, δὲν μπόρεσαν νὰ ὑποφέρουν τὸ μέγεθος τῆς προσβολῆς καὶ αυτοκτόνησαν. Καὶ ὅταν συνέβη αὐτό, διώχθηκε ἀπ' τὴν πόλιν ὁ κάθε συκοφάντης καὶ ἡ πολιτεία ζοῦσε μιὰ ζωὴ εὐτυχισμένη, ἀπαλλαγμένη ἀπ' αὐτὸ τὸ κακό».

Ὁ Πλούταρχος στὴ βιογραφία τοῦ Κίμωνος, ἀναφέρει πὼς ἦρθε στὴν Ἀθήνα μὲ πολλὰ χρήματα κάποιος Ρουσάκης, ἄρραβος ἀποστάτης τοῦ Βασιλιᾶ τῆς Περσίας καὶ ζήτησε τὴν προστασία τοῦ Κίμωνος, γιατί οἱ σ υ κ ο φ ἄ ν τ ε ς γύρευαν νὰ τὸν φᾶνε.

Αὐτὸ σημαίνει, ὅπως παρατηρεῖ κι' ὁ μεταφραστής, πὼς οἱ συκοφάντες, πολλὲς φορὲς κέρδιζαν χρήματα, γιατί ὁ συκοφαντούμενος, προκειμένου ν' ἀποφύγει τὰ δικαστήρια, φρόντιζε νὰ κλείσει μὲ χρήματα τὰ συκοφαντικὰ στόματα.

Ἐξάλλου κι' ὁ Ἀριστοτέλης, ὅπως ἀναφέρει ὁ Ι. Ποῦλλος στὰ «1300 ἱστορικὰ ἀνέκδοτα», πού ἐμφανίσθηκε ἀπὸ τὴν «Ποικίλη Ἱστορία» τοῦ Αἰλιανοῦ, ὅταν ἐγκατέλειψε τὴν Ἀθήνα ἀπ' τὸ φόβο τῆς κατακρίσεως, σ' ἐκείνον πού τὸν ρώτησε, «ὁποία τις εἶναι ἡ τῶν Ἀθηναίων πόλις», ἀπάντησε: «Πάρα πολὺ ὥραϊα» ἐκεῖ ὅμως γηράσκει τὸ ἀπίδι ἐπάνω στὸ ἀπίδι καὶ τὸ σύκο ἐπάνω στὸ σύκο», κι' ἐννοοῦσε μὲ τὰ λόγια του αὐτὰ τοὺς συκοφάντες.

Τέλος, τὸ λεξικὸ τῆς Σούδας, στὶς λέξεις συκοφάντης καὶ συκοφαντεῖν, γράφει: σ υ κ ο -

φ ρ α ν τ ε ῖ ν, «τὸ ψεῦδος τινὸς κατηγορεῖν, κεκλήσθαι δέ φασι τοῦτο παρ' Ἀθηναίοις πρῶτον εὐρεθέντος τοῦ φυτοῦ τῆς συκῆς καὶ διὰ τοῦτο κωλυόντων ἐξάγειν τὰ σύκα, τῶν δὲ φαινόντων τοὺς ἐξάγοντας συκοφαντῶν κληθέντων, συνέβη καὶ τοὺς ὄψωσοῦν κατηγοροῦντας τινῶν φιλοπεχθημόνως οὕτω προσαγορευθῆναι.» Ἀριστοφάνης (Ἀχαρνεῖς 522) «καὶ ταῦτα μὲν διη σμικρὰ κι' ἀπιχώρια», ἴδιον γὰρ Ἀθηναίων τὸ συκοφαντεῖν».

Αἰλιανὸς (ἐδ. υ Ἰμεραία): ὁ δὲ ἐσυκοφάντει τὸν Θεὸν ὀλιγωρίας, ἐκ δὴ τούτων νόσοι καὶ τροφῶν ἀπορίαί τὴν Ἰμεραίαν κατέσχον.

σ υ κ ο φ ἄ ν τ η ῖ ς: «λιμοὺς γενομένους ἐν τῇ Ἀττικῇ τινὲς λάθρα τὰς συκὰς τὰς ἀφιερωμένας τοῖς θεοῖς ἐκαρπούντο· μετὰ δὲ ταῦτα εὐθηνίας γενομένης κατηγοροῦσιν τούτων τινες. Ἐκεῖθεν οὖν συκοφάντης λέγεται».

Ἐπιλογὴ Α' 1956 — 1958

» Β' 1959 — 1961

» Γ' 1962 — 1965

Ἐκαστος τόμος χρυσόδετος
Δρχ. 250

Γιὰ τοὺς συνδρομητὲς τοῦ ΙΔΙΣΟΥ
Δρχ. 200

Γιὰ ἀναγνώστες καὶ ἀναγνώστριες
 μὲ ἀνώτερη μόρφωση

« Η ΚΟΙΛΑΔΑ ΤΩΝ ΡΟΔΩΝ »

Τοῦ Πάουλ Ἀμαντέους Ντήναχ

*Κείμενα μελλοντολογικῆς
 κοινωνιολογίας καὶ αἰσιόδοξης
 προοπτικῆς στὴ μεταφυσικῇ*

(Σὲ δύο χρυσόδετους τόμους - σελίδες 740 - σὲ λογοτεχνικὴ μετάφραση ἀπὸ τὰ γερμανικὰ ἀπὸ τὸν Καθηγητὴ κ. Γ. Παπαχατζῆ).

Εἶναι ἡ συνεχιζόμενη, ἀπὸ τὸν 21ο αἰῶνα καὶ πέρα, μελλοντικὴ ἐξελικτικὴ πορεία τοῦ δυτικοευρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

Διαβάστε μὲ προσοχὴ καὶ μὲ τὴ σειρὰ (ὄχι ἀποσπασματικὰ) τὰ θαυμάσια αὐτὰ κείμενα ποὺ ἀπεικονίζουσι — μὲ ἐκπληκτικὴ δύναμη ἐνοράσεως — τὴν ἀτμόσφαιρα πνευματικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς, μέσα στὴν ὁποία θὰ ζοῦν οἱ ἀπόγονοι τῶν σημερινῶν εὐρωπαίων.

Πανευρώπη (καὶ οἰκουμένη) ἰδιότυπα σοσιαλιστικῇ, κατὰ ἄγνωστο σὰ σημερινὰ χρόνια.

Κεντρικὴ πώληση: «Πύρινος Κόσμος», ὁδ.
 Ἰπποκράτους 33.

Δρχ. 500 γιὰ τοὺς δύο μαζί χρυσόδετους τόμους.

**Ἐπίσης στὸ ἴδιο βιβλιοπωλεῖο («Πύρινος Κόσμος»)
 θὰ βρῆτε χρυσοδερματόδετο
 τὸ τόσο ἐνδιαφέρον πρωτότυπο βιβλίο**

«ΣΕΛΙΔΕΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ»

Τοῦ Καθηγητοῦ κ. Γ. Παπαχατζῆ

Σελίδες 600

Τὰ χρυσοδερματόδετα ἀντίτυπα μόνον δρχ. 350, στὸν
 «Πύρινο Κόσμο», (ὁδ. Ἰπποκράτους 33).

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Ο δόκτωρ Μπράϊαν Τόμσον, ψυχίατρος και πρόεδρος ομίλου Γιόγκα στην Μπριςπαϊν Αυστραλίας, έδωσε στο περιοδικό της εκεί Θεοσοφικής Έταιρίας, συνέντευξη για τα θέματα της «πνευματικής ενέργειας».

ΕΡ.: Δόκτωρ Μπράϊαν, με τον όρο «Πνευματική Ένέργεια», τί έννοείτε ακριβώς;

ΑΠ.: Είμεθα όλοι τμήμα μιᾶς Ὑπεράτης Συνειδήσεως, τῆς Ὑπεράτης Ἀγάπης, τῆς Ὑπεράτης Ἐνεργείας. Ὡς Πνευματική ἐνέργεια, έννοῶ ἐκείνη τὴν κατάσταση, πού ἔνα πρόσωπο συνειδητοποιεῖ τὴ θέση του ὡς ἀναπόσπαστου μέρους τοῦ σύμπαντος καὶ τῆς συνεχείας του διὰ τοῦ παρελθόντος, τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος. Ἡ συνειδητοποίησης αὐτὴ προκαλεῖ τὴν Ἐνέργεια, ἣτοι τὴν βοήθεια γιὰ τὸν περαιτέρω φωτισμό.

ΕΡ.: Ποιὲς εἶναι οἱ κύριες πηγές τῆς ἐνεργείας;

ΑΠ.: Ὁ Σωματικὸς Μεταβολισμὸς — τροφή σὺν ὀξυγόνο, μύες καὶ ὄργανα, ὁ ἥλιος καὶ ἄλλες κοσμικὲς ἐνέργειες. Ἐπίσης, ἄλλες πηγές «πρανικής»* ἐνεργείας — ἀέρας, νερό, οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, τὸ Κουνταλίνι.**

* Πράνα = ἡ ἐντὸς ἐκάστου ἀνθρώπου ἀρχὴ τῆς ζωῆς.

** Κουνταλίνι = ἡ κυκλικὴ δύναμις ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἀποκαλουμένη ἔτσι, λόγῳ τοῦ σπειροει-

Ἡ Γιόγκα, ὀρθῶς διδασκομένη, μᾶς δείχνει πῶς νὰ χρησιμοποιοῦμε τὶς πηγές ἐνεργείας, ὥστε νὰ ἐπεκτείνωμε ἀσφαλῶς καὶ ταχέως τὴν ἐνημερότητά μας. Μαθαίνομε ἐπίσης πῶς νὰ χρησιμοποιοῦμε στὸν κόσμο αὐτὴ τὴν δύναμη. Γιατὶ Γιόγκα δὲν σημαίνει φυγή, ἀλλὰ ἐκτέλεση τοῦ ἔργου καλύτερα καὶ χαριωπά.

ΕΡ.: Γιατί τόσο σᾶς ἐλκύει ἡ Γιόγκα;

ΑΠ.: Ὑπάρχουν πολλοὶ δρόμοι ἀναπτύξεως τῆς συνειδητότητός μας. Ἐπὶ παραδείγματι, ἡ Πίστις ἐντὸς ἢ ἐκτὸς ὀργανωμένης θρησκείας, εἶναι γιὰ πολλοὺς ἀνθρώπους, ἕνας δυνατὸς δρόμος. Ἡ Γιόγκα, ἐπίσης, ἂν καὶ δὲν εἶναι θρησκεία, βέβαια. Ὁ Βουδδισμὸς εἶναι ἕνας ἄλλος δρόμος. Μοῦ φαίνεται, ὅτι ἡ Γιόγκα εἶναι ἕνας ὁμορφος καὶ πλήρης δρόμος σ' ὅλα τὰ ἐπίπεδα τῆς ζωῆς.

ΕΡ.: Γιατί διαλέγετε τὴν ἐργασία σὲ ομίαδα;

ΑΠ. Δὲν εἶμαι ὑπὲρ τῆς ομίადικῆς προσπαθείας. Σπανίως θὰ μὲ συναντήσετε σὲ ομίαδα. Τὸ ἀστεῖο εἶναι, ὅτι, πρὸ δύο ἐτῶν, ὅταν ξεκίνησε ἡ Ἀστράμι (σχολή), πρόθεσίς μου ἦταν νὰ προσφέρω μιὰ βοήθεια καὶ ν' ἀποτρα-

δοῦς τῆς σχήματος, ἡ ἀπόκρυφη ἢ «πύρινη» δύναμις τοῦ «Φοᾶ» (κατὰ τὴν Μπλαβάτσκι), τοῦ σπινθηροῦ τῆς παγκοσμίου δυνάμεως, ἡ Κοσμικοῦ Πράνα.

δηχτώ έπειτα. Άντελήφθην όμως, ότι έχομε ανάγκη κάποιας καθοδήγησης, χρειαζόμαστε την ομάδα. Είναι όπως ένα πλοίο που πρέπει να διαπλευση ώκεανό χωθής καθοδήγηση, χάρτες και πλήρωμα. Μόνον μ' έναν επιβάτη, γίνεται;

ΕΡ.: Ποιά είναι τα πλεονεκτήματα της ομάδας;

ΑΠ.: Πρώτον, δημιουργείται μια ατμόσφαιρα θετική. Υπό την προϋπόθεση, ότι υπάρχουν τα σωστά έλατήρια. Δεύτερον, όταν αντιμετωπίζομε ένα έδαφος όχι οικείο, οί έχοντες προτέραν πείραν μās βοηθούν να κρατήσωμε την ψυχραιμία μας. Όταν αποτυγχάνομε, μās βοηθούν να γελάσωμε με τον έαυτό μας.

Τρίτον, αποφεύγομε τον κίνδυνο — αν είμαστε μόνοι — να θεωρήσωμε τον έαυτό μας σαν κάτι το σημαντικό, ένω το γεγονός είναι, ότι είμαστε σημαντικοί όλοι. Έτσι, αποφεύγομε τον κίνδυνο του υπερτροφικού έγωισμού.

ΕΡ.: Και πώς μπορεί ο άνθρωπος να βρη καθοδήγηση;

ΑΠ.: 'Η απάντησις είναι απλή... Θα την ζητήση... "Αν την θέλωμε στ' αλήθεια, αν την χρειαζόμαστε, το μόνο που έχομε να κάμωμε, είναι να ζητήσωμε ειλικρινώς και να περιμένωμε ήρεμως. Μια Ίνδικη παροιμία λέγει: «Όταν ο έρευνητής είναι έτοιμος, θά φθάση ο οδηγός».

Μόλις έκυκλοφόρησε:

ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΕΓΑΛΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

ΚΑΙ

ΜΕΓΑΛΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ

ΣΤΗΝ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Δρχ. 250

«Σχέδιον Κύκλωψ»

Στους «Τάϊμς» τοῦ Λός Άντζελες ἐδημοσιεύθη ἄρθρο τοῦ Ἰσαάκ Ἀσίμοφ (συγγραφέως ἔργων ἐπιστημονικῆς φαντασίας) γιὰ τὴν ἀνάγκη διερευνήσεως τοῦ διαστήματος σὲ μεγάλο βάθος (μέχρι 1.000 ἐτῶν φωτός = 9469 τρισεκατομμύρια χιλιόμετρα). Θὰ ἐχρειάζετο ἓνα ἐκτεταμένο τόξο ραδιοτηλεσκοπίων, πού θὰ στοιχίζε ὄχι λιγώτερο ἀπὸ 100 δις. δολλαρίων γιὰ ἔρευνες ἐπὶ 20 ἔτη περίπου. Τὸ ποσὸν δὲν εἶναι «φοβερό», ἂν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι γιὰ τοὺς ἐξοπλισμοὺς διαπανῶντα: 400 δις. δολλάρια ἐτησίως.

Κι' ἂν δὲν θροῦμε τίποτε; Στὴν ἐρώτησιν αὐτὴ ἀπαντᾷ ὁ Ἀσίμοφ: «Ἀκόμη καὶ ἂν δὲν θροῦμε τίποτε — οὔτε ἕχνος πολιτισμοῦ — κάτι θὰ ἔχουμε ἐπιτύχει».

Πρῶτα - πρῶτα, ἡ ἴδια ἡ προσπάθεια νὰ κατασκευάσουμε τὸν ἐξοπλισμὸ γιὰ τὸ Σχέδιο Κύκλωψ θὰ μᾶς μάθει: πολλὰ πράγματα γιὰ τὴ ραδιοτηλεσκοπία καὶ θὰ προωθήσει: σὲ μεγάλη ἔκτασιν αὐτὸν τὸν κλάδο, προτοῦ καὶ γίνῃ: ἡ πρώτη παρατήρησιν τοῦ οὐρανοῦ.

Ἔπειτα, εἶναι ἀδύνατον νὰ

χρησιμοποιήσουμε τόση καινούργια πείρα, καινούργια ἀντίληψη, ἐπιμονὴ καὶ δύναμη, καὶ νὰ μὴν ἀνακαλύψουμε γιὰ τὸ Σύμπαν ἔνα σωρὸ σπουδαῖα πράγματα, πού δὲν θὰ ἔχουν καμιά σχέση μὲ τοὺς προηγμένους πολιτισμοὺς. Ἀκόμη καὶ ἂν δὲν κατορθώσουμε νὰ ἀνακαλύψουμε σήματα, δὲν θὰ ἐπιστρέψουμε ἀπ' αὐτὸ τὸ καθήκον μὲ ἄδεια χέρια.

Ἡ ἀναζητήσιν ἐξωγήινων πολιτισμῶν δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς δλάψει, οὔτε καὶ νὰ μᾶς εἶναι ἀχρηστή. Μπορεῖ μόνο νὰ μᾶς βοηθήσει: ἐμᾶς τοὺς γήινους, καὶ ἔσως σὲ ἀπέραντη ἔκτασιν.»

Ἵπερνεφέλωμα

Ἐν τῇ μεταξῦ, ὁ καθηγητῆς Τζώρτζ Σμούζ, τοῦ Παν)μίου τῆς Καλιφόρνιας δήλωσε, ὅτι: «Ἡ Γῆ μας, ὁ Ἥλιος μας καὶ ὁλόκληρος ὁ Γαλαξίας, στὸν ὁποῖο ἀνήκουμε, κινεῖται μέσα στὸ Διάστημα μὲ ταχύτητα 1,6 ἑκατ. χιλιόμετρων τὴν ὥρα, δεχόμενος τὴν ἑλξιν ἐνὸς τεράστιου νεφελώματος Γαλαξίων.

Ὁ Ἀμερικανὸς ἐρευνητῆς ὑπογράμμισε, ὅτι: αὐτὸ τὸ ὑπερνεφέλωμα θὰ πρέπει νὰ περιέχει ἑκατομμύρια Γαλαξίων, πού ὁ καθένας τους θὰ ἀποτελεῖται: ἀπὸ δι-

σεκατομμύρια άστεριών, σε αντίθεση με τὸ νεφέλωμα τοῦ δικού μας Γαλαξία, πὸν περιέχει μόλις 15 περίπου Γαλαξίες.

Σύμφωνα με τοὺς πρώτους υπολογισμούς, τὸ νέο υπερνεφέλωμα θὰ πρέπει νὰ ἔχει ἕκταση τουλάχιστον δύο δισεκατομμυρίων ἐτῶν φωτὸς — ἐν ἑτος φωτὸς ἰσοδυναμεῖ με 9,4 τρισεκατομμύρια χιλιόμετρα — καὶ μάζα ἴση με τὸ 1% ὁλόκληρης τῆς μάζας τοῦ Σύμπαντος. Οἱ ἀριθμοὶ αὐτοί, κατὰ τὸν Ἀμερικανὸν καθηγητὴ, θὰ μπορούσαν νὰ ἐπηρεάσουν τὶς θεωρίες γιὰ τὴν κατασκευὴ τοῦ Σύμπαντος, «γιατὶ ἓνα τέτοιο υπερνεφέλωμα σίγουρα θὰ πρέπει νὰ ἔχει τὶς ρίζες του στὴ θεωρία τῆς μεγάλης ἐκρήξεως». Ὅπως εἶναι γνωστὸ, ἡ μέχρι τώρα ἐπικρατέτερη θεωρία γιὰ τὸν σχηματισμὸ τοῦ Σύμπαντος εἶναι ὅτι μιὰ συγκεντρωμένη πύρινη μάζα ἐξερράγη, καὶ τὰ κομμάτια της πὸν ἐκτοξεύθηκαν πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις, σχημάτισαν τὸ Σύμπαν.

Ἡ θανατικὴ ποινὴ

Κατὰ τὴ διάρκειαν δημοσίας συζητήσεως στὴν αἴθουσα τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου Ἀθηνῶν, με πρωτοβουλία τῶν ἐδρῶν Ποινικοῦ Δικαίου τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἑταιρίας Ἑγκληματολογίας καὶ συναφῶν ὀργανώσεων, γιὰ τὴν κατάργησιν τῆς θανατικῆς ποινῆς, ὑπεστηρίχθησαν, μεταξύ ἄλλων, οἱ ἀκόλουθοι ἀπόψεις:

Δ. ΣΠΙΝΕΛΛΗΣ (Καθηγητὴς Νομικῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς

Θράκης): «Ἡ ἐκτέλεση τῆς θανατικῆς ποινῆς εἶναι θέβαιο κακό, πὸν γίνεται γιὰ τὸ ἀθέβαιο καλὸ τῆς ἀποτροπῆς τοῦ ἐγκλήματος. Στὸ ἐπιχείρημα αὐτό, οἱ διατηρητὲς τῆς θανατικῆς ποινῆς ἀντιτάσσουν ὅτι ἡ ἐκτέλεσὴ της «ἀγρηστεύει» τὸν ἐγκληματία.

ΛΛΙΚΗ ΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ - ΜΑΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ (πρύτανις τῆς Παντείου): Ἡ σύγχρονη ἐγκληματολογία ἔχει ἐπιχειρήματα πέρα ἀπὸ τὰ συναισθήματα. Ὁ ἐγκληματίας πὸν διαπράττει φόνο, ἔχει βαθιὰς ψυχικὲς διαταραχῆς, ζητεῖ διέξοδο καὶ θεωρεῖ συνήθως τὸν ἄλλο ἢ τοὺς ἄλλους ὑπεύθυνους γιὰ τὰ δεινά του. Εἶναι μιὰ ἀρρωστημένη κατάσταση, πὸν δὲν διορθώνεται με τὴν ἐπιβολὴ τῆς θανατικῆς ποινῆς. Ἀπόδειξη, ὅτι ὁ ἐγκληματίας πὸν διαπράττει φόνο, δύσκολα ὑποτροπιάζει. Μιὰ ἔρευνα πὸν ἔγινε στὴν Καλιφόρνια, ἀπέδειξε ὅτι στοὺς 100 πρώην καταδίκους, ὑποτροπίασαν ἀπὸ τοὺς ληστὲς 21%, τοὺς κλέφτες τὰ 26% καὶ κανένας ἀπὸ τοὺς φονιάδες. Οἱ χῶρες, ὅπου δὲν ἐφαρμόζεται ἡ θανατικὴ ποινὴ, ἔχουν τὴ λιγότερη ἐγκληματικότητα, ἀν καὶ γιὰ μὲνα ἡ ἐγκληματικότητα εἶναι ἀποτέλεσμα ὅλου τοῦ κοινωνικοῦ, πολιτικοῦ καὶ οικονομικοῦ συστήματος, καθὼς καὶ τῆς πολιτιστικῆς στάθμης μιᾶς χώρας. Πιστεύω ὅτι ἡ θανατικὴ ποινὴ ὄχι μόνο δὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ ἐξαγριώνει τὸν ἄνθρωπο.

ΕΠΙΔΕΙΞΗ ΔΥΝΑΜΕΩΣ

Ὁ κ. Γ. Α. ΜΑΓΚΑΚΗΣ (καθηγητὴς τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν):

Πιστεύω ότι ή θανατική ποινή είναι ή πιό δραστική επίδειξη τής δύναμης τής εξουσίας, κάτι που άρμόζει μόνο στις αυταρχικές και καταπιεστικές κοινωνίες. Τό δικαίωμα τής ζωής είναι άπόλυτο. Οί άνθρωπινες άξίες προϋποθέτουν φυσική ύπαρξη.

Έτσι, άυτονόητο θεμέλιο τής άξίας του άνθρώπου και των άτομικών δικαιωμάτων, είναι τό «δικαίωμα στη ζωή», που σαν λογική άκριώς και πρακτική προϋπόθεσή τους, είναι κι' αυτό συνταγματικά κατοχυρωμένο, έστω κι' αν σαν άυτονόητο δέν μνημονεύεται στο Σύνταγμα ρητά. Αυτό έμως τό «δικαίωμα στη ζωή» και τήν άξία του άνθρώπου που αυτό στηρίζει, προσβάλλει ή θανατική ποινή. Η νομοθετική έπομένως πρόβλεψη τής ποινής αυτής είναι αντίθετη προς τήν πρωταρχική ύποχρέωση τής πολιτείας, που συνίσταται σύμφωνα με τήν διάταξη του άρθρου 2 § 1 του Συντάγματος στο σέβασμό και στην προστασία τής άξίας του άνθρώπου. Γι' αυτό τό λόγο, ή θανατική ποινή, είναι αντισυνταγματική.

Ο κ. ΣΑΒΒΑΣ ΑΓΟΥΡΙΔΗΣ (καθηγητής Θεολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών) : Οί θεολόγοι, έριμνεύοντας τό γράμμα και τό πνεύμα τής Καινής Διαθήκης, τάσσονται εναντίον τής θανατικής ποινής. Δέν πρέπει νά κυριολεκτούμε με τή φράση στο «πύρ τό αίώνιο». Όταν μιλάμε για τή μέλλουσα κρίση, δέν έννοούμε τήν κηταδίκη του άνθρώπου, άλλ' ότι με τή δόξα του Θεού πολλοί θά χαρούν — και αυτός είναι ο πα-

ράδεισος, και άλλοι θά λυπηθούν — και αυτή είναι ή κόλαση. Ο χριστιανισμός έχει ευρύτερη αντίληψη για τήν ανθρώπινη ζωή. Ο Χριστός δέν ήρθε νά πάρει, αλλά νά δώσει ζωή.

Μετενσάρκωσις;

Μήπως ή θεωρία τής Μετενσάρκωσης προσφέρει εξήγηση; Τό έρώτημα είναι, τί συμβαίνει με' ένα παιδί πέντε έτών, που μιλάει πέντε γλώσσες, παίζει βιολι και θγάζει τετραγωνικές ρίζες, γενικά ένα παιδί - θαύμα.

Τήν ιστορία του έδημοσίευσε ή «Καθημερινή» (25 Δεκ.) από άρθρο του Μπρους Κάμπλ στην «Νταίηλυ Έξπρές» του Λονδίνου.

Τό παιδί ζή σε μιá πόλη τής ανατολικής άκτής των Η.Π.Α. Ο πατέρας του είναι δάσκαλος, ή μητέρα του ίατρός.

Ο Μάικλ — αυτό είναι τό συμβατικό του όνομα — τριών μηνών έλεγε «μπαμπά» και «μιαμά». Ήταν πέντε μηνών όταν άρχισε νά σχηματίζει φράσεις, που αποτελούντο από τρεις λέξεις.

Όταν δέν είχε κλείσει ακόμα τά δυό του χρόνια, προκάλεσε κατάπληξη σε ύπαλλήλους ενός γραφείου, όταν μπαίνοντας τούς είπε: Βλέπω πως έχετε έδω μιá μηχανή του καφέ, μάρκας Νεοέλκο».

Άρχισε νά διαβάξει άγγλικά όταν ήταν 13 μηνών. Γρήγορα μιλούσε πέντε γλώσσες, από τις όποιες μπορούσε νά διαβάξει στις τρεις. Στα τρία του χρόνια, ήξερε πρόσθεση, άφαιρέση, πολλαπλασιασμό, διαίρεση και τετραγωνικές

ρίζες. Τεσσάρων χρονών έπαιζε διολί. Ώστόσο, σ' ώρισιμένα πράγματα είναι πολύ μικρός για τήν ηλικία του. Για παράδειγμα, ακόμη κοιμάται συντροφικά με τὸ ἀρκουδάκι του. Καί όταν ήταν τριῶν ἐτῶν, ἡ μητέρα του τὸν θήλαζε ακόμη. Καί, για τήν ηλικία του, μπορούμε νά πούμε πώς είναι μέτριος στὸν τομέα τῶν σπέρ και στὸ τρέξιμο.

Και πάλι ἡ «καῦσις»

Με τὸ θέμα τῆς καύσεως τῶν νεκρῶν ἀσχολεῖται και πάλι ὁ Ἰατρογεγῆτης τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Χαρ. Γαλανόπουλος, ἱατρός γυναικολόγος (Σκουφᾶ 64) σὲ ἐπιστολή του πρὸς τήν «Ἀκρόπολι» (4. Νοεμ.).

«Σήμερα — γράφει — τὸ πρόβλημα είναι ὀξύτερο και ὀλονέν θά ὀξύνεται περισσότερο. Ἔνας τάφος στὸ Α' νεκροταφεῖο ἔφθασε νά τιμᾶται 900.000 δρχ. και μετὰ λίγα χρόνια θά είναι ἀκριβότερος ἀπὸ ἕνα διαμέρισμα πολυκατοικίας, δεδομένου ὅτι κάθε χρόνο εἰσβάλλουν στὸ κλεινὸν ἄστου ἀπὸ τίς ἐπαρχίες μυριάδες νέοι κάτοικοι. πὸ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἰσῦται με τούς κατοίκους τῆς Πάτρας.

Ἀκόμα και τὰ ἱερὰ κόκκαλα τοῦ ἐκ τῶν πρωταγωνιστῶν τοῦ '21, πὸ μᾶς χάρισαν τήν Ἐλευθερία, Α. Ζαΐμη, ἐξεβλήθησαν θάναυσα ἀπὸ τὸν τάφο του στὸ Α' Νεκροταφεῖο.

Ὅπως ἀπέδειξε ἡ Ἐπιστήμη, Ἰατροδικαστική Ἐντομολογία, τὸ πτώμα μετὰ τήν ταφή ἀποσκελετοῦται μέσα σὲ τρία χρόνια, ἀπὸ

χιλιάδες σκώληκες, πὸ ἐφορμῶν κατὰ ἀλλεπάλληλα σιγήνη. Τὸ σαρκίο, ὅπως λέει και τὸ ρητό, μεταβάλλεται σὲ «σκωλήκων θρώμα». Μέχρι πρὸ ὀλίγων δεκαετηρίδων, κανεὶς δὲν ὑποπτευόταν τήν φρικιαστική αὐτὴ ἐξεργασία τῶν νεκρῶν.

Ἐπικαλεῖται τήν γνώμη τοῦ ἀειμνήστου θεολόγου καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, Γρ. Παπαμιχαήλ, ὅτι τὸ «γῆ εἶ και εἰς γῆν ἀπελεύσει», δὲν νοεῖται ὡς ἐνδειξι ἐνταφιασμοῦ, ἀλλὰ ἔχει εὐρύτερη σημασία: ὁ ἄνθρωπος, κατὰ τήν ὕλική του ὑπόστασι, ἐνοῦται με τὸ ἴδιο ὕλικὸ στοιχεῖο ἀπὸ ὅπου προήλθε· ἀλλὰ τὸ ἴδιο συμβαίνει σὲ τελευταία ἀνάλυσι και με τήν καῦσι. Κατ' αὐτήν, τὰ ὕλικὰ ὀργανικὰ στοιχεῖα τοῦ σώματος δὲν ἐξαφανίζονται, ἀλλὰ ἐνοῦνται με τὸ ὀξυγόνο, πὸ ἀποτελεῖ ἀναπόσπαστο τμήμα τῆς γῆς. Ἐὰν ἐριμνεύαμε στενά τήν φράσι αὐτή, τότε ἡ θεία βούλησι δὲν θά ἐκπληρωνόταν για μεγάλο ἀριθμὸ ἀνθρώπων και πολλῶν ἀγίων, πὸ ἐκάησαν στή φωτιά ἡ ἐπνίγησαν στή θάλασσα ἡ ἐγκατελείφθησαν στὰ πεδία τῶν μαχῶν.

Ἐπίσης, ἐπικαλεῖται τήν γνώμη τοῦ θεολόγου καθηγητοῦ και Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Παν. Μπρατσώτη, ὁ ὁποῖος, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀποτεφρώσεως τοῦ νεκροῦ τοῦ Δημητρίου Μητροπούλου, ἔγραψε ὅτι, «ὅσον ἀφορᾶ εἰς τήν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν, οὔτε τὸ δόγμα οὔτε ἱερός τις κανὼν ἡ ἐγκύκλιος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀπαγορεύει τήν καῦσι». (Καθημερινή 13.11.60).

Καταλήγοντας, ἔγραψε:

«Στὴν Εὐρώπη καὶ Ἀμερική, ἢ καὺσις γίνεται μὲ τὴν ἄδεια τῆς Ἐκκλησίας, Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ Διαμαρτυρομένων, ἀπὸ τοῦ 1876, κατόπιν ἐγγράφου ἐπιθυμίας τῶν ἐνδιαφερομένων. Οἱ εἰδικοὶ ἀποτεφρωτικοὶ κλίβανοι: τῶν συγχρόνων νεκροκαυτηρίων, κρεματωρίων, ἀναπτύσσουν θερμοκρασία 1.000 καὶ πλέον βαθμῶν Κελσίου, τὸ δὲ σῶμα μετὰ τὴν νεκρώσιμη ἀκολουθία ἀποτεφροῦται: ἐντὸς 30' λεπτῶν χωρὶς θόρυβου, ὀσμῆς ἢ καπνοῦ, ἢ δὲ στάκτη πέφτει: αὐτόματα στὴν τεφροδόχο λήκυθος, ποῦ κλείνεται: ἐριμητικά, ἀριθμῆται: καὶ τοποθετεῖται σὲ καλαίσθητο καὶ ἐπιβλητικὸ γῶρο, ἀφοῦ πρωτύτερα καταγραφοῦν στὰ βιβλία τὰ στοιχεῖα τοῦ νεκροῦ.»

Συζητῶντας τὶς ἀπόψεις αὐτές, ὁ διευθυντὴς τῆς «Ἀκροπόλεως» κ. Χρ. Φιλιππίδης, ἐσημείωσε:

«Εἶναι δύσκολο νὰ μὴ συμφωνήσῃ κανεὶς μὲ τὸν κ. Γαλανόπουλο. Καὶ ἀποροῦμε πῶς, ὡς τώρα, δὲν ἔχει ἀναπτυχθῆ εὐρύτερο κίνημα γιὰ νὰ ἐπιτραπῆ, προαιρετικῶς τουλάχιστον, ἢ καὺσις τῶν νεκρῶν.»

“Ορκος πάντοτε

Ἡ ὑποχρέωση τοῦ ὅρκου διατηρεῖται: — ἢ κοινοβουλευτικὴ ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης ἀπέρριψε τὴν πρόταση νόμου τοῦ βουλευτοῦ κ. Σ. Παπαθεμελιῆ περὶ καταργήσεώς του, ἀκόμη καὶ τὴν πρότάσή του νὰ ἐρωτηθῆ ἢ Ἐκκλησία.

Ὑποστηρίζοντας τὴν πρότάση

τοῦ ὁ κ. Παπαθεμελιῆς, εἶπε μετὰξὺ ἄλλων:

1. Ἡ ἀρχαία ἐλληνικὴ γραμματεία τὸν ἀποτίμησε σὰν προσβολὴ τῆς προσωπικότητος καὶ εἶναι: χαρακτηριστικὴ ἢ περίπτωσις ποῦ μνημονεύει: ὁ Μέγας Βασίλειος στὴν ὁμιλία του πρὸς τοὺς νέους, ὅπως «ἂν ἐξ ἐλληνικῶν ὠφελοῦντο λόγων», (10 - 14), τοῦ μαθητοῦ τοῦ Πυθαγόρα Κλινία, ὁ ὁποῖος εἶχε λαμβάνειν τρία τέλανεα καὶ προτίμησε νὰ τὰ χάσῃ, παρὰ νὰ ὀρκισθῆ (ἂν καὶ τὴν ἀλήθεια θὰ κατάρθετε).

2. Ἡ χριστιανικὴ ἀποψὶς καὶ ἰδιαίτερα ἡ ὀρθόδοξη διδασκαλία, στηρίζεται: στὴν σαφέστατη εὐαγγελικὴ ἐπιταγὴ Μαθαίσε ε', 34, «ἐγὼ δὲ λέγω ἡμῖν μὴ ὠμῶσαι: ὅλως καὶ ἔστω ὁ λόγος ὑμῶν ναὶ ναί, οὐ - οὐ», ἀξιῶνε: (δὲλεπε ἰδιαίτερα Ἰωάννου Χρυσόστομου ὁμιλία ΙΖ' στὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον), ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς νὰ μὴν ὀρκίζονται:, θεωρώντας τὴν ὀρκωμοσία βαρύτερο ἁμάρτημα. Ἡ ἀδρανοποίησις ὡς πρὸς τὸ σῆμειο αὐτὸ τῆς ἐπίσημης Ἐκκλησίας δὲν δημιουργεῖ ἀντίθετον κανόνα.

Ὁ κ. Ὑπουργὸς Δικαιοσύνης ἐδήλωσε ὅτι δὲν δέχεται: (γιὰ λόγους σκοπιμότητος προφανῶς), τὴν κατάργησιν τοῦ ὅρκου.

Κατὰ τοῦ ἀντισημιτισμοῦ

Στὸ πρόσφατο Συνέδριον τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν, στὰ Χανιά τῆς Κρήτης (18—25 Ὀκτωβρίου 1979), στὸ

όποιο μετείχαν οι Αυτόκεφαλες Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες τῆς Εὐρώπης, οι Προτεσταντικές και ἡ Ἀγγλικανική Ἐκκλησία, ἐλήφθη ἀπόφασις πού ἀφορᾷ τίς σχέσεις και τίς προοπτικές συνεργασίας μεταξύ Χριστιανῶν και Ἰσραηλιτῶν στήν Εὐρώπη.

Τὸ κείμενο τῆς ἀποφάσεως ἐχει ὡς ἐξῆς:

«Αἱ Ἐκκλησίαι ὀφείλουν νὰ ἀντισταθοῦν στίς ἀντισημιτικές τάσεις, ὅπουδήποτε στήν Εὐρώπη ἐκδηλώνονται και νὰ εὐνοήσουν τίς ἀδελφικές σχέσεις μεταξύ χριστιανῶν και Ἰσραηλιτῶν τῆς Εὐρώπης, ἐπίσης νὰ ἐμβαθύνουν τὸν θεολογικὸ διάλογο μὲ τὸν Ἰουδαϊσμό.»

Στὸ Συνέδριο ἔλαβε μέρος και ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, μὲ τέσσαρες ἀντιπροσώπους, μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Μητροπολίτη Περιστερίου κ. Χρυσόστομο.

Ἔπιθετικὸς καὶ ζῶα

Στὸ Μαίριυλαντ (ἔγραψε ἡ «Καθημερινή», 15 Ἀπρ.), τῶν Η.Π.Α., λειτουργεῖ τὸ πρῶτο... ΜΙΚΤΟ νεκροταφεῖο, ὅπου γίνονται δεκτοὶ και ἄνθρωποι και ΖΩΑ. Ἀρχικῶς, ἀφιερωμένο μόνο στὰ ζῶα, μὲ 8.000 μικροὺς τάφους σκυλιῶν και γατιῶν, δέχθηκε τὴν πρώτη παράκληση μιᾶς κυρίας, πού ζητοῦσε νὰ ταφεῖ πλάι στὸ σκύλο τῆς. Ἡ αἴτηση ἔγινε δεκτή και ἀπὸ τότε 8 ἀκολούθησαν... Ἕνας ἄνδρας μάλιστα, ζήτησε ἡ στάχτη του νὰ τοποθετηθεῖ ΜΑΖΙ μὲ τὴν στάχτη τοῦ σκύλου του!

Γιατί ἔτσι; Ἄνθρωποι και ζῶα δὲν ζοῦνε μαζί; Ἡ δὲ τύχη τῶν σωματίων εἶναι ΚΟΙΝΗ. Γιὰ τὴν ψυχὴ ἢ τὸ πνεῦμα ὑπάρχουν διστάμενες ἀπόψεις...

Ἔπιθετικὸς

ἢ ἀντεπίθεσις;

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου «Στέγη Ζῶων, ὁ Ἄγ. Φραγκίσκος Ἀσίζης» κ. Γεώργιος Κατραμπασᾶς, ἰατρός Q.P.A. (Λυκαβητοῦ 12), ἔγραψε («Καθημερινή», 17 Αὐγ.), σχετικὰ μὲ τὴν «ἐπιθετικότητα» τῶν ἀδεσπότην σκυλιῶν, κατὰ τῶν ὁπίων, ἀνηγγέλθη, ὅτι ὀργανώθηκε ἐκστρατεία ἐξοντώσεως:

Στὴν πραγματικότητα, πρόκειται γιὰ ὀμάδες ἀπὸ δυστυχισμένα τετράποδα πού ἐγκατελείφθησαν ἀπὸ τοὺς ἀνεύθυνους ἰδιοκτῆτες τους στήν τύχη, ἢ γιὰ τὴν ἐκείνοι ἐφυγαν ἢ γιὰ τὴν ἀπλῶς βαρέθηκαν νὰ τὰ κρατοῦν κοντὰ τους. Τὰ σκυλιὰ αὐτὰ ἀπὸ τὴ μιὰ στιγμή στήν ἄλλη βρέθηκαν στοὺς πέντε δρόμους, γυρίζουν σὰ χαμένα και πλησιάζουν τοὺς ἀνθρώπους σπρωγμένοι ἀπὸ τὸ ἔνστικτο τῆς αὐτοσυντηρήσεως πού ὑπάρχει σὲ κάθε ζωντανὸ ὀργανισμό ἢ και ἴσως ἀπὸ τὴν ἀφέλεια πού ἔχουν νὰ ἐμπιστεύονται τὸν ἄνθρωπο και νὰ ἐλπίζουν ὅτι ἐκεῖνος θὰ τοὺς δώσει λίγη τροφή.

Συγκροτοῦνται σὲ ὀμάδες γιὰ νὰ νοιώθουν περισσότερο προστατευμένα τὸ ἕνα κοντὰ στὸ ἄλλο και κυκλοφοροῦν περισσότερο τὴ νύχτα γιὰ τὴν μέρα και εἶναι πολὺ ὁ ἥλιος τοῦ καλοκαιριοῦ και γιὰ τὴν πολὺ γρήγορα κατάλαβαν ὅτι

τις περισσότερες φορές έχει ό-
που πήγαν να ζητήσουν κανέ-
να κόκκαλο, ή κανένα ξεροκόμ-
ματο ψωμί, ή απάντηση τούς δό-
θηκε με την κλωτσιά, το ξύλο
και την πέτρα.

Σκεφθείτε το λιγάκι και δείτε
αν υπάρχει καμιά ουσιαστική
διαφορά ανάμεσα σ' αυτά τα
πλάσματα και τα πεινασμένα
πουλάκια που έρχονται στα πα-
ράθυρά μας το χειμώνα μήπως
βρούν λίγα ψίχουλα στο περβά-
ζι. Έκείνα τα λυπόμαστε, τα
σκυλάκια γιατί όχι; Είναι άγρια
και επιθετικά τα σκυλιά αυτά;
Στις 99% των περιπτώσεων, ο
σκύλος δεν επιτίθεται, απλώς
άντεπιτίθεται και πάλι
από ένστικτο αυτοσυντηρήσεως,
δταν τον χτυπήσουμε έμεις πρώ-
τοι ή από κάποιο συναίσθημα
καθήκοντος όταν είναι φύλακας
σε ένα σπίτι και μπει μέσα κά-
ποιος άγνωστος που τον θεωρεί
υπόπτο. Και στην περίπτωση
αυτή άμύνεται πάλι.

Και όμως, αυτόν τον φύλακα
των σπιτιών μας, αυτόν τον σύγ-
τροφο των περιπάτων μας και των
παιχνιδιών των παιδιών μας,
αυτό τον οδηγό των τυφλών, αυ-
τό το ανεξίκαχο πλάσμα που μάς
κοιτά με λατρεία και κουνάει την
ουρά του από χαρά μόλις το
πλησιάσουμε με λίγη στοργή, οί-
μισοί από μάς το πετάμε άσπλα-
χνα στο δρόμο μόλις το βαρε-
θούμε και από κει και πέρα οί-
 άλλοι μισοί το κυνηγάνε με κά-
θε μέσον από τα πιό πρωτόγονα

και σκληρά ως το πιό μοντέρνα
(βλέπε νεοαποκτηθέντα όπλα
εύθανασίας).

Μ' αυτά τα τελευταία, λοιπόν,
όπλα θα ξεκινήσουν σε λίγο έ-
ναντιόν των σκυλιών τα «γεν-
ναία» άποσπάσματα των κεφαλο-
κυνηγών, για να τα έξολοθρεύ-
σουν. Και όλα αυτά, ενώ προσ-
παθούμε να καλλιεργήσουμε στα
παιδιά μας εύγενικά συναισθή-
ματα αγάπης για όλα τα ζωντα-
νά πλάσματα, με την έλπίδα
της δημιουργίας μιās νέας γε-
νιας λιγότερο θάναυσης και βί-
αιης από τη σημερινή.

«Τά σκυλάκια»

Διαβάσαμε στην «Καθημερινή»
(4 Δεκ.) στη στήλη των δωρε-
ών:

«Τά σκυλάκια της «Στέγης
Ζώνων Αγίου Φραγκίσκου» κατέ-
θεσαν άπ' ευθείας όρχ. 5.000 για
τά παιδάκια της Καμπότζης
(Τράπεζα Πίστewς, Λογ) σμός
603, διπλ. 292774) 79. Τηλ.
82.18.866, - 67.13.228).»

Κανένας δέν άμφιβάλλει για τα
τροφερά αισθήματα που τρέφουν
τά σκυλάκια για τα παιδάκια
(και τ' άνάπαλιν). Έπαμένως, έ-
κεινοι που είχαν την σκέψη της
πρωτότυπης δωρεάς, εξέφρασαν
μιά πραγματικότητα, τόσο παρα-
γνωρισμένην δυστυχώς: ότι ή
ζωοφιλία και ο άνθρωπισμός έλ-
ναι ένα.

Ο ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

Μεταξύ μας

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

Τὰ Γραφεία τοῦ «Ἴλισου», Δραγατσανίου 6, ὄροφος 6ος, (Πλατ. Κλαυθμώνος), εἶναι ἀνοικτὰ καθημερινῶς πλὴν Σαββάτου, 9-12.30 π.μ. Τηλ. Γραφείων 3246 837.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

Παρακαλοῦμεν, ἀποστέλλετε μὲ ταχυδρομικὴν ἢ τραπεζικὴν ἐπιταγὴν εἰς τὴν διεύθυνσιν: «Κωστὴν Μελισσαρόπουλον, Δραγατσανίου 6, Ἀθήνας, 122». Ἀποστολαὶ μὲ τραπεζικὰς ἐντολὰς μᾶς δυσκολεύουν.

ΑΛΛΑΓΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΝ

Τεύχη ἀποσταλέντα στοὺς κατωτέρω συνδρομητὰς μας, ἐπεστράφησαν ἀπὸ τὸ Ταχυδρομεῖον μὲ τὴν σημείωσιν: «μετώκησε» ἢ «ἀγνωστος». Παρακαλοῦνται ὅσοι τοὺς γνωρίζουν νὰ τοὺς εἰδοποιήσουν, ἢ νὰ μᾶς δώσουν τὰς διευθύνσεις των:

ΑΘΗΝΩΝ

Νικ. Βασιλειάδης, Ἀργυροκάστρου 29, Παπάγου.

Γεώργ. Δελῆς, Λεωφ. Ἀθηνῶν 59—61.

Παν. Διάμεσης, Μοσχονησίων 6, Γεώργ. Κατσιρντάκης Πάτμου 24,

Ἀπ. Κολτσιδόπουλος, Σταδίου 51,

Βαλ. Κρυσάρη, Κηφισίας 118α,

Δικαία Μαλούχου, Μελισσοῦ 16,

Μαργ. Μαρίνου, Κηφισίας 108,

Ἐλπίς Μπέρτου, Ἐθνικὴ Τράπεζα,

Οἶκ. Ξενάκη, Ὑδρας 6,

Φρεῖδ. Παγιατάκη, Ἀλκινόου —

Κων/λεως,

Εὐ. Πετρουλάκης, Θήρας 86,

Κατ. Φράγκου, Σεβαστουπόλεως

32,

Ἀνδρ. Χάλαρης, Ἐθνικὴ Τράπεζα.

ΕΠΑΡΧΙΩΝ

Ἄνδρ. Ἀγγελάκης, Σολωμοῦ 19, Χανιά.

Ἰω. Ἀγγελόπουλος, Ἄνδρος
Γεώργ. Ἀδαμίδης, Βενιζέλου 121, Δράμα

Ἐλ. Βαμβακούση, Δ. Γούναρη 5, Θεσσαλονίκη

Χρ Βρυώνης, Πασίωνος 8, Μέγαρο Σπυρ. Ζώχιος, Τρικούπη 10, Βόλο

Ἰάσ. Καραδημητρίου, Γαλάτῃ 10α, Λάρισα

Χρ. Μιχιδόπουλος, Κοραῆ 1, Ἡράκλειον

Ἄντ. Παπαδάκης, Κατελάκη 2, Ἡράκλειον

Δρακ. Σαραντέας, Βενιζέλου 47, Χαλκίδα

Δημ. Τσακίρης, Μακεδονίας 79, Θεσ/νίκη

ΕΓΚΑΤΕΛΕΨΑΝ ΤΟΝ ΓΗΙΝΟΝ ΒΙΟΝ

Μερόπη Βασιλικῶ Θεσσαλονίκη
Διονύσιος Βορίσης Πάτραι

Κ. Κωνσταντινίδης Ἀθήναι

Χρ. Μπόμπος »

Παν. Οἰκονομόπουλος Σύρος

Ἄλ. Χατζηθανασίου Θεσ/νίκη

Κων. Παπαϊωάννου Ἀθήναι

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

Πετρούλα Ἀλ. Παναγιωτίδου. Ἀναδρομές. Ἀθήνα 1979.

Α. Γ. Ἀσημάκης: Γιώργος Ἀσημάκης, ὁ δημοσιογράφος, ὁ λόγιος. Ἀθήνα 1979.

Σπύρος Παπαδαντώνης Μέθεξη (ποιήματα), 1979.

Ζαχος Κώνστας Ποιήματα Θεσσαλονίκη 1979.

Σαρ. Παυλέας: Ὕμνος στὸν ἥρωα Κωνστ. Δαδάκη (ποιήματα). Θεσσαλονίκη 1979.

Ίδιοκτήτης: Έκδόσεις «Ίλι-
σός» Συν.Π.Ε., Δραγατσάνιου
6. Έκδοτης - Διευθυντής: Κω-
στής Ν. Μελισσαρόπουλος,
Πλατ. Έθνικής Τραπέζης 3,
Φιλοθέη. Προϊστάμ. Τυπογρα-
φείου: Ε. Σωτηρόπουλος &
Σία, Κερασινίου 72, Τ.Τ.
209-Τηλ. 5224728.

Τιμή τεύχους δρχ. 50
Αθήναι, Ίαν. - Φεβρ. 1980

Νικ. Μούλιας: Ή Έλληνική παρά-
δοση στη σύγχρονη πορεία μας.
Γιάννενα 1979.

Γεώργ. Αναστασόπουλος: Άνοικτη έ
πιστολή προς τους Έλληνας και
τάς Έλληνίδας

Άνδρ. Κυριακόπουλος: Ή διεθνής
όργάνωση εργασίας έξήντα χρό-
νια από την ίδρυσή της. Αθήνα
1979.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Άχα κὰ Χρονικά (Ίούλ. - Σεπτ.),

Ήπειρωτική Έστία (Ίούλ. - Αύγ.)

Σταθμοί (Ίούν. - Ίούλ. - Αύγ.)

Πνευματική Κύπρος (Σεπτ.)

Κρητική Έστία (Σεπτ. - Ίοκτ.)

Βωμός Τέχνης (Σεπτ. - Ίοκτ.)

Περιοδικό Έλληνίδων Βορ. Έλλά-
δος (Σεπτ. - Ίοκτ.)

Έλεύθερη Σκέψη (Σεπτ. - Ίοκτ. -
Δεκ.).

Σύγχρονη Σκέψη (Ίοκτ. - Νοέμ.).

Ισραηλινά Νέα (Ίοκτ.)

Χρονικά (Νοέμ.)

Άνοικτοί Ίορίζοντες (Ίοκτ.)

Λαογραφική Κύπρος (Σεπτ. - Δεκ.)

Σύμωνα (Ίοκτ. - Δεκ.)

Πολιτικό Κριτήριο (Νοέμ. - Δεκ.)

Κρίκος (Νοέμ. - Δεκ.)

Τριφυλιακή Έστία (Νοέμ. - Δεκ.)

Κρητικό Βήμα (Δεκ.)

Ίο Φυσιολατρής (Ίαν. - Φεβρ.)

ΒΙΒΛΙΑ ΕΙΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΝ

Ευάγ. Ψαράς, Βιβλιοπωλείον, Πλατ.
Ίπποδρομίου 10, τηλ. 265-042

ΒΙΒΛΙΑ ΕΙΣ ΚΥΠΡΟΝ

Άντ. Στυλιανού, Βιβλιοπωλείον,
Σαριπόλου 15, Λεμεσός

ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ

ΘΕΜΑΤΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Τυχάνω από μακρού συνδρομη-
τής του ώραιου περιοδικού σας και
βλέπω, με ίκανοποίησιν, την παρά-
θεσιν διαφόρων άποψεων, επί των
όποιων, κατ' έλευθεραν κρίσιν και
συνείδησιν, δύναται τις νὰ λάβη
θέσιν. Άς μου έπιτραπή, λοιπόν,
νὰ διατυπώσω την διαφωνίαν μου
προς όσα προτείνουν τινές έν σχέ-
σει προς την Εκκλησίαν (σελ. 256-
257 του τεύχους 134, Σεπτεμβρί-
ου - Ίοκτωβρίου 1979):

α) ΧΩΡΙΣΜΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ -
ΚΡΑΤΟΥΣ. Μή λησμονώμεν ότι,
εις ζοφερὰς στιγμάς του Έλληνικού
Έθνους, ή Έκκλησία συνετέλεσεν
εις την διάσωσιν αυτού. Τοῦτο άπο-
δεικνύει την αναγκαιότητα συσφιγ-
ξεως, μάλλον, η χαλαρώσεως του
μεταξύ των δεσμού.

β) ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΓΑΜΟΣ: Ού-
δεις λόγος συντρέχει νὰ χαθῆ μία
ώραία παράδοσις, εις βάρος της έλ-
ληνικής οικογενείας. Δέν άρνούμαι
ότι, και οι Ίεράρχαι μας τὸ παρα-
κάνουν με την επίμονον αντίδρασιν
των εις τὸ αυτόματον διαζύγιον.
Μία ακρότης όμως, δέν είναι φρόνι-
μον νὰ αντιμετωπίζηται με άλλην
ακρότητα.

γ) ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙ-
ΟΥ. Τὸ παιδρὸν θέαμα, τὸ όποίον
παρουσιάζουν τὰ κρατικά έγγρα-
φα, μετὰ την καθιέρωσιν της οὔτω
καλουμένης «δημοτικής», δέν νομι-
ζω ότι πρέπει νὰ μάς ένθαρρύνη εις
έπέκτασιν του μέτρου και εις τὸ Εύ-
αγγέλιον.

Γενικώς ειπείν: τὸ κακαόδενδρον
είναι ώραιον, αλλά διὰ την Άφρι-
κήν. Τυχὸν μεταφύτευσίς του θὰ έ-
χη άτυχή — και ὄχι καρποφόρα —
άποτελέσματα

Πολίτης συλλογιζόμενος
(Λυπούμαι διότι έχω λόγους, οι
όποιοι μου έπιβάλλουν νὰ μην ύπο-
γράψω έπωνύμως)

Σ η μ «ΙΛΙΣΟΥ»: Έχετε, ό-
μως και λόγους νὰ μην ύπογράψετε
την έπιστολήν, άποκλειστικώς προς
γνώσιν ήμών και ὄχι προς δημοσιευ-
σιν του όνόματός σας;

Ὁ γλύπτης Νικόλας

Ὁ γλύπτης Νικόλας — ὁ ὁποῖος ἔχει φιλοτεχνήσει τὴν ἀνάγλυφη σύνθεση γιὰ τὸν ἑορτασμὸ τοῦ ἔτους τοῦ Παιδιοῦ 1979, εἶναι ἕνας πολὺ γνωστὸς καὶ διακεκριμένος γλύπτης τῆς χώρας μας, διεθνοῦς προβολῆς. Ἀριστοῦχος τῆς Ἀνωτά-

της Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν μετὰ τὸ Γενικὸν Ἀβερῶφειον Βραβεῖον καὶ μετὰ εὐρύτερες σπουδὲς σὲ Ἱταλικά κέντρα, μετὰ ὑποτροφία τοῦ Ἱταλικοῦ Κράτους, ὁ Νικόλας ἔχει νὰ ἐπιδείξει ἀξιόλογο καὶ πολὺπλευρο ἔργον, δουλεύοντας μετὰ συνέπεια καὶ ἀκαταπόνητα τὰ ἔργα του, σὲ μάρμαρο, σὲ χαλκὸ ἢ σὲ ξύλο.

Ἔργα του εὐρίσκονται εἰς διαφόρους Πινακοθήκας καὶ Συλλογὰς τῆς Ἑλλάδος καὶ Ἐξωτερικοῦ, ἐνῶ 30 ἀνδριάντες καὶ πλέον τῶν 300 προτομῶν, ἡρώων, πεσόντων καὶ καλλωπιστικῶν ἀγαλμάτων εἶναι τοποθετημένα σὲ δημόσιους χώρους, σὲ Μουσεῖα κ.λ.π.

Ὁ Νικόλας ἔχει δικό του ἐργαστήριον (στὸν Παράδεισον Ἀμαρουσίου), μετὰ αἰθούσας: ἐκθέσεως, προπλασμάτων, ἐπεξεργασίας μαρμάρου καὶ χαλκοχυτήριον, ὅπου προσφάτως ἐχαλκοχύτευσε τὸν ἀνδριάντα τοῦ Θεμιστοκλέους (τὸν μεγαλύτερον ποῦ ὑπάρχει στὴ χώρα μας), ὕψους 4.50 μ. καὶ εἶναι τοποθετημένος στὸ Πάρκο τοῦ Λιμένος Πειραιῶς.

Τώρα, ὁ Νικόλας ἀσχολεῖται μετὰ τὴν φιλοτέχνησιν μαρμαρίνων ἀνδριάντων ὑπερφυσικοῦ μεγέθους, ἀρχαίων φιλοσόφων, κατὰ παραγγελίαν ὁμογενοῦς τοῦ Καναδά.

Ἡ ΘΕΟΣΟΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Συνεδριάσεις Στοῶν

- Στοὰ Ἀθηνᾶ :
- α'. καὶ γ'. Δευτέρα τοῦ μηνὸς
  - » Ἥλιος : κάθε Τρίτη
  - » Ἄρτεμις : κάθε Πέμπτη
  - » Ἐλευθ. Σκέψις : α'. καὶ γ'. Παρασκευὴ τοῦ μηνὸς
  - » Ἄλκυων : β'. καὶ δ'. Παρασκευὴ τοῦ μηνὸς

ὥρα 8 μ. μ. ἀκριβῶς

Βιβλία Krishnamurti

Στὰ πόδια τοῦ Διδασκάλου (ἔκδ. 1966)	50
Στοχασμοὶ πάνω στὴ ζωὴ (Α' σειρά)	250
Στοχασμοὶ πάνω στὴ ζωὴ (Β' σειρά)	250
Στοχασμοὶ πάνω στὴ ζωὴ (Β' σειρά)	250
Ελευθερία - ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος	250
Ἐκπαίδευσι καὶ σημασία ζωῆς	120
Στὴ σιγὴ τοῦ Νοῦ	200
Ἡ ἀναγκαιότητα τῆς ἀλλαγῆς	200
Τὸ πέταγμα τοῦ ἀετοῦ	200
Ὁμιλίαι στὴν Εὐρώπη, 1967	220
Τὰ πρῶτα θέματα τῆς μάθησης	250

Ἐγγράψετε νέους συνδρομητὰς

Συνδρομὴ 1980 δρχ. 200 ἑθελοντικῶς δρχ. 300
Ἐξωτερικοῦ δρχ. 300
Ἀεροπορικῶς 500

Ὅλοι οἱ συνδρομητὰι ἐσωτερικοῦ ἔχουν δικαίωμα
νὰ ἀγοράζουν τοὺς τόμους ἐπιλογῆς

Α' Τριετίας 1956—1957—1958

Β' Τριετίας 1959—1960—1961

Γ' Τετραετίας 1962—1965

ἕκαστον πρὸς δρχ. 200 ἀντὶ δρχ. 250

Ἡ συνδρομὴ τοῦ 1980 εἶναι δρχ. 200, ἑθελοντικῶς δρχ. 300
Διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν δρχ. 300
Ἀεροπορικῶς δρχ. 500

Αἱ συνδρομαὶ ἢ ἀντίστοιχα διδύματα νὰ ἀπαστέλλωνται μὲ
ταχυδρομικὴν ἢ τραπεζικὴν ἐπιταγὴν —ὄχι μὲ ἐντολὴν— ἐπὶ
ὄνόματι Κωστῆ Μελισσαροπούλου ἢ ΙΛΙΣΟΥ, Δραγατσανίου 6,
Ἀθήνας 122.

Έτησία Συνδρομή ΙΛΙΣΟΥ

Δρχ. 200

έθελοντικῶς δρχ. 300

Έπιλογαὶ ΙΛΙΣΟΥ

Τριετίας 1956 — 1958

» 1959 — 1961

Τετραετίας 1962 — 1965

ἐκάστη Δρχ. 250

Διὰ τοὺς συνδρομητὰς τοῦ ΙΛΙΣΟΥ

μόνον Δρχ. 200

Νέα βιβλία:

Κωστὴ Μελισσαροπούλου:

Μεγάλες πράξεις

καὶ

Μεγάλα ἐγκλήματα

στὴν

Ίστορία τῶν Ἑλλήνων

Δρχ. 250